

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

HİSTRİYONİK KİŞİLİK ÖRÜNTÜSÜNDE
DİSSOSİYATİF YAŞANTILARA NESNE İLİŞKİLERİ
PERSPEKTİFİNDEN BİR BAKIŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Beyza DEMİREL

Psikoloji Anabilim Dalı

Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı

AĞUSTOS 2025
İSTANBUL

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**HİSTRİYONİK KİŞİLİK ÖRÜNTÜSÜNDE
DİSSOSİYATİF YAŞANTILARA NESNE İLİŞKİLERİ
PERSPEKTİFİNDEN BİR BAKIŞ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Beyza DEMİREL
221287033
(0009-0006-9082-9120)**

Psikoloji Anabilim Dalı

Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Fatma Yeşim CAN

İstanbul 2025

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü

Jüri Tez Onay Formu

27.08.2025

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Bu çalışma 27.08.2025 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Psikoloji Anabilim Dalı, Klinik Psikoloji (Tezli Yüksek Lisans) Programı Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ

Prof. Dr. Fatma Yeşim CAN

Danışman

İstanbul Gedik Üniversitesi

Üye (İmza)

Dr. Öğr. Üyesi Hakan DUMAN

İstanbul Gedik Üniversitesi

Üye (İmza)

Doç. Dr. İrem ANLI

Mudanya Üniversitesi

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Histriyonik Kişilik Örüntüsünde Dissosiyatif Yaşantılara Nesne İlişkileri Perspektifinden Bir Bakış” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça ’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim. (28/08/2025).

Beyza DEMİREL

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın ortaya çıkış sürecinde, bilgeliği, rehberliği ve akademik desteğiyle bana yol gösteren değerli danışman hocam Prof. Dr. Fatma Yeşim Can'a en içten teşekkürlerimi sunarım.

Süreç boyunca yanımda olan, varlıklarıyla güç katan ve desteğini hiçbir zaman esirgemeyen aileme minnettarım. Her zaman sabrı, sevgisi ve inancıyla bana destek olan kıymetli annem Kibriye Demirel'e; sevgileri ve destekleriyle bana güç veren abim ve yengeme de teşekkür ederim. Hayatın başka alanlarında olduğu gibi akademide de kendi yaşamadığı kolaylıkları bana sağlamak için elinden geleni yapan canım ablam Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Kübra Demirel'e en derin teşekkürlerimi sunarım. Sen olmasan bugün burada olamazdım.

Bu çalışmayı, yaşamım boyunca bana ışık olmuş, bilime ve akademiye duyduğu sevgiyi bize miras bırakan, en büyük ilham kaynağım merhum babam Prof. Dr. Kenan Demirel'in aziz hatırasına ithaf ediyorum. Onun bilgeliği, sevgisi ve yol göstericiliği olmasaydı bugün burada olamazdım. Bu tez, bana bıraktığı değerleri yaşatma çabamın en küçük yansımasıdır. Sen olmasaydın, ben de olamazdım.

Ayrıca, süreç boyunca desteğini hissettiğim tüm meslektaş arkadaşlarıma; özellikle bu süreci omuz omuza geçirdiğim meslektaşım Psikolog Özge Çiçek'e; varlığı ve desteği benim için çok kıymetliydi, kendisine gönülden teşekkür ederim.

Son olarak, araştırmaya katılarak katkı sağlayan tüm katılımcılara teşekkürlerimi sunarım. Zamanlarını ayırarak verdikleri destek, bu çalışmanın en kıymetli parçalarından biri olmuştur.

Ağustos 2025

Beyza DEMİREL

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
ÖNSÖZ	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	vii
ÇİZELGE LİSTESİ	viii
ÖZET	ix
ABSTRACT	x
1. GİRİŞ	1
1.1 Problem Durumu	1
1.2 Araştırmanın Amacı ve Önemi	3
1.3 Araştırmanın Varsayımları	4
1.4 Araştırmanın Sınırlılıkları	5
1.5 Araştırma Soruları	5
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	6
2.1 Histriyonik Kişilik Bozukluğu	6
2.1.1 Tarihsel arka plan ve kavramsal gelişim	6
2.1.2 Tanı kriterleri, klinik özellikler ve yaygınlık.....	7
2.1.3 Etiyoloji ve psikodinamik yorumlar	8
2.2 Dissosiyasyon.....	9
2.2.1 Dissosiyasyon ve DSM.....	11
2.2.1.1 Dissosiyatif kimlik bozukluğu	12
2.2.1.2 Dissosiyatif amnezi.....	14
2.2.1.3 Depersonalizasyon ve derealizasyon	15
2.2.1.4 Absorpsiyon	17
2.2.1.5 Dissosiyasyonun etiyojisi	18
2.2.1.6 Teorik yaklaşımlara göre dissosiyasyon	19
2.3 Nesne İlişkileri Kuramı	21
2.3.1 Melanie Klein'a göre nesne ilişkileri	22
2.3.2 Fairbairn'a göre nesne ilişkileri	24

2.3.3 Winnicott'a göre nesne ilişkileri.....	25
3. YÖNTEM.....	28
3.1 Örneklem.....	28
3.2 Veri Toplama Araçları	29
3.2.1 Sosyodemografik bilgi formu.....	30
3.2.2 Kısa histriyonik kişilik ölçeği (KHKÖ).....	30
3.2.3 Dissosiyatif yaşantılar ölçeği (DES).....	31
3.2.4 Bell nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme ölçeği (BORRTI)	31
3.3 Veri Analizi	32
4. BULGULAR	36
4.1 Katılımcıların Sosyodemografik Özellikleri ve Ölçeklere İlişkin Betimleyici İstatistikler	36
4.2 Katılımcıların Sosyodemografik Özellikleri ile Diğer Değişkenlerin Karşılaştırılması	39
4.3 Histriyonik Kişilik Örüntüsü, Dissosiyatif Yaşantılar ve Nesne İlişkileri Arasındaki İlişkiler	45
4.3.1 Korelasyon analizi	45
4.3.2 Regresyon analizi	47
5. TARTIŞMA	51
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	63
6.1 Sınırlılıklar	64
6.2 Öneriler.....	64
KAYNAKLAR	65
EKLER.....	74
Ek-A: Onam Formu.....	74
Ek-B: Demografik Bilgi Formu	74
Ek-C: Kısa Histriyonik Kişilik Ölçeği (KHKÖ)	76
Ek-D: Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği (DES).....	77
Ek-E: Bell Nesne İlişkileri Ölçeği.....	82
ÖZGEÇMİŞ.....	86

KISALTMALAR

APA	: American Psychological Association (Amerikan Psikoloji Birliği)
BORRTI	: Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği
DES	: Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği
DSM	: Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı
KHKÖ	: Kısa Histriyonik Kişilik Ölçeği
HKB	: Histriyonik Kişilik Bozukluğu
F	: Serbestlik Derecesi
t	: t-Testi
p	: Anlamlılık Düzeyi
N	: Toplam Sayı
Ort	: Ortalama
SS	: Standart Sampa
SH	: Standart Hata
r	: Korelasyon Katsayısı
R²	: Regresyon Katsayısı
B	: Standardize Beta

ÇİZELGE LİSTESİ

	Sayfa No.
Çizelge 2.1: DSM-V Histriyonik Kişilik Bozukluğu Maddeleri	7
Çizelge 2.2: DSM-V Dissosiyatif Kimlik Bozukluğu Maddeleri	13
Çizelge 2.3: DSM-V Dissosiyatif Amnezi Bozukluğu Maddeleri.....	15
Çizelge 2.4: DSM-V Depersonalizasyon ve Derealizasyon Bozukluğu Maddeleri ..	16
Çizelge 3.1: Katılımcıların Cinsiyet, Eğitim ve Medeni Durumlarına İlişkin Frekans Dağılımları (N = 340).....	28
Çizelge 3.2: Ölçek ve Alt ölçeklere İlişkin Cronbach Alfa Değerleri	33
Çizelge 4.1: Katılımcıların Cinsiyet, Eğitim ve Medeni Durumlarına İlişkin Frekans Dağılımları (N = 340).....	36
Çizelge 4.2: Ölçek ve Alt Boyutlara İlişkin Betimleyici İstatistikler (N = 340).....	37
Çizelge 4.3: Cinsiyete Göre Değişkenlerin Ortalamaları, t-Testi ve Etki Büyüklüğü Sonuçları.....	40
Çizelge 4.4: Eğitim Düzeyine Göre Değişkenlerin Betimsel İstatistikleri ve ANOVA Sonuçları.....	41
Çizelge 4.5: Medeni Duruma Göre Değişkenlerin Betimsel İstatistikleri ve ANOVA Sonuçları.....	43
Çizelge 4.6: Histriyonik Kişilik Örüntüsü ile Dissosiyatif Yaşantılar Arasındaki Korelasyonlar (N=340)	45
Çizelge 4.7: Histriyonik Kişilik Örüntüsü, Dissosiyatif Yaşantılar ve Nesne İlişkileri Arasındaki Korelasyonlar (N=340).....	46
Çizelge 4.8: Histriyonik Kişilik Örüntüsünün Yordayıcıları Olarak Nesne İlişkileri ve Dissosiyatif Yaşantılar (Hiyerarşik Regresyon Sonuçları)	47
Çizelge 4.9: Dissosiyatif Yaşantıların Nesne İlişkileri Alt Boyutları Tarafından Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Bulguları	49

HİSTRİYONİK KİŞİLİK ÖRÜNTÜSÜNDE DISSOSİYATİF YAŞANTILARA NESNE İLİŞKİLERİ PERSPEKTİFİNDEN BİR BAKIŞ

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, histriyonik kişilik örüntüsü, dissosiyatif yaşantılar ve nesne ilişkileri arasındaki ilişkileri incelemek ve bu değişkenlerin birbirini ne ölçüde yordadığını ortaya koymaktır. Araştırma örneklemini 18 yaş ve üzeri 340 yetişkin (kadın=256, erkek=84) bireyden oluşmaktadır. Veri toplama araçları olarak Kişisel Bilgi Formu, Genel Sağlık Anketi, Kısa Histriyonik Kişilik Ölçeği (KHKÖ), Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği (DES) ve Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği (BORRTI) kullanılmıştır. Veriler SPSS 26.0 ile analiz edilmiş; betimleyici istatistikler, Pearson korelasyon, hiyerarşik/çoklu regresyon ve bağımsız örneklem t-testi uygulanmıştır. Bulgular, histriyonik kişilik örüntüsü ile dissosiyatif yaşantılar arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğunu; nesne ilişkileri boyutlarının (özellikle güvensiz bağlanma) histriyonik örüntüyü anlamlı biçimde yordadığını göstermiştir. Hiyerarşik regresyon, modele dissosiyatif yaşantılar eklendiğinde açıklanan varyansın arttığını ve nesne ilişkileriyle birlikte histriyonik özelliklerin daha iyi açıklandığını ortaya koymuştur. Cinsiyete göre karşılaştırmalarda, erkeklerin KHKÖ toplam puanı ve baştan çıkarıcılık alt boyutu puanları kadınlardan anlamlı biçimde daha yüksektir; buna karşılık DES puanları cinsiyete göre farklılaşmamıştır. Diğer alt boyutlarda anlamlı fark saptanmamıştır. Sonuçlar, erken dönem ilişkisel deneyimlerin (nesne ilişkileri) ve dissosiyatif süreçlerin, histriyonik kişilik örüntüsünün anlaşılmasında birlikte ele alınması gerektiğine işaret etmektedir. Çalışma, bu üç yapıyı aynı örnekleme eşzamanlı olarak incelemesi bakımından alan yazına özgün bir katkı sunmaktadır; bulguların, klinik değerlendirme ve müdahale planlamasında yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Histriyonik kişilik örüntüsü, Dissosiyatif yaşantılar, Nesne ilişkileri.*

A LOOK AT DISSOCIATIVE EXPERIENCES IN HISTRIONIC PERSONALITY PATTERNS FROM THE PERSPECTIVE OF OBJECT RELATIONSHIPS

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the relationships among histrionic personality patterns, dissociative experiences, and object relations, and to determine the extent to which these variables predict one another. The sample consisted of 340 adults aged 18 and above (female = 256, male = 84). Data were collected through the Personal Information Form, General Health Questionnaire, Short Histrionic Personality Scale (SHPS), Dissociative Experiences Scale (DES), and Bell Object Relations and Reality Testing Inventory (BORRTI). Statistical analyses were performed using SPSS 26.0, including descriptive statistics, Pearson correlation, hierarchical/multiple regression, and independent samples t-test. Findings revealed a positive and significant relationship between histrionic personality patterns and dissociative experiences. Moreover, object relations dimensions—particularly insecure attachment—were found to be significant predictors of histrionic features. Hierarchical regression analysis indicated that adding dissociative experiences to the model increased the explained variance, showing that histrionic traits are better understood when considered alongside both dissociation and object relations. In terms of gender comparisons, men scored significantly higher than women on the SHPS total score and the seductiveness subscale, while no significant gender differences were observed for dissociative experiences. Other subscales did not show meaningful differences across gender. These results emphasize that early relational experiences (object relations) and dissociative processes should be considered together in understanding histrionic personality patterns. The study contributes uniquely to the literature by simultaneously examining these three constructs within the same sample and offers insights that may guide clinical assessment and intervention planning.

Keywords: *Histrionic personality patterns, Dissociative experiences, Object relations*

1. GİRİŞ

1.1 Problem Durumu

Kişilik, bireyin çevresiyle kurduğu ilişkileri, düşünce, duygu ve davranış örüntülerini şekillendiren görece kalıcı eğilimler bütünüdür (McCrae & Costa, 1999). Kişilik örüntüleri ise, bu eğilimlerin bireyde zaman içinde nasıl organize olduğunu, hangi koşullarda nasıl ortaya çıktığını ve bireyin yaşam deneyimleriyle nasıl şekillendiğini ifade eder (Widiger & Trull, 2007). Bu bağlamda, patolojik düzeye ulaşmayan ancak duygusal, bilişsel ve kişilerarası düzlemlerde bireyin işlevselliğini etkileyebilen örüntüler, özellikle klinik psikoloji alanında önemli araştırma konularındandır.

Histriyonik örüntü, bireyin yoğun bir onay arayışı, dikkat çekme ihtiyacı ve duygusal ifadede aşırıya kaçma gibi eğilimlerle karakterizedir. Bu yapılanmada birey, içsel güvenli bağlanma ve yeterli benlik algısı geliştiremediği için dışsal onay kaynaklarına daha fazla bağımlı hale gelebilir (APA, 2013). Histriyonik bireylerin, duygusal dalgalanmalar ve benlik algısındaki tutarsızlıklar sebebiyle ilişkilerinde ve öz düzenleme süreçlerinde zorlandığı bilinmektedir.

Öte yandan dissosiyatif yaşantılar, bireyin anı, duygu veya kimliğinde parçalanma ve gerçeklikten kopma gibi fenomenlerle karakterize edilir ve sıklıkla çocukluk dönemine ait travmatik yaşantılarla bağlantılıdır (Öztürk, 2020). Öztürk'ün editörlüğünü yaptığı *Psikotravmatoloji* başlıklı kitapta, travma sonrası dissosiyatif belirtilerin gelişimsel bir savunma olarak ele alındığı ve erken dönem bağlanma eksiklikleriyle ilişkili olduğu kapsamlı bir şekilde açıklanmaktadır. Dissosiyatif belirtiler arasında zaman algısında kopukluk, kimlik bütünlüğünde bozulma, kendine ya da çevreye yabancılaşma gibi fenomenler yer alır.

Bu iki yapının birlikte ele alınması, özellikle duygusal bütünlükteki kırılganlık ve benlik sürekliliği sorunlarını anlamlandırmak açısından önemlidir. Örneğin Pacetti ve Salmaso'nun (2022) çalışmasının bulguları, histriyonik (%80) ve borderline (%55) kişilik bozukluğu olan bireylerde aleksitimi ve dissosiyatif

belirtilerin diğere gruplara kıyasla daha sık görüldüğünü göstermektedir. Aleksitimi, bireyin kendi duygularını tanıma ve söze dökme kapasitesinde yetersizlik yaşaması olarak tanımlanır (Taylor, Bagby, & Parker, 1997). Ayrıca, aleksitimi ile dissosiyatif belirtiler arasında güçlü bir ilişki saptanmıştır ($r=0,64$). Bu veriler, özellikle histriyonik kişilik örüntülerinde duygusal ifadenin sınırlılığı ve benlik bütünlüğündeki kırılganlığın birlikte ele alınmasının önemini ortaya koymaktadır. Benzer şekilde, Foote ve arkadaşları (2006), dissosiyatif belirtilerin özellikle histriyonik ve borderline örüntülerde yaygın olduğunu ve bunların travmatik geçmiş yaşantılarla bağlantılı olabileceğini bildirmiştir.

Nesne ilişkileri kuramı, bireyin erken çocuklukta bakım verenlerle kurduğu ilişkilerin içselleştirilerek benlik yapısını ve başkalarıyla kurulan ilişkilerin örüntüsünü oluşturduğunu savunur (Kernberg, 1993). Özellikle travmatik ya da yetersiz erken bağlanma deneyimleri, bireyde tutarsız içsel nesne temsillerine ve bölünmüş benlik algısına neden olabilir (Ogden, 2018). Bu bölünmüşlük, dissosiyatif yaşantıların oluşumuna zemin hazırlar. Dissosiyasyon, benliğin travmatik deneyimlerle baş edebilmek için parçalı bir yapılanmaya yönelmesiyle açıklanır (Lyssenko et al., 2018).

Bu bağlamda, nesne ilişkilerinde yaşanan bütünleşme problemleri ile dissosiyatif belirtiler arasında kuramsal olarak tutarlı bağlantılar kurulmaktadır. Erken yaşta yeterince iyi bir nesneyle karşılaşamayan bireyler, içsel boşluk, süreksizlik ve ilişki kurmada zorluk gibi deneyimlerle birlikte dissosiyatif savunmalara başvurabilirler. Solbakken, Hansen ve Monsen'in (2011) yaptığı ampirik çalışmada, kişilik bozukluğu olan bireylerde bölünmüş ve dağınık nesne ilişkisi temsillerinin dissosiyatif belirtilerle pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur.

Stuppy, L. J. (1996) tarafından yapılmış doktora tezi, çocuklukta ensest yaşamış yetişkin kadınlar üzerinde yapılan bir çalışmadır. Bu çalışmada, Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği (DES) ile Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği (BORRTI) kullanılarak, dissosiyasyon düzeyleri ile nesne ilişkilerindeki bozulmalar arasındaki ilişki incelenmiştir. Sonuçlar, dissosiyatif belirtilerle nesne ilişkilerindeki işlevselliğin ters orantılı olarak bağlantılı olduğunu göstermiştir. Ayrıca, Dissosiyatif Kimlik Bozukluğu tanısı alan katılımcılar, nesne ilişkilerinde daha fazla bozulma sergilemiştir.

Histriyonik örüntüye sahip bireylerin ilişkisel yaşantıları sıklıkla yüzeysel, dramatize edilmiş ve onay odaklıdır. Nesne ilişkileri kuramına göre bu durum, bireyin erken dönemde bakım verenlerine yönelik idealize-edilen fakat bir yandan da inkâr edilen öfke ve terk edilme korkularının bir yansımasıdır (Kernberg, 1993). Özellikle “kendinden vazgeçerek sevgi kazanma” temasının histriyonik örüntülerde yaygın olduğu bildirilmektedir (Blatt & Levy, 2003).

Bromberg (2014) ise histeri ve dissosiyasyonun tarihsel bağlamda birlikte geliştiğini, özellikle histerik bireylerde “çoklu benlik temsili” ve “dissosiyatif kopmalar”ın birlikte görülebildiğini savunarak nesne ilişkileri temelli açıklamalara kuramsal bir zemin sunmuştur.

1.2 Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın temel amacı, histriyonik kişilik örüntüsü, dissosiyatif yaşantılar ve nesne ilişkileri arasındaki bağlantıları incelemektir. Alan yazın incelendiğinde, bu üç değişkenin aynı çalışma kapsamında ele alındığı bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu durum, çalışmanın özgünlüğünü ve literatüre sağlayacağı katkıyı ortaya koymaktadır.

Histriyonik kişilik örüntüsü, bireyin ilişkilerinde yoğun onay ve dikkat arayışı, dramatik ifade biçimleri ve duyguların abartılı dışavurumları ile karakterizedir (APA, 2013). Bu örüntünün oluşumunda erken dönem nesne ilişkilerinin niteliği ve bireyin benlik bütünlüğü kritik bir rol oynamaktadır (Kernberg, 1993). Benzer biçimde, dissosiyatif yaşantılar çoğunlukla çocukluk çağı travmaları ve güvenli olmayan bağlanma deneyimlerinin izlerini taşımakta; bireyin içsel dünyasında parçalanmışlık ve süreksizlik duygularına yol açmaktadır (Bromberg, 2014; Şar, 2014). Nesne ilişkileri kuramı ise, erken bakım veren-çocuk etkileşimlerinin kişilik yapılanmalarındaki belirleyici rolünü açıklamakta ve bu üç yapıyı teorik olarak birbirine bağlamaktadır (Fonagy & Target, 2003).

Araştırmanın önemi yalnızca kuramsal bir boşluğu doldurmasında değil, aynı zamanda klinik alana sağlayacağı katkılarda da yatmaktadır. Dissosiyatif belirtilerle başvuran ve histriyonik özellikler sergileyen bireylerde, erken dönem nesne ilişkilerinin doğasını anlamak, psikodinamik yönelimli terapilerde aktarım, karşı-aktarım ve savunma mekanizmalarının işleyişini kavramak açısından önemlidir. Bu

bağlamda elde edilecek bulgular, terapötik süreçlerde hem kuramsal kavrayışı hem de klinik müdahale stratejilerini zenginleştirme potansiyeli taşımaktadır.

Ayrıca bu çalışmanın Türkiye örnekleminde gerçekleştiriliyor olması, alan yazına kültürel bağlamın dahil edilmesini sağlamaktadır. Kişilik örüntüleri, dissosiyatif yaşantılar ve nesne ilişkileri arasındaki bağların Türk kültüründe nasıl şekillendiğini ortaya koymak, hem ulusal hem de uluslararası literatüre katkı sunacaktır.

Sonuç olarak, bu araştırma hem teorik hem de klinik boyutta, histriyonik kişilik örüntüsü, dissosiyatif yaşantılar ve nesne ilişkileri arasındaki bağların anlaşılmasına yönelik ilk ampirik girişimlerden biri olarak, alan yazındaki boşluğu doldurmayı ve psikodinamik kuramın klinik uygulamalarına katkı sağlamayı hedeflemektedir.

1.3 Araştırmanın Varsayımları

Bu çalışmada aşağıdaki varsayımlar dikkate alınmıştır:

1. Katılımcıların çalışmaya gönüllü olarak katıldıkları ve demografik bilgi formu ile ölçek maddelerini içtenlikle, kendilerini en iyi yansıtacak biçimde yanıtladıkları varsayılmıştır.
2. Kullanılan ölçme araçlarının (Genel Sağlık Anketi, Kısa Histriyonik Kişilik Ölçeği, Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği ve Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği) geçerli ve güvenilir psikometrik özelliklere sahip olduğu ve çalışmanın amacına uygun biçimde kullanılabileceği kabul edilmiştir.
3. Çalışmadan elde edilen örneklemin büyüklüğünün, yapılan istatistiksel analizler için yeterli olduğu ve kullanılan analiz yöntemlerinin çalışmanın amacını ortaya koymada uygun sonuçlar vereceği varsayılmıştır.
4. Katılımcıların yanıtlarının yalnızca kendi deneyim ve algılarını yansıttığı, dışsal faktörlerden (sosyal beğenirlik eğilimi, başkalarının yönlendirmesi vb.) mümkün olduğunca bağımsız olduğu kabul edilmiştir.

1.4 Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmanın bulguları bazı sınırlılıklar çerçevesinde değerlendirilmelidir. Öncelikle, örneklem büyük ölçüde üniversite öğrencilerinden oluştuğu için sonuçların farklı yaş gruplarına ya da klinik örneklere genellenmesi sınırlıdır. Katılımcılar gönüllülük esasına göre seçildiğinden, özellikle cinsiyet dağılımındaki dengesizlik histriyonik kişilik örüntüsü ve nesne ilişkilerine dair bulguların yorumlanmasında sınırlılık oluşturmaktadır. Kullanılan ölçme araçlarının öz-bildirim temelli olması ise, yanıtlayıcıların farkındalık düzeyi ve sosyal beğenirlik eğilimlerinden kaynaklanabilecek yanlılık ihtimalini barındırmaktadır. Son olarak, araştırmanın kesitsel tasarımı değişkenler arasındaki ilişkilerin yalnızca korelasyonel düzeyde ele alınmasına izin vermekte, nedensel çıkarımlara olanak tanımamaktadır.

1.5 Araştırma Soruları

Bu çalışmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Katılımcıların histriyonik kişilik örüntüsü, dissosiyatif yaşantılar ve nesne ilişkileri puanları hangi düzeydedir?
2. Histriyonik kişilik örüntüsü ile dissosiyatif yaşantılar arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
3. Histriyonik kişilik örüntüsü ile nesne ilişkileri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
4. Dissosiyatif yaşantılar ile nesne ilişkileri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
5. Nesne ilişkileri, histriyonik kişilik örüntüsü ve dissosiyatif yaşantıları yordamakta mıdır?
6. Katılımcıların histriyonik kişilik örüntüsü, dissosiyatif yaşantılar ve nesne ilişkileri puanları cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1 Histriyonik Kişilik Bozukluğu

2.1.1 Tarihsel arka plan ve kavramsal gelişim

Histriyonik kişilik bozukluğu (HKB), tarihsel olarak kökeni oldukça eski dönemlere uzanan ve anlamı zamanla dönüşerek bugünkü formuna evrilen bir psikopatoloji örüntüsüdür. Bu bozukluğun geçmişi, “histeri” kavramı çerçevesinde ele alınmaktadır. Histeri terimi, Antik Yunan’da “rahim” anlamına gelen “hystera” kelimesinden türetilmiştir ve bu da bozukluğun uzun süre yalnızca kadınlara özgü bir sorun olarak görülmesine neden olmuştur (Bogousslavsky, 2014; Broussolle et al., 2014). Antik Mısır ve Yunan tıbbında histerinin, vücutta dolaşan “gezici rahim”den kaynaklandığı düşünülmüştür. Hipokrat, rahmin kuruyup yukarıya doğru hareket etmesiyle kadınlarda çeşitli semptomların oluştuğunu iddia etmiş; Galen ve Thomas Willis gibi isimler bu görüşleri farklı şekillerde genişletmiştir.

19. yüzyılda Jean-Martin Charcot, histeriyi nörolojik temellerle açıklamaya çalışmış ve “travmatik deneyimlerin” bu bozukluğun gelişiminde rol oynayabileceğini öne sürmüştür (Bogousslavsky, 2014; Charcot, akt. Şimşek & Kaya, 2020). Charcot’nun La Salpêtrière Hastanesi’ndeki çalışmaları, histerinin bilimsel anlamda ilk kez sistemli olarak ele alınmasını sağlamıştır. Özellikle hipnoz deneyleri ve histerik nöbetlerin gözlemlenmesiyle bu bozukluğun zihinsel süreçlerle ilişkisi vurgulanmıştır.

Charcot’nun öğrencisi olan Sigmund Freud ise, histeri kavramını psikanalitik kuram bağlamında ele alarak “bilinçdışı çatışmaların” somatik semptomlara dönüştüğü bir süreç olarak tanımlamış; bu görüşüyle “konversiyon bozukluğu” kavramının temellerini atmıştır (Freud, 1895; Şimşek & Kaya, 2020). Freud’un histeriye ilişkin geliştirdiği üçlü ayırım—savunma histerisi, retansiyon histerisi ve hipnoid histeri—psikodinamik düşüncenin gelişiminde büyük etki yaratmıştır. Pierre Janet ise histeriyi dissosiyatif bilinç durumlarıyla ilişkilendirmiş, bu yaklaşım daha sonra dissosiyatif bozukluklar sınıflamasının öncülü olmuştur.

2.1.2 Tanı kriterleri, klinik özellikler ve yaygınlık

DSM sisteminde histeri kavramı ilk olarak 1952’de yayınlanan DSM-I’de “histerik nevroz” adıyla yer almış; DSM-III’te “konversiyon bozukluğu” ve “somatizasyon bozukluğu” gibi alt başlıklara ayrılmıştır. Histriyonik kişilik bozukluğu ise ilk kez DSM-II’de tanımlanmış ve 1980’de yayımlanan DSM-III’ten itibaren kişilik bozuklukları kümesinde kalıcı yerini almıştır (APA, 2013; Nestadt et al., 1990).

Çizelge 2.1: DSM-V Histriyonik Kişilik Bozukluğu Maddeleri

DSM 5-TR’ye göre, aşağıdaki maddelerden en az beş tanesinin bir arada bulunması, bu durumu bir örüntü olarak değerlendirmek için yeterlidir.

1. İlgi odağı olmadığı durumlarda rahatsız olur.
2. Başkalarıyla olan etkileşimleri, cinsel yönden, ayartıcı, kışkırtıcı ya da baştan çıkartıcı, uygunsuz davranışlarla belirlidir.
3. Birden değişen, yüzeysel (sığ) duygular gösterir.
4. İlgi çekmek için sürekli olarak dış görünümünü kullanır.
5. Gereğinden çok etkilemeye yönelik ve ayrıntıdan yoksun bir konuşma biçimi vardır.
6. Yapmacık davranır, gösteriş yapar ve duygularını abartılı gösterir.
7. Kolay etki altında kalır.
8. İlişkilerin, olduğundan daha yakın olması gerektiğini düşünür.

Kaynak: Amerikan Psikiyatri Birliği (2013)

Histrionik kişilik bozukluğu, bu evrimsel süreçte, histeri kavramından türetilmiş çağdaş psikiyatrik tanımlar arasında bu bağlantıyı en doğrudan sürdüren bozukluk olarak dikkat çekmektedir (Novais, Araújo, & Godinho, 2015). Bu tarihsel çerçeve, histriyonik kişilik bozukluğunun yalnızca modern psikiyatrik bir tanı değil, aynı zamanda kadın bedeni, cinsellik ve toplumsal normlarla şekillenmiş karmaşık bir kültürel anlatı olduğunu da ortaya koymaktadır. Histeri teriminin zamanla birçok farklı anlam kazanmış olması ve tanı sistemlerinden çıkarılmasına rağmen çeşitli formlarda psikiyatride varlığını sürdürmesi, bu kavramın bir “semantik fosil” olarak nitelendirilmesine neden olmuştur (Chodoff & Lyons, 1958).

Histriyonik kişilik bozukluğu (HKB), Amerikan Psikiyatri Birliği tarafından DSM-5'te (2013) tanımlandığı üzere, erken erişkinlik döneminde başlayan ve çeşitli bağlamlarda ortaya çıkan, aşırı duygusallık ve dikkat çekme ihtiyacı ile karakterize edilen yaygın bir örüntüdür (APA, 2013). Bu kişiler, başkalarının ilgisine yoğun bir şekilde ihtiyaç duyarlar ve ilgiyi üzerlerine çekmek amacıyla duygularını abartılı biçimde ifade ederler. Fiziksel görünümünü dikkat çekmek için kullanan, ilişkilerini olduğundan daha yakın değerlendiren, baştan çıkarıcı ya da provokatif davranışlar sergileyen bireyler, genellikle yüzeysel ve hızlı değişen duygulanımlar yaşarlar (APA, 2013; Köroğlu, 2014).

Histriyonik bireylerde belirgin olan bir diğer özellik ise ilgi odağı olma arzusu ve sahneye çıkma eğilimidir. Slavney'e (1987) göre bu kişiler genellikle semptomlarını dramatize eder, teşhirci davranışlar sergiler ve baştan çıkarıcılık yoluyla karşısındakini etkisi altına almaya çalışır. Duygularını teatral bir biçimde ifade etmelerine rağmen, duygusal deneyimlerinin yüzeysel ve sığ olduğu dikkat çeker (Köroğlu, 2014). Bu kişilik yapılanmasında, çevreden gelen olumlu tepki ve onay ihtiyacı sürekli bir şekilde davranışları yönlendirir.

2.1.3 Etiyoloji ve psikodinamik yorumlar

Millon (1981), histriyonik bireylerin aile yaşantılarında performansa dayalı ödüllendirme sistemlerinin etkili olabileceğini öne sürmüştü; başarı yöneliminin yüksek olması, bu bireylerin çocukluk dönemlerinde "öne çıkmaya" teşvik edilmiş olmalarıyla ilişkilendirilmiştir. Baker, Capron ve Azorlosa (1996) tarafından yapılan çalışmada da bu görüş desteklenmiştir; histriyonik bireylerin ailelerinde yüksek kontrol, düşük duygusal uyum ve başarıya odaklı bir tutumun yaygın olduğu saptanmıştır. Bu bulgular, çocukluk dönemindeki aile ortamının, bireyin dış dünyaya nasıl uyum sağlayacağını belirleyen bir çerçeve oluşturduğunu ve bu çerçevenin histriyonik örüntülerin gelişiminde önemli rol oynayabileceğini göstermektedir.

Nestadt ve arkadaşlarının (1990) Baltimore'da yürüttüğü Epidemiyolojik Catchment Area (ECA) çalışmasına göre, histriyonik kişilik bozukluğunun toplumdaki yaygınlığı %2,1 düzeyindedir. Bu araştırma, DSM-III kriterleri temel alınarak yapılmış ve bozukluğun yalnızca kadınlarda değil, erkeklerde de benzer sıklıkta görülebileceğini ortaya koymuştur. Daha önceki çalışmaların kadınlarda

HKB oranını daha yüksek göstermesi, büyük ölçüde klinik örneklerdeki cinsiyet önyargısına dayanmaktadır.

HKB'nin kadınlarda daha sık tanı almasının bir diğer nedeni ise, "kadına atfedilen toplumsal rollerle" bozukluğun bazı belirtilerinin örtüşmesidir. Dramatiklik, duygusallık, baştan çıkarıcılık gibi HKB kriterleri, toplumsal cinsiyet normları ile kolayca ilişkilendirilebilmekte ve bu durum, tanıda kadınlara yönelik bir yanlılık oluşturabilmektedir (Novais, Araújo, & Godinho, 2015). Bu bağlamda HKB'nin tanı kriterlerinin kültürel ve tarihsel bir perspektiften yeniden değerlendirilmesi gerektiği savunulmaktadır.

McWilliams (2017), histriyonik kişilik yapısına sahip bireylerin genellikle ödipal dönemde takılı kaldıklarını ve erkekleri güçlü, kadınları zayıf olarak gördüklerini ifade etmektedir. Bu bireyler, karşı cinsiyetin ilgisini kazanmak için yoğun bir çaba gösterir, ama aynı zamanda bu ilgiyi sürdürmedikleri durumda yetersizlik duygusuna kapılırlar. Bu durum, histriyonik bireylerde kendilik değerinin dışsal onayla koşullandığını göstermektedir.

2.2 Dissosiyasyon

Dissosiyasyon terimi, "dis" (olumsuzluk) ve "sociare" (birlik, bağlantı kurmak) köklerinin birleşimiyle türetilmiştir ve temel olarak bir bütünlük ya da bağın bozulması anlamını taşır (Kolk & Fisler, 1995). Bu kavram, zihinsel süreçler olan bellek, kimlik ve algının birbiriyle olan uyumunun geçici veya kalıcı olarak kesintiye uğraması şeklinde tanımlanabilir. Bireyin içsel bütünlüğünü sürdürememesi ve bu bütünlüğün sağlanamaması, maruz kalınan travmanın şiddetine bağlı olarak dissosiyatif bozuklukların gelişmesine zemin hazırlar. Dissosiyasyon aslında normalde benliğin stresli yaşam olaylarına karşı bir savunma mekanizması olarak çalışır; dış tehditlere karşı psikolojik dengeyi korumaya hizmet eder. Ancak bu mekanizmanın aşırı ve sürekli devrede olması, kişinin işlevselliğini bozarak çeşitli psikiyatrik sorunların ortaya çıkmasına yol açabilir (Malhotra & Gupta, 2018).

Dissosiyatif belirtiler genellikle ağır psikopatolojik tablolarda rahatsız edici olarak değerlendirilse de yukarıda söz edildiği gibi daha hafif biçimlerine günlük yaşamda da sıkça rastlanır. Örneğin, hayallere dalmak, yapılan bir eylemi hatırlayamamak ya da basit unutkanlıklar gibi deneyimler, sağlıklı bireylerde de

gözlenebilen dissosiyatif yaşantılara örnek teşkil eder (Ross ve ark., 1990). Dissosiyasyon, ilk etapta bireyi dış stresörlere karşı koruyan bir savunma mekanizması olarak işlev görebilirken, zamanla bireyin ruhsal işlevselliğini bozan patolojik bir duruma evrilebilir (Spiegel ve ark., 2013). Bu patolojik süreçler, kimlik, bellek ve bilinç alanlarında yaşanan entegrasyon bozuklukları ile karakterizedir ve bu bozulmalar farklı ruhsal bozukluklar kapsamında ele alınmaktadır (Şar, 2018). Patolojik dissosiyasyon, bilişsel süreçlerin bütüncül yapısında meydana gelen çözülmeye işaret eder (Öztürk, 2009).

Dissosiyasyon kavramı, bireyin bilinçli farkındalığının bir ya da birden fazla yönünün, genellikle tehdit edici veya travmatik yaşantılar karşısında işlevsel biçimde ayrışması olarak tanımlanır. Bu durum bireyin kimlik, bellek, çevre algısı ya da bedensel bütünlük gibi temel deneyimlerinde kesintilere neden olabilir (Spiegel et al., 2011). Özellikle, dissosiyasyonun tanımsal çekirdeğinde yer alan “ayrışma” fenomeni, hem normatif psikolojik savunma süreçlerinin bir parçası olarak, hem de ciddi psikopatolojilerin temel belirleyicisi olarak ele alınmaktadır (Nijenhuis, 2015).

Janet, dissosiyasyonu bilinç dışına itilen ya da bölünmüş zihin süreçleriyle ilişkili olarak açıklamış; Freud ise bu fenomeni bastırma ile ilişkilendirmiştir. Ancak günümüzde dissosiyasyon, sadece psikanalitik bir açıklama biçimi olmaktan çıkmış; nörobiyoloji, gelişim psikopatolojisi ve travma araştırmalarının da odak alanı haline gelmiştir (Dalenberg et al., 2012). Dissosiyasyon, Dissociative Experiences Scale (DES) gibi ölçümlerle değerlendirilebilen; depersonalizasyon, derealizasyon, amnezi ve absorpsiyon gibi alt boyutlara ayrılabilen karmaşık bir yapıdır (Carlson & Putnam, 1993).

Özetle, dissosiyasyon kavramı yalnızca klinik bir belirti değil; aynı zamanda psikolojik savunma, bilinç süreçleri ve benlik bütünlüğüyle ilgili çok boyutlu bir fenomendir. Bu yönüyle, sadece disosiyatif bozukluklar kapsamında değil; çok çeşitli psikiyatrik tablolar içinde, örneğin travma sonrası stres bozukluğu (TSSB), borderline kişilik bozukluğu ve konversiyon bozukluğu gibi durumlarda da karşımıza çıkmaktadır (Şar, 2014).

Dissosiyasyon kavramı tarihsel olarak ilk kez Pierre Janet tarafından ortaya atılmıştır. Janet’e göre dissosiyasyon, bireyin travmatik bir deneyime karşı zihinsel bir savunma mekanizması olarak geliştirdiği, normalde bütüncül işleyen bilinç süreçlerinin parçalanması durumudur (Janet, akt. van der Hart, Nijenhuis, & Steele,

2006). Janet bu durumu, “psikolojik enerji”nin yetersizliği nedeniyle bireyin stresli anılarla baş edememesi ve bu nedenle bilinçten ayrıştırması olarak açıklamıştır. Freud ise dissosiyasyonu bastırmanın bir alt türü olarak ele almış, dissosiyatif fenomenleri bilinçdışına itilmiş arzuların sonucu olarak değerlendirmiştir.

2.2.1 Dissosiyasyon ve DSM

Dissosiyatif bozukluklar, ilk olarak DSM-I’de (Amerikan Psikiyatri Birliği, 1952) “dönüşüm tepkisi” ve “dissosiyasyon tepkisi” başlıklarıyla yer almış, daha sonra DSM-II’de “histerik nevroz, dissosiyatif tip” adı altında bir araya getirilerek sınıflandırılmıştır (APA, 1968: 39–40). DSM-III (APA, 1980: 253) ve DSM-III-R (APA, 1987: 269) sürümleriyle birlikte dissosiyatif bozukluklar, ilk kez bağımsız bir tanı kategorisi olarak ele alınmıştır. Bu yaklaşım, DSM-IV (APA, 1994: 477) ve DSM-5’te (APA, 2013: 291) de korunmuştur (Karakuş, 2023). DSM-5’e göre (APA, 2013: 291), dissosiyatif bozukluklar; bilinç, hafıza, kimlik, duygu, algı, beden temsili, motor kontrol ve davranış gibi normalde bütünlük içinde çalışan süreçlerde meydana gelen kopmalar ya da ayrılmalarla karakterize edilir. Bu bozukluklar, DSM-5 içerisinde beş ayrı başlık altında tanımlanarak sınıflandırılmıştır:

1. Dissosiyatif Kimlik Bozukluğu: İki veya daha fazla kişiliğin varlığı ve bazı kültürlerde cin çarpması olarak nitelendirebilecek bir yaşantı ve yineleyici dissosiyatif amnezi bölümleri ile karakterize bozukluktur.
2. Dissosiyatif Amnezi: Organik bir sebep olmaksızın kişinin otobiyografik bilgilerini anımsamasında yaşanan güçlük ile kendini göstermektedir.
3. Depersonalizasyon (Kendine Yabancılaşma) ve Derealizasyon (Gerçek dışılık): Kişinin düşünceleri, duyguları, duyumları, vücudu veya eylemleri ile ilgili olarak gerçek dışılık, kendinden kopma veya dışarıdan kendini gözlemciymiş gibi yaşantılarda bulunması depersonalizasyon olarak tanımlanırken, çevredekilerle ilgili olarak gerçek dışılık veya kopukluk yaşantıları deneyimlemek ise derealizasyon olarak ifade edilmektedir.
4. Tanımlanmış Diğer Dissosiyatif Bozukluk: Dissosiyatif bozukluklar için herhangi bir özgül tanı ölçütlerini karşılamayan fakat klinisyenlerce kullanılması için tanımlanmış diğer dissosiyatif bozukluk başlığı adı altında karışık dissosiyatif belirtilerle giden süreğen ve yineleyen sendromlar, uzun süreli yoğun bir biçimde baskı altında tutularak inandırılmaya bağlı kimlik

bozukluğu, gerginlik yaratan olaylara bağlı akut dissosiyatif tepkiler ve dissosiyatif trans olmak üzere dört tipi tanımlanan dissosiyatif bozukluk türüdür.

5. Tanımlanmamış Dissosiyatif Bozukluk: Dissosiyatif bozukluklarından herhangi özgül biri için tanı ölçütlerini karşılamamasının özel nedeni klinisyenlerce belirlenmek istenmediğinde ve daha özgül bir tanı koymak için yeterli bilgi olmadığı durumlarda kullanılan dissosiyatif bozukluk türüdür.

2.2.1.1 Dissosiyatif kimlik bozukluğu

Dissosiyatif Kimlik Bozukluğu (DKB), bireyin iki ya da daha fazla farklı kimlik durumunu deneyimlemesiyle karakterize edilen, karmaşık ve kronik bir psikiyatrik bozukluktur (APA, 2013). Bu kimlikler, zaman zaman bilince egemen olarak bireyin davranışlarını, düşüncelerini ve duygusal tepkilerini etkiler. Söz konusu geçişler bazen dışarıdan fark edilebilecek düzeyde dramatikken, bazı durumlarda ise oldukça sessiz ve fark edilmesi güç olabilir (Öztürk, 2020). Kimlikler arasında yaşanan bu geçişler, özellikle yoğun çatışma durumlarında baş ağrısı gibi somatik belirtilerle kendini gösterebilir (Derin & Öztürk, 2018).

DKB tanısı almış bireylerde bilişsel, duygusal, davranışsal ve algısal alanlarda süreksizlikler görülür. Bu süreksizlik, bireyin kendilik algısını, davranışlarını yönlendirme yetisini ve içsel sürekliliğini ciddi biçimde bozar. Bu kişiler, genellikle günlük olaylara, otobiyografik bilgilere ya da travmatik anılara dair açıklanamaz nitelikte bellek boşlukları yaşarlar (APA, 2013). Ayrıca, uyku bozuklukları, baş ağrısı, depresif semptomlar, kendine zarar verme davranışları ve intihar girişimleri gibi psikiyatrik eş belirtiler oldukça yaygındır (Soner & Aykut, 2017).

DKB’de görülen alter kimlik sayısı genellikle iki ile on arasında değişmekte olup, bu kimliklerin her biri farklı yaş, cinsiyet, isim ve davranış kalıplarına sahip olabilir. Ana kimlik çoğu zaman bu alterleri tanımlar ve onlara ad verir (Öztürk & Şar, 2016). Alterler arasında geçişler sırasında yüz ifadelerinde ani değişimler, duygudurum dalgalanmaları, hafıza kesintileri ve bireyin içinden gelen sesler duyma gibi fenomenler gözlemlenebilir (Yanık, 2017).

Bu bozukluğun etiyojisine ilişkin en yaygın kabul gören görüş, DKB’nin çocukluk çağında yaşanan tekrar eden travmatik yaşantıların bir sonucu olarak ortaya

çıkacağı yönündedir (Öztürk, 2020). Travma sırasında birey, ruhsal bütünlüğünü koruyabilmek için kimliğini en temel parçalarına bölerek bir çeşit psikolojik savunma geliştirir. Bu bağlamda dissosiyasyon, bilinçli bir tepki olmaktan çok, bireyin psikolojik bütünlüğünü korumaya yönelik otomatik bir yanıt olarak değerlendirilir (Şar, 2018; Öztürk, 2020).

Alter kimliklerin, özellikle travma sırasında ya da hemen sonrasında, bireyin dayanamayacağı düzeydeki içsel yaşantılara karşı ruhsal bir tampon görevi gördüğü ileri sürülmektedir (Öztürk, 2020; Yanık, 2017). Bu kişilik durumları, zaman içinde bireyin yaşamının farklı dönemlerinde işlevsel ya da işlevsiz biçimlerde ortaya çıkabilmekte, kimi zaman birbirleriyle sınırlı düzeyde iletişim kurmakta ve çoğu zaman birbirlerinden habersiz bir şekilde işlev göstermektedirler (Öztürk, 2021a).

DSM-5, dissosiyatif kimlik bozukluğunu şu tanı ölçütleriyle tanımlar:

Çizelge 2.2: DSM-V Dissosiyatif Kimlik Bozukluğu Maddeleri

1. İki ya da ikiden çok ayrı kişilik durumu ile belirli kimlik bölünmesi. Bu durum, kimi kültürlerde cin çarpması yaşantısı olarak tanımlanır. Kimlikte bu bölünme, kendilik duygusunda ve eylemlerini yönetebilirlik algısında sürekliliğin belirgin olarak bozulmasını kapsar ve duygulanım, davranış, bilinçlilik, bellek, algı, biliş ve/ya da duyuşal-devinsel işlevsellikte bununla ilişkili değişiklikler bulunur. Bu belirti ve bulgular, başkalarınca gözlenebilir ya da kişi bunları bildirir.
  2. Sıradan bir unutkanlıkla açıklanamayacak bir biçimde, günlük olayları, önemli kişisel bilgileri ve/ya da örseleyici olayları anımsarken yineleyici boşluklar olması.
  3. Bu belirtiler, klinik açıdan belirgin bir sıkıntıya ya da toplumsal, işle ilgili alanlarda ya da önemli diğer işlevsellik alanlarında işlevsellikte düşmeye neden olur.
  4. Bu bozukluk, genel kabul gören kültürel ya da dinsel bir uygulamanın bir bölümü değildir.
- Not: Çocuklarda bu belirtiler imgesel oyun arkadaşları ya da başka düşlemsel oyunlarla daha iyi açıklanamaz.
5. Bu belirtiler, bir maddenin ya da başka bir sağlık fizyolojisiyle ilgili etkilerine bağlanamaz.

Kaynak: Amerikan Psikiyatri Birliği (2013)

2.2.1.2 Dissosiyatif amnezi

Dissosiyatif amnezi, bireyin önemli kişisel bilgileri hatırlayamamasıyla tanımlanan bir bozukluktur. Bu unutkanlık, sıradan unutkanlık türlerinden farklı olarak genellikle travmatik ya da yoğun stres yaratan olaylarla ilişkilidir ve kişinin yaşamı için önemli olan bilgilerin geri çağrılmasında (recall) bozulmalarla kendini gösterir (APA, 2013; Steinberg, 1994). Dissosiyatif amnezi tipik olarak aniden başlar, belirgin bir stresörle ilişkilidir, kendiliğinden iyileşme eğilimindedir ve tekrar etme olasılığı düşüktür (APA, 2013; Öztürk, 2020).

Bu bozukluk sıklıkla kişinin kimliğine dair bilgileri hatırlayamamasıyla kendini gösterir. Kişi günlük işlevlerini sürdürebilecek kadar bilgiyi hatırlayabilirken, örneğin ismi, mesleği ya da yaşadığı yer gibi kimliksel verileri hatırlamada zorluk yaşar. Başlangıcı beklenmedik bir şekilde olabilir ve belirtiler birkaç gün sürebileceği gibi, yıllar boyunca da devam edebilir. Bitişi de genellikle kendiliğinden ve ani olur. Bu durumun ortaya çıkmasında genellikle bireyin tolere edemeyeceği düzeyde utanç, suçluluk, korku ya da kaygı gibi yoğun duygular rol oynar. Stresin devam etmesi halinde dissosiyatif amnezi nüksedebilir (Öztürk, 2020; Balcıoğlu & Balcıoğlu, 2018).

Travmatik olaylardan sonra gelişebilen dissosiyatif amnezi, polis, asker, sağlık çalışanı ya da infaz koruma memuru gibi yüksek stresli meslek gruplarında daha sık görülmektedir. Ayrıca trafik kazaları, cinsel saldırı, savaş ya da doğal afetler sonrasında; sevilen birinin kaybı, ciddi ekonomik kayıplar ya da hayati bir hastalık tanısı almak gibi durumlarda da ortaya çıkabilir (Öztürk, 2017, 2020). Toplum genelinde yaşam boyu görülme sıklığı %7 civarındadır ve savaş ya da felaket zamanlarında insidansı artmaktadır (APA, 1994; Balcıoğlu & Balcıoğlu, 2018).

Tanının konulabilmesi için unutkanlığın, bireyin sosyal, mesleki ya da diğer önemli işlevsellik alanlarını belirgin ölçüde etkilemesi gerekmektedir (APA, 2013). Bazı durumlarda dissosiyatif amnezi, bireyin bulunduğu ortamdan uzaklaşarak yeni bir kimlik geliştirdiği ve geçmişini hatırlamadığı dissosiyatif füğ formunda da gözlenebilmektedir.

DSM-IV'te ayrı bir dissosiyatif bozukluk olarak sınıflandırılan dissosiyatif füğ, DSM-5'te dissosiyatif amnezinin bir alt türü olarak tanımlanmıştır (APA, 2013). Dissosiyatif füğ, dissosiyatif amneziden daha karmaşık ve derin bir unutkanlıkla

karakterizedir. Bu tabloda birey, geçmişine dair önemli bilgileri unuttuğu gibi, genellikle yaşadığı çevreden uzaklaşarak bambaşka bir yerde yeni bir kimlik ve yaşam tarzı benimseyebilir. Yeni bir ad kullanabilir, farklı kişilik özellikleri geliştirebilir ve önceki yaşamıyla hiçbir bağı kalmamış gibi hareket edebilir. Dissosiyatif füğ oldukça nadir görülür ve tıpkı dissosiyatif amnezide olduğu gibi, başlangıcı ve sonlanması aniden gerçekleşebilir (APA, 2013; Öztürk, 2020).

DSM-5'e göre bu bozukluğun tanınmasında dikkate alınan kriterler şöyledir:

Çizelge 2.3: DSM-V Dissosiyatif Amnezi Bozukluğu Maddeleri

1. Sıradan bir unutkanlıkla açıklanamayacak bir biçimde, genellikle örseleyici ya da gerginliği tetikleyici nitelikte, öz yaşam öyküsüyle ilgili bilgileri anımsayamama.
  2. Bu belirtiler, klinik açıdan belirgin bir sıkıntıya ya da toplumsal, işle ilgili alanlarda ya da önemli diğer işlevsellik alanlarında işlevsellikte düşmeye neden olur.
  3. Bu belirtiler, bir maddenin ya da nörolojiyi ilgilendiren bir durumun ya da başka bir sağlık durumunun fizyolojiyle ilgili etkilerine bağlanamaz.
  4. Bu bozukluk, kimlik çözülmesi bozukluğu, örselenme sonrası gerginlik bozukluğu, akut gerginlik bozukluğu, bedensel belirti bozukluğu, yeğin ya da ağır olmayan nörobilişsel bozuklukla daha iyi açıklanamaz.
- Kaçış çözülmesi ile birlikte (dissosiyatif füğ): Kimliğini ya da diğer önemli özyaşam öyküsel bilgilerini unutmanın eşlik ettiği, görünüşte amaçlı gezinti ya da şaşkın bir biçimde dolaşma.

Kaynak: Amerikan Psikiyatri Birliği (2013)

2.2.1.3 Depersonalizasyon ve derealizasyon

Psikopatolojide sıkça karşılaşılan dissosiyatif belirtilerden olan depersonalizasyon ve derealizasyon, bireyin kendi bedensel ya da çevresel deneyimlerine ilişkin algısında ciddi bir kopukluk yaşamamasıyla karakterize edilir. Depersonalizasyon, bireyin kendi bedenine, düşüncelerine, duygularına ya da kimliğine yabancılaştığı; kendisini dışarıdan bir gözlemci gibi izlediği bir deneyimdir (Steinberg, 1991; APA, 2013). Bu durumda kişi, örneğin kendi yüzünü veya vücut parçalarını kendine ait değilmiş gibi algılayabilir ya da kendisini bir rüyanın içindeymiş gibi hissedebilir (Simeon, 2004; Kring et al., 2014). Ancak bu yaşantı

sırasında bireyin gerçeklik değerlendirme yetisi genellikle bozulmaz; yani kişi yaşadıklarının tuhaf ya da olağandışı olduğunun farkındadır (APA, 2013).

Duygu, düşünce ve beden duyularının algılanmasında yaşanan bu değişimlerin yanı sıra, tetikleyici bir olayın varlığı, gerçek dışılık hissi ve çevreye karşı yabancılaşma depersonalizasyonun temel özellikleri arasında yer alır (Spiegel & Cardeña, 1991). Depersonalizasyon sıklıkla dikkat dağınıklığı, kontrol kaybı hissi, yaşamı sorgulama eğilimi ve karmaşık bilişsel görevlerde zorlanma gibi sonuçlar doğurabilir (Simeon, 2004).

Öte yandan derealizasyon, bireyin çevresine yabancılaştığı, tanıdık kişileri ve mekanları gerçek dışı algıladığı bir durumdur. Kişi daha önce bildiği bir yeri tanımakta güçlük çekebilir, yakın çevresindeki insanların yüzleri yabancı ya da değişmiş gibi görünebilir; sesleri boğuk veya çınlamalı duyabilir (Steinberg, 1995; Boon et al., 2011). DSM-5'e göre, bireyin çevresini gerçek dışı olarak algılaması derealizasyon, kendi içsel yaşantılarına yabancılaşması ise depersonalizasyon olarak tanımlanmıştır. Bu belirtilerin sürekli veya tekrarlayıcı biçimde ortaya çıkması ve bireyin gerçeklik algısının korunmuş olması tanı için temel ölçütlerdendir (APA, 2013).

Depersonalizasyon ve derealizasyon genellikle ergenlik döneminde başlar, ani başlangıç gösterebilir ve bazı bireylerde kronikleşme eğilimi taşıyabilir (Kring et al., 2014). Travmatik yaşantıların bu bozuklukların ortaya çıkmasında önemli bir rol oynadığı, bireyin geçmişte yaşadığı travmaların mevcut yaşantısıyla çelişki yaratmasının bu tür dissosiyatif belirtileri tetikleyebileceği öne sürülmektedir (Simeon et al., 2001).

DSM-5 tanı sisteminde depersonalizasyon ve derealizasyon bozukluğu şu kriterlerle açıklanmaktadır:

Çizelge 2.4: DSM-V Depersonalizasyon ve Derealizasyon Bozukluğu Maddeleri

1. Sürekli ya da yineleyici, kendine yabancılaşma, gerçek dışılık yaşantıları ya da her ikisinin birlikte olduğu yaşantıların varlığı:
  - a. Kendine yabancılaşma (depersonalizasyon): Kişinin düşünceleri, duyguları, duyumları, vücudu ya da eylemleriyle ilgili olarak gerçekdışılık, kendinden kopma ya da dışarıdan bir gözlemciymiş gibi olduğu yaşantıları
  - b. Gerçek dışılık (derealizasyon): Çevredekilerle ilgili olarak gerçek dışılık ya da kopukluk yaşantıları
2. Bu kendine yabancılaşma ya da gerçek dışılık yaşantıları sırasında gerçeği değerlendirme bozulmamıştır.
3. Bu belirtiler, klinik açıdan belirgin bir sıkıntıya ya da toplumsal, işle ilgili alanlarda ya da önemli diğer işlevsellik alanlarında işlevsellikte düşmeye neden olur.
4. Bu bozukluk, bir maddenin ya da başka bir sağlık durumunun fizyolojiyle ilgili etkilerine bağlanamaz.
5. Bu bozukluk, şizofreni, panik bozukluğu, yeğin depresyon bozukluğu, akut gerginlik bozukluğu, örselenme sonrası gerginlik bozukluğu ya da başka bir çözülme bozukluğu ile daha iyi açıklanamaz.

Kaynak: Amerikan Psikiyatri Birliği (2013)

2.2.1.4 Absorpsiyon

DSM sınıflandırma sisteminde dissosiyasyon bozuklukları bu şekilde sınıflandırılmış olsa da klinik olmayan örneklerde dissosiyasyona sıklıkla eşlik eden bir kavram daha vardır: absorpsiyon. Absorpsiyon, bireyin dikkatini tamamen bir uyarana – ister dışsal bir nesne (örneğin bir film ya da kitap) isterse içsel bir deneyim (örneğin bir düşünce ya da imge) – yoğunlaştırarak, çevredeki diğer uyarıları büyük ölçüde dışlaması anlamına gelir. Bu durum, çevresel farkındalığın azalmasıyla birlikte kişinin “tam dikkat” halinde olmasıyla karakterizedir (Tellegen & Atkinson, 1974). Carlson ve Putnam (1993) bu kavrama, “absorpsiyon ve hayal gücüyle meşgul olma” adını vermiş ve kişinin içsel imgelerle kurduğu yoğun ilişkiyi, dış dünyaya olan dikkatinin önüne geçirme eğilimi olarak tanımlamıştır. Örneğin bir bireyin, zihninde canlandırdığı bir senaryoya tamamen kapılıp, dış çevrede olan bitene karşı tepkisiz hale gelmesi bu duruma örnek verilebilir. Bu yönüyle

absorpsiyon, hem bilişsel dikkat alanının daralmasını hem de içsel yaşantıya olan duyarlılığın artmasını içeren özgün bir dikkat biçimi olarak kabul edilmektedir.

Tellegen ve Atkinson'ın (1974) geliştirdiği Absorption ölçeği ile başlayan çalışmalar, bireyin dış dünyadan koparak içsel yaşantısına yönelme eğiliminin, dissosiyatif eğilimlerle yakından ilişkili olduğunu göstermiştir. Carlson ve Putnam (1993) bu eğilimi "imgelem temelli odaklanma" olarak tanımlamış; kişinin bir kitap ya da düşünceye tamamen dalarak çevresel uyaranlara tepkisiz kalmasını bu kategoriye örnek göstermiştir. Bu tarz deneyimler, özellikle travma sonrası stres yaşayan bireylerde daha sık gözlenmektedir.

2.2.1.5 Dissosiyasyonun etiolojisi

Dissosiyatif yaşantıların ortaya çıkışında biyolojik, psikolojik ve çevresel etmenlerin etkileşimi önemli rol oynamaktadır. Yapılan araştırmalar, bireylerin doğuştan dissosiyatif yaşantılara karşı farklı düzeylerde yatkınlık gösterebileceğini ve bu yatkınlığın genetik temellere dayanabileceğini ileri sürmektedir (Jang et al., 1998; Waller, Putnam & Carlson, 1996). Özellikle çocukluk çağında yaşanan travmatik deneyimlerin, disosiyatif bozuklukların gelişiminde belirleyici olduğu düşünülmektedir. Şar ve arkadaşları (1998) tarafından yapılan bir çalışmada, dissosiyatif kimlik bozukluğu olan bireylerde frontal lob hasarlarına rastlanması, nörobiyolojik bileşenlerin de etken olabileceğini göstermektedir. Ayrıca Waller ve arkadaşları (2001), çocukluk travmalarının disosiyatif semptomların en güçlü belirleyicilerinden biri olduğunu ortaya koymuştur.

Çocuklukta yaşanan ihmal ve istismar türündeki travmalar, disosiyatif bozuklukların ortaya çıkmasında kritik bir rol oynamaktadır. Özellikle birincil bağlanma figürlerinden kaynaklanan duygusal ihmal ve istismar, disosiyatif savunma mekanizmalarının gelişmesine zemin hazırlamaktadır (Howell, 2005; Şar, 2020). Travma deneyimi ile baş edebilmek için gelişen bu mekanizma, başlangıçta bireyin psikolojik dengesini korumaya yardımcı olurken, zamanla kalıcı patolojik yapılara dönüşebilmektedir (Putnam, 1997). Dorahy ve arkadaşları (2014), disosiyatif bozuklukların en yaygın görüldüğü grubun çocukluk travmasına maruz kalan bireyler olduğunu; Boon ve Draijer (1993) ise kronik istismarın bu bozuklukların güçlü yordayıcılarından biri olduğunu vurgulamıştır.

Erken yaşta travmaya maruz kalan çocuklar, merkezi sinir sistemlerinin gelişimsel kırılmalılığı nedeniyle bu olaylarla başa çıkmakta zorlanabilir ve disosiyatif deneyimleri bir başa çıkma yolu olarak kullanabilirler (Schimenti & Caretti, 2016). Bu süreçte çocuk, yaşadığı travmayı kendi başına değil de bir başkasının başına gelmiş gibi algılayarak psikolojik mesafe yaratır ve bu da zamanla disosiyatif belirtilerin yerleşmesine neden olur (Şar, 2000; Lynn et al., 2019). Vonderlin ve arkadaşlarının (2018) meta-analizinde, istismar ve ihmale uğramış çocukların disosiyatif belirti düzeylerinin daha yüksek olduğu; farklı travmaların bir arada yaşanmasının bu belirtileri daha da şiddetlendirdiği bulunmuştur.

Benzer şekilde, Foote ve arkadaşları (2006) çocuklukta fiziksel ve cinsel istismara uğrayan bireylerin disosiyatif bozukluk geliştirme olasılıklarının daha yüksek olduğunu saptamıştır. Simeon ve arkadaşları (2001) ise, duygusal istismarın disosiyatif yaşantılarla anlamlı şekilde ilişkili olduğunu ve özellikle cinsel istismarla birlikte görüldüğünde bu ilişkinin daha da güçlendiğini ifade etmektedir. Bu bulgular, disosiyasyonun yalnızca bir savunma mekanizması değil, aynı zamanda gelişimsel travmanın uzun vadeli etkilerine karşı gelişen patolojik bir yapı olduğunu göstermektedir.

2.2.1.6 Teorik yaklaşımlara göre disosiyasyon

Psikanalitik yaklaşım disosiyasyonu, egonun dayanamadığı çatışmalı temsillerle baş etmek için geliştirdiği bir savunma olarak yorumlar. Bu çerçevede, disosiyasyon bir tür ilkel savunma mekanizması olarak değerlendirilmekte; birey, dayanılmaz gerçeklik karşısında parçalanma yoluyla benliğini korumaya çalışmaktadır (Şar, 2014). Özellikle borderline kişilik örgütlenmesinde görülen bu savunma biçimi, benliğin sürekliliğini sağlayacak daha üst düzey savunmaların gelişemediği durumlarda baskın hale gelir.

Bilişsel kuramcılar ise disosiyasyonu, travmatik deneyimlerin işlenmesinde yaşanan bilişsel kopukluk olarak ele alırlar. Özellikle travmanın anı kodlama süreçlerine müdahale ederek hem otobiyografik bellek hem de zaman algısında bozulmalara yol açtığını öne sürerler. Bu çerçevede disosiyasyon, bilgi işleme sisteminde meydana gelen bir bozulma olarak kavramsallaştırılır (Geraerts et al., 2007). Bilişsel model ayrıca, disosiyasyonun bireyin stres altındaki dikkat sistemini “aşırı odaklama” ya da “ayırışma” şeklinde biçimlendirdiğini belirtir. Örneğin, birey

tehdit edici bir uyarana maruz kaldığında dikkatini bu uyarandan tamamen ayırarak içsel imgelemine çekilebilir (Carlson & Putnam, 1993; Tellegen & Atkinson, 1974).

Nörobiyolojik kuramlar ise dissosiyatif süreçlerin beyindeki yapısal ve işlevsel değişimlerle ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Araştırmalar, özellikle travma öyküsü olan bireylerde hipokampus, amigdala ve prefrontal korteks gibi bölgelerde işlevsel farklılıklar gözlemlendiğini bildirmektedir (Lanius et al., 2002). Bu değişiklikler, bireyin duygu düzenleme, tehdit algısı ve belleğiyle ilişkili sistemlerinde bozulmalara neden olmaktadır. Ayrıca nörolojik bulgular, dissosiyatif semptomların yalnızca psikolojik değil; aynı zamanda biyolojik temelleri de olduğuna işaret etmektedir (Spiegel et al., 2011).

Sonuç olarak, dissosiyasyon hem psikodinamik bir savunma mekanizması hem de bilişsel-nörobiyolojik düzeyde açıklanabilir karmaşık bir yapıdır. Günümüzde disiplinler arası kuramlar bu olguyu daha bütüncül biçimde ele almakta, özellikle travma temelli psikopatolojilerin merkezinde yer verdiği bir fenomen olarak değerlendirmektedir (Şar, 2014; Dalenberg et al., 2012).

Türkiye örneğinde yapılan bir çalışmada, dissosiyatif yaşantıların toplumda görülme sıklığı %1,7 olarak bildirilmiştir (Akyüz ve arkadaşları, 1999). Dissosiyatif kimlik bozukluğuna dair güvenilir bir saha araştırması bulunmamakla birlikte, genel nüfustaki yaygınlık oranının %0,4 ile %1,5 arasında değiştiği belirtilmiştir. Ayrıca bu bozukluğun kadınlarda daha sık görüldüğü gözlemlenmiştir (Loewenstein ve arkadaşları, 2017). Depersonalizasyon ve derealizasyonun yaygınlığını inceleyen bir diğer çalışmada ise bu belirtilerin toplumda %19 ila %50 arasında değişen oranlarda görüldüğü saptanmıştır (Şar ve arkadaşları, 2000). Bununla birlikte, dissosiyatif semptomların genel popülasyondaki yaygınlığına ilişkin yapılan bir çalışmada, bu oranın %2 ile %4 arasında olduğu belirtilmiştir (Putnam ve arkadaşları, 1996).

Dissosiyatif yaşantıların demografik değişkenlerle ilişkisine dair bulgular literatürde çeşitlilik göstermektedir. Irwin'in (1999) klinik dışı bir örneklem üzerinde gerçekleştirdiği çalışmada, yaş ilerledikçe dissosiyatif yaşantıların tüm alt boyutlarında azalma olduğu saptanmış, ancak cinsiyetler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Buna karşılık, Maaranen ve arkadaşlarının (2005) yürüttüğü çalışmada kadınların erkeklere kıyasla daha yüksek düzeyde dissosiyatif yaşantı bildirdiği, yaşın ise genel olarak belirleyici bir faktör olmadığı ifade edilmiştir. Aynı

çalışmada alt boyutlar düzeyinde yapılan analizlerde, amnezi puanlarının erkeklerde daha yüksek olduğu, absorpsiyonun ise kadınlarda daha yoğun yaşandığı ve her iki boyutun da yaşla birlikte azaldığı gözlemlenmiştir. Ayrıca, bekar, dul ya da boşanmış erkeklerde dissosiyasyon düzeyinin daha yüksek olduğu ve ekonomik durumun sadece erkek katılımcılarda anlamlı bir farklılık oluşturduğu belirtilmiştir. Öte yandan, eğitim düzeyi ve yerleşim yeri gibi değişkenlerin dissosiyatif yaşantılarla ilişkili olmadığı sonucuna varılmıştır (Maaranen et al., 2005). Türkiye’de yürütülen bir çalışmada ise, dissosiyatif bozukluk tanısı alan bireylerle tanı almayan bireyler arasında demografik değişkenler açısından anlamlı bir fark tespit edilmemiştir (Yanartaş et al., 2015).

2.3 Nesne İlişkileri Kuramı

Nesne ilişkileri kuramı, bireyin ruhsal yapısının özellikle çocukluk döneminde bakım verenle kurduğu ilişkiler aracılığıyla nasıl şekillendiğini açıklamaya çalışan psikanalitik bir yaklaşımdır. Bu kuram, bireyin iç dünyasında zamanla oluşan diğer insanlara dair temsillerin, sonraki yaşamındaki ilişkilerde ne şekilde etkili olduğunu anlamaya çalışır (Fairbairn, 1954; Akyüz, 2018).

Psikanalitik literatürde “nesne” terimiyle kastedilen, bireyin arzularının, ihtiyaçlarının ve duygusal yönelimlerinin hedefi olan kişidir; çoğunlukla da bakım veren figürleri ifade eder (Fairbairn, 1954). Türk Dil Kurumu'na (sozluk.gov.tr, 2024) göre nesne, öznenin dışındaki her şeyi tanımlasa da psikanalitik bağlamda bu tanım daha çok insanlarla kurulan duygusal bağlara yöneliktir. Bu bağlamda nesne ilişkileri kuramı, bireyin öznel iç dünyasında zamanla oluşan bu ilişki temsillerinin hem benliğe dair algıyı hem de diğer insanlara yönelik tutumları nasıl şekillendirdiğini ortaya koyar (Kernberg, 2004; Uluç et al., 2016). Kuramın temel varsayımı, bireyin erken yaşantılarda bakım verenle yaşadığı duygusal deneyimleri zihinsel olarak içselleştirdiğidir. Bu içselleştirme süreci, bireyin kendisine ve başkalarına yönelik geliştirdiği bilişsel ve duygusal şemaları oluşturur (Bowlby, 1969; Calabrese, Farver & Westen, 2005). Bu şemalar zamanla içsel temsillere dönüşerek, bireyin kişilerarası ilişkilerinde tekrarlayan örüntüler biçiminde ortaya çıkar (Westen et al., 1991). Westen ve arkadaşlarına (1991) göre nesne ilişkileri, bireyin başkalarını nasıl algıladığını, diğerlerinin duygularını, davranışlarını ve niyetlerini nasıl yorumladığını belirleyen içsel modellerdir. Bu modeller, bireyin

geçmişte edindiği ilişkiisel deneyimlerin bir ürünü olarak hem bilinçli hem de bilinçdışı süreçlerle işler ve bireyin hem ilişkiisel davranışlarını hem de iç dünyasını organize eder.

Nesne ilişkileri kuramcıları, bireyin erken yaşta bakım verenle yaşadığı ilişkilerin kalitesinin, ileriki yaşamındaki benlik organizasyonu, savunma mekanizmaları ve kişilerarası bağlanma tarzları üzerinde belirleyici olduğunu ileri sürerler (Laplanche & Pontalis, 1973). Özellikle Pine (1987), bireyin çocuklukta edindiği ilişki örüntülerinin yetişkinlikte alışıldık kalıplar hâlinde tekrarlandığını ve bu tekrarların kimi zaman farkında bile olmadan sürdürüldüğünü belirtir. Bu bağlamda birey, bazı ilişkileri tanıdık geldiği için yeniden yaşamak isterken; bazılarını ise geçmiş travmaları telafi etmek umuduyla tekrar deneyimleyebilir (Pine, 1988).

Fairbairn'in (1954) de vurguladığı gibi, her bireyin içinde, çoğunlukla bilinçdışı düzeyde işleyen bir içsel ilişkiler dünyası vardır. Bu içsel dünya, dış dünyadaki gerçek kişilerle kurulan ilişkilerden farklıdır ve çoğu zaman daha güçlü ve yönlendirici bir etkiye sahiptir. Bu nedenle nesne ilişkileri kuramı, bireyin sadece başkalarıyla kurduğu ilişkilere değil, aynı zamanda bu ilişkiler aracılığıyla kendini nasıl algıladığına da odaklanır (Uluç et al., 2015).

Kuramın farklı ekolleri bulunsa da tüm nesne ilişkileri yaklaşımlarının ortaklaştığı temel varsayım, insanın ilişkilene ihtiyacının gelişimsel ve psikodinamik süreçlerde merkezi bir rol oynadığıdır. Bu bağlamda, kişilerarası bağlar yalnızca dış dünyadaki sosyal ilişkiler olarak değil, aynı zamanda bireyin iç dünyasındaki nesne temsilleri üzerinden anlam kazanır (Summers, 1997).

2.3.1 Melanie Klein'a göre nesne ilişkileri

Nesne ilişkileri kuramının temelleri Freud tarafından atılmış olsa da, bu alanı genişleterek derinleştiren ve kuramın öncüsü hâline gelen kişi Melanie Klein'dır (Klein, 1946; Greenberg & Mitchell, 1983). Freud (1905) bebeğin ilk aşkının anne rahmine yönelik olduğunu ve bu ilksel bağın sonraki romantik ilişkiler için bir şablon oluşturduğunu söylerken; Klein, ilgisini doğrudan bebeklik dönemine yöneltmiş ve psikopatolojilerin kökenini anlamak için bebeklerin erken yaşantılarını incelemiştir. Klein'ın (1946) kuramı, doğumla birlikte başlayan nesne ilişkilerini merkeze alır;

çünkü ona göre, insan dünyaya geldiği andan itibaren nesne ilişkilerine sahiptir ve bebeğin ilk nesnesi annenin memesidir (Klein, 1946; Mitchell & Black, 2012).

Klein, bebeğin yaşamının başında iki temel içgüdüyle doğduğunu ileri sürer: yaşam ve ölüm içgüdüleri (Klein, 1933). Yaşam içgüdüğü ego ve savunma mekanizmalarını güçlendirerek bütünleşmeyi sağlarken, ölüm içgüdüğü yoğun kaygının kaynağıdır ve bebeği, nesneye aşırı şekilde bağlanmaya yöneltir (St. Clair & Wigren, 2004; Klein, 1975). Bu bağlamda iyi nesnelere yaşam içgüdüğüne destekleyerek temel güven duygusunu beslerken; kötü nesnelere ölüm içgüdüğüne yansıtıldığı, zulmedici olarak algılanan parçalara dönüşür (Anlı & Bahadır, 2012). Klein (1975) ayrıca bebeklikteki haset duygusuna da dikkat çekmiştir. Bebek, arzuladığı şeye başkalarının sahip olmasından doğan bu duyguyu ilk olarak memede yaşar. Meme besleyici ve doyurucu olduğunda bile tam anlamıyla sahip olunamayan bir nesne olarak algılanır ve bu, hasedi tetikler. Ancak yeterince doyurucu ve güven veren bir meme, çocuğun haset duygularını da yumuşatabilir (Klein, 1964).

Klein (1946), erken dönemde bebeğin iç dünyasını açıklamak için iki temel “konum” kavramını ortaya koymuştur: paranoid-şizoid konum ve depresif konum. Paranoid-şizoid konum, yaşamın ilk aylarını kapsar ve bu dönemde bebek dünyayı ve ilk nesnesi olan memeyi “iyi” ve “kötü” olarak ikiye böler (Klein, 1946; 1952; 1958). “İyi meme”, besleyen, güven veren ve rahatlatan meme; “kötü meme” ise aç bırakan, yoksun bırakan veya acı veren memedir (Klein, 1952; Erten, 2006). Bu dönemde bebek, ilkel benliğiyle nesnelere bütün olarak değil, parçalı hâlde algılar. Bu nedenle, sevgi ve nefret de birbirinden ayrıdır; bebek iyi memeyi korumak isterken, kötü memeyi yok etme arzusu hisseder (Klein, 1946). Bu süreçte kullanılan en temel savunma mekanizması bölmedir (splitting). Bölmenin yanı sıra, yansıtma (projection) ve içe yansıtma (introjection) mekanizmaları da nesne ilişkilerinin biçimlenmesinde rol oynar. Bebek kendi içindeki libido ve saldırganlığı dışarıya yansıtarak nesnelere bu dürtülerle doldurur (Klein, 1952; Göka ve ark., 2006). Meme, bu yansıtmanın merkezi hâline gelir ve fantezilerin taşıyıcısı olur. Yıkıcı itkilerle birlikte önce memeye, sonra anne bedeninin tamamına düşlemsel saldırılar gerçekleşir; bu durum bebekte zulmedilme korkularını besler (Klein, 1946). Yoğun kaygı yaşayan bebek, kötü parçaları annesine yansıtarak bu kaygıyla baş etmeye çalışır; böylece kötü olan kendilikten değil, “dışarıdan” gelmiş gibi hissedilir. Bu yansıtma sürecinde anne, gelen bu kötü parçaları yansıtılabilecek özdeşim aracılığıyla

içselleştirip dönüştürür ve bebeğe geri verirse, bebeğin kaygısı azalır (Klein, 1946). Bu sağlıklı bir döngüdür; ancak bu süreç kesintiye uğrarsa bölme mekanizması katı bir şekilde devam eder ve iyi-kötü nesnelere bütünleştirilemez.

Bebeğin bilişsel kapasitesinin gelişmesiyle birlikte, yaklaşık dördüncü ve beşinci aylardan itibaren, anneyle yaşanan olumlu deneyimler artarsa, bebek yavaş yavaş iyi ve kötü nesne temsillerini birleştirmeye başlar. Bu aşama, Klein'in (1952) depresif konum olarak adlandırdığı evredir. Depresif konum, benliğin gelişimi ve dış dünyayı daha bütüncül algılama sürecinin başlangıcıdır. Bu dönemde sevilen nesneye yöneltilmiş saldırgan dürtülerin fark edilmesi, suçluluk ve yas duygularını beraberinde getirir (Klein, 1946; 1952). Bu duygular, bebeğin duygusal ve düşünsel yaşamında bir ilerlemeye işaret eder ve onarıcı davranışlara zemin hazırlar (Segal, 1973). Ancak sarsıcı veya örseleyici yaşantılar, iyi ve kötü nesne bütünleşmesini engelleyerek savunmaların katılaştırılmasına ve ruhsal gelişimin tıkanmasına yol açabilir.

Klein'in teorisi, yalnızca bebeklik dönemini anlamakla sınırlı değildir. Ona göre, paranoid-şizoid ve depresif konumların kendine özgü kaygıları, savunmaları ve nesne ilişkileri, yaşam boyunca farklı biçimlerde tekrar eder (Segal, 1973). Klein (1946), paranoid-şizoid konumdaki aksaklıkların psikotik; depresif konumdaki aksaklıkların ise manik-depresif bozukluklara zemin hazırlayabileceğini ileri sürmüştür. Ayrıca Klein'in pregenital döneme dair vurguları, borderline kişilik örgütlenmesi gibi karmaşık psikopatolojilerin anlaşılmasında önemli bir çerçeve sunmuştur (Klein, 1946; Baum, 2006). Böylece Klein'in kuramı, bebeklikteki içselleştirilmiş nesne ilişkilerinden yetişkinlikteki kişilik örgütlenmelerine uzanan güçlü bir psikodinamik köprü kurar.

2.3.2 Fairbairn'a göre nesne ilişkileri

İskoç psikanalist Ronald Fairbairn, Freud'un dürtü kuramından farklı olarak libidonun temel amacının haz değil, nesne arayışı olduğunu savunur (Fairbairn, 1952). Bu bakış açısı, bireyin psikolojik gelişiminde erken dönemde kurulan nesne ilişkilerinin belirleyici rolüne dikkat çeker. Fairbairn'e (1952) göre, bebek dünyaya bütünleşmiş bir benlikle gelir; ancak dış dünyayla etkileşimleri sonucunda benlik üç parçaya ayrılır. Bu ayrışma, iyi ve kötü nesne temsillerinin bölünerek içselleştirilmesiyle ortaya çıkar. Sonuçta, tatmin edici ve ideal nesneyle ilişkili

“merkezi benlik”, arzuya yönelen “libidinal benlik” ve reddedici nesneyle ilişkili “anti-libidinal benlik” gelişir (Fairbairn, 1946).

İlk bakım verenle kurulan ilişkinin niteliği, bu benlik yapılarının gelişiminde kritik öneme sahiptir. İhtiyaçları karşılanmayan bebek, bakım verenini “reddeden nesne” olarak algılayabilir. Bu durumla baş edebilmek için yansıtma, içselleştirme ve bölme gibi savunma mekanizmaları devreye girer (Molla, 2024). Fairbairn’e göre sağlıklı gelişim, çocuğun ilk nesnesiyle kurduğu bağı zamanla olgun bir ilişkiye dönüştürmesi ve kendilik ile nesne temsillerinin birbirinden farklılaşmasıyla mümkündür (Fairbairn, 1952; akt. Erten, 2006).

Fairbairn, insan gelişiminde üç aşamadan söz eder: bağımlılık evresi, geçiş evresi ve olgun ilişki evresi. Bağımlılık evresinde çocuk, nesneyle bütünleşmiş bir durumdadır; geçiş evresinde bağımlılık ile bireyleşme arasında çatışmalar yaşar; olgun ilişki evresinde ise karşılıklı ilişki kurma ve başkalarına verme kapasitesi gelişir. Çocuğun bu aşamalar arasında sağlıklı geçiş yapabilmesi, gerçek nesnelere güven duygusunun oluşmasına bağlıdır (Turan, 2023). Eğer bu güven sağlanamazsa çocuk, yoğun ayrılık kaygısıyla çocuksu bağımlılığını terk edemez ve bu durum, ileriki ilişkilerinde tekrarlayan örüntülere zemin hazırlar.

2.3.3 Winnicott’a göre nesne ilişkileri

Winnicott (1960), bir bebeğin sağlıklı bir benlik geliştirebilmesi için bakım verenin bebeğin duygularını anlaması, ihtiyaçlarına duyarlılıkla karşılık vermesi ve destekleyici bir çevre sunmasının kritik önem taşıdığını vurgular. Örneğin, acıktığında hemen doyurulan bebek, başlangıçta her şeyin kendi kontrolünde olduğu yanılsamasını yaşar (Mitchell, 2009). Bu tüm güçlülük deneyimi, bebeğin kendilik ve nesne algısını ayırt edebilmesi açısından gelişimsel bir basamaktır (Winnicott, 1954). Bu süreçte bakım veren, “yeterince iyi anne” rolünü üstlenerek yalnızca fiziksel değil, duygusal ihtiyaçlara da odaklanır (Mitchell & Black, 2014). Ego gelişimi ilerledikçe, bakım verenin bu kapsayıcı yaklaşımı kademeli olarak azalır; böylece bebek, ihtiyaç duyulduğunda güvenli bir şekilde bakım verene ulaşabileceğini bilirken bağımsızlığını da geliştirme fırsatı bulur (Winnicott, 1960; Molla, 2024).

Winnicott’ın teorisinde “geçiş nesnesi” ve “geçiş yaşantısı” kavramları, bebeğin tüm güçlü fantezilerden uzaklaşarak gerçeklikle temas kurmasında temel bir köprü görevi görür (Habip, 2011; Moroğlu, 2021). Battaniye, oyuncak veya yastık

gibi nesnelere, bakım verenini temsil ederek bebeğin güven duygusunu sürdürmesine yardımcı olur (Alsancak Sönmez, 2011). Bu nesnelere, sevgi, öfke, saldırganlık gibi duyguların yansıtıldığı alanlar olup bebeğin duygusal düzenleme becerilerinin gelişimine katkı sağlar (Winnicott, 1965). Yeterince iyi bir bakım veren, çocuğun bu nesne üzerindeki kontrolünü kabul eder ve destekler (Winnicott, 1991). Bu süreçler, bireyin “kendi başına olma kapasitesini” geliştirerek ilişkilerinde güven ve keşfetme özgürlüğü kazanmasına zemin hazırlar (Winnicott, 2001).

Winnicott (1965), dil öncesi dönemde annenin varlığının ve duyarlılığının önemini vurgular. Anne, ihtiyaç anında yakın olup gereksiz müdahalelerden kaçındığında, bebek hem ihlal hem de ihmal edilme durumlarını minimize eden dengeli bir ilişki deneyimler. Bu denge bozulduğunda, bebek kendini korumak için “sahte kendilik” geliştirebilir (Mitchell & Black, 2016). Sahte kendilik, bireyin kendi öz ihtiyaçlarını bastırarak çevresinin beklentilerine uyum sağlamasına yol açar (Kahn, 1986; Winnicott, 1965). Bu durum, öznel deneyimin zayıflamasına ve ilişkilerde otantik bağların kurulmasının zorlaşmasına neden olur. Winnicott (1971), annenin yüzünü bir aynaya benzeterek, bebeğin kendiliğini görebileceği ve varlığını doğrulayabileceği yansımaların önemine dikkat çeker. Bu yansıma eksik olduğunda, çocuk annesinin varlığını izlemekle yetinir ve kendi benliğini ortaya koymakta zorlanır.

Winnicott’a göre, psikolojik gelişimin ilk aşamalarında bebek ve anne bir “birim”dir; “başlangıçta bebek diye bir şey yoktur” sözüyle (Winnicott, 1960) bu bağı tanımlar. Bu birliktelik, bebeğin dünyayı güvenli ve öngörülebilir algılamasını sağlar (McGovern, 2023). Ancak bakım verenin zaman zaman ihtiyaçları karşılayamaması, çocuğun başkalarının da kendi amaçları olduğunu fark etmesine ve bununla uyum sağlamasına yardımcı olur. “Yeterince iyi anne” kavramı, tam da bu dengeyi temsil eder. Winnicott, sahte benlik oluşumunu empati eksikliği veya bu yeterince iyi bakımın yokluğu ile ilişkilendirir. Sahte benlik, bireyin öz kimliğini gizlemesine ve ilişkilerde otantik bağlar kurmak yerine uyum sağlamaya yönelmesine neden olabilir (McGovern, 2023).

Winnicott (1960a, 1963a), kişilik bütünleşmesinin erken dönemdeki başarısızlıklarının patolojik sonuçlara yol açabileceğini savunur. Tatmin edici deneyimlerin ve besleyici ortamın eksikliği, bireyin güvenli bağlar kurmasını zorlaştırabilir ve psikopatoloji riskini artırabilir. Bu nedenle, anlamlı ve güvenli

ilişkiler, bireyin hem kendisini hem de başkalarını anlamlı şekilde deneyimlemesine olanak tanır ve psikolojik gelişimin temelini oluşturur.

3. YÖNTEM

3.1 Örneklem

Araştırmanın evrenini Türkiye’de yaşayan 18-65 yaş kadın ve erkek yetişkin bireyler oluşturmaktadır. Çalışma kapsamında araştırmanın örneklemini kolayda örnekleme yöntemi ile belirlenmiş 256’sı (%75,3) kadın, 84’ü (%24,7) erkek olmak üzere toplam 340 kişiden oluşmaktadır. Araştırmanın veri toplama sürecinde online veri toplama araçlarından yararlanılmış olup, veri toplama işlemi online anket şeklinde Google Formlar üzerinden yürütülmüştür. Katılımcılara öncelikli olarak araştırmaya katılımın gönüllülük esasıyla olduğunu belirtmek ve gizlilik ile ilgili bilgi vermek için Bilgilendirilmiş Onam Formu, katılımcıların demografik bilgilerine yönelik gerekli bilgileri elde edebilmek için araştırmacı tarafından geliştirilen Sosyodemografik Bilgi Formu uygulanmıştır. Çizelge 3.1’de örneklemin demografik özelliklere göre dağılım bilgilerine yer verilmiştir.

Çizelge 3.1: Katılımcıların Cinsiyet, Eğitim ve Medeni Durumlarına İlişkin Frekans Dağılımları (N = 340)

Değişken	Alt Kategori	f	%
Cinsiyet	Kadın	256	75,3
	Erkek	84	24,7
Eğitim Durumu	Ortaokul	2	0,6
	İlkokul	8	2,4
	Lise	25	7,4
	Lisans	214	62,9
	Lisansüstü	91	26,8
Medeni Durum	Bekar	151	44,4
	Evli	134	39,4
	İlişkisi var	40	11,8
	Boşanmış	10	2,9
	Dul	5	1,5
	Toplam		340

Çizelge 3.1’de, çalışmaya katılan bireylerin cinsiyet, eğitim durumu ve medeni durumlarına ilişkin demografik özellikleri yorumlanmıştır: Çalışmanın

örneklemini oluşturan 340 katılımcının %75,3'ü kadın, %24,7'si ise erkektir. Bu bulgu, örneklemin önemli ölçüde kadın katılımcılardan oluştuğunu göstermektedir. Bu durum, araştırma konusunun kadınlar arasında daha fazla ilgi çekmesi ya da veri toplama sürecinde kadın katılımcılara daha kolay ulaşılmış olmasıyla ilişkilendirilebilir. Ancak, cinsiyet dağılımındaki bu dengesizlik, özellikle H5 hipotezi kapsamında yapılacak cinsiyet karşılaştırmalarında sonuçların genellenebilirliğini kısıtlayabilir; bu nedenle analizlerde bu dengesizliğin dikkate alınması önerilir.

Eğitim düzeyine bakıldığında, katılımcıların %62,9'u lisans mezunu, %26,8'i lisansüstü (yüksek lisans veya doktora) eğitim düzeyine sahiptir. Ortaokul (%0,6), ilkokul (%2,4) ve lise (%7,4) mezunlarının oranı oldukça düşüktür. Bu durum, örneklemin büyük ölçüde yükseköğrenim düzeyinde bireylerden oluştuğunu göstermektedir. Özellikle bilişsel ve psikolojik kavramlarla ilgili ölçeklerin kullanıldığı bu tür çalışmalarda, katılımcıların kavramsal anlama ve yanıt verme yeterliklerinin yüksek olması araştırma açısından avantaj sağlayabilir. Öte yandan, eğitim düzeyindeki bu homojenlik, araştırmanın bulgularının farklı sosyoekonomik ve eğitim düzeyindeki bireylere genellenmesini sınırlandırabilir.

Medeni durum dağılımı incelendiğinde, katılımcıların %44,4'ü bekâr, %39,4'ü evli, %11,8'i romantik ilişkisi olan bireylerden oluşmaktadır. Daha düşük oranlarda ise boşanmış (%2,9) ve dul (%1,5) katılımcılar yer almaktadır. Bu dağılım, örnekleme aktif olarak ilişkide bulunan bireylerin toplamda yaklaşık %51,2'sini oluşturduğunu göstermektedir. Bu oran, çalışmanın histriyonik kişilik örüntüsü ve nesne ilişkileri gibi kişilerarası temalara odaklanması açısından değerlendirildiğinde anlamlıdır. Özellikle bağlanma stilleri, duygu düzenleme ve dissosiyatif yaşantılar gibi değişkenlerin ilişkisel örüntülerle bağlantılı olduğu düşünüldüğünde, medeni durumun betimleyici analizlerle kontrol edilmesi ve gerekirse kovaryans olarak modele dâhil edilmesi uygun olabilir.

3.2 Veri Toplama Araçları

Araştırmaya katılan katılımcıların histrik yapılanma gösterip göstermediklerini belirlemek için Kısa Histriyonik Kişilik Ölçeği (KHKÖ), dissosiyatif yaşantıya sahip olup olmadıklarını belirlemek için Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği (DES), nesne ilişkileri

niteliklerini belirlemek için Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği (BORRTI) ve Sosyodemografik Bilgi Formu kullanılmıştır.

3.2.1 Sosyodemografik bilgi formu

Katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim durumu ve medeni durumu bilgileri demografik bilgi formu aracılığıyla elde edilmiştir.

3.2.2 Kısa histriyonik kişilik ölçeği (KHKÖ)

Araştırmaya katılanların histerik yapılanma gösterip göstermediklerini belirleyebilmek amacıyla “Kısa Histriyonik Kişilik Ölçeği (KHKÖ)” kullanılmıştır. İngilizce adı “The Brief Histrionic Personality Scale (BHPS)” olan bu ölçek Ferguson ve Negy (2014) tarafından geliştirilmiştir. Başlangıçta 36 maddelik olan ölçek, 11 madde olacak şekilde daraltılmıştır. Kısa Histriyonik Kişilik Ölçeği (KHKÖ) Türkçe 'ye 2019 yılında Atasoy (2019) tarafından bir tez çalışması ile uyarlanmıştır. Ölçeğin Türkçe formunun geçerliği ve güvenilirliği test edilmiş ve güvenilir bir ölçme aracı olduğuna karar verilmiştir.

Ölçek 11 madde ve 4'lü likert tipi bir ölçektir. Puanlaması ise, “asla katılmıyorum”, “nadiren katılıyorum”, “sıklıkla katılıyorum”, “her zaman katılıyorum” şeklindedir. “Dikkat Çekme İsteği” ve “Baştan Çıkarıcılık” olmak üzere iki alt boyutu vardır. KHKÖ yapı geçerliği analizi için doğrulayıcı faktör analizi yapılmış ve doğrulayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğin iki faktörlü yapısının Türk örneğinde doğrulandığı görülmüştür. KHKÖ'nün tamamı için Cronbach alfa değeri 0,74 olarak hesaplanmıştır. Baştan çıkarıcılık faktörü için cronbach alfa değeri 0,63 dikkat çekme çabası faktörü için Cronbach alfa değeri 0,67 olarak hesaplanmıştır. KHKÖ'nün tamamı için test tekrar test güvenilirliği 0,89, baştan çıkarıcılık faktörü için 0,86 dikkat çekme isteği faktörü için 0,82 olarak bulunmuştur. KHKÖ'nün yakınsak geçerliliği için MMPI Histriyonik Kişilik Alt Ölçeği ve Uluslararası Kişilik Ölçeğinin dışadönüklük-içedönüklük alt ölçekleri kullanılmıştır. Yapılan analizlerde KHKÖ'nün MMPI histriyonik alt ölçeği ile 0,53 uluslararası kişilik envanteri dışadönüklük-içedönüklük alt ölçeğiyle ise 0,51 oranında korelasyon gösterdiği görülmektedir (Atasoy, 2019).

3.2.3 Dissosiyatif yaşantılar ölçeği (DES)

Araştırmaya katılanların dissosiyatif yaşantıya sahip olup olmadıklarını belirlemek amacıyla “Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği (DES)” kullanılmıştır. Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği (DES), normal ve klinik popülasyonlarda dissosiyasyonu güvenilir bir şekilde ölçmek amacıyla Bernstein ve Putnam (1986) tarafından geliştirilmiştir. Ancak DES tanı koydurucu bir araç olmayıp daha çok tarama ya da dissosiyatif yaşantıları derecelendirme amacıyla kullanılmaktadır (Şar ve ark., 1997). Bu ölçek 1993 yılında Carlson ve arkadaşları tarafından güncellenmiştir. Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği (DES), 1995 yılında Şar ve arkadaşları (Şar ve ark., 1995) tarafından Türkçe ‘ye uyarlanmış ve geçerlik güvenilirlik testleri yapılmıştır. Ölçek 28 maddelik bir öz bildirim anketidir ve 11'li Likert tipi (%0 ila %100) şeklinde puanlanır. Alınan toplam puanların ortalaması hesaplanarak sonuç elde edilmektedir.

Ölçeğin Cronbach alfa düzeyi 0,91'dir ve bu da çok iyi bir güvenilirliğe işaret etmektedir. Türkçe versiyonun geçerliliği de desteklenmiştir. Ölçeğin test tekrar test güvenilirliği 0,78 bulunmuştur (Yargıç ve ark., 1995). Otuz puan ölçek için yüksek ve düşük dissosiyasyonu tanımlayabilmek adına kesim noktası olarak kullanılmaktadır (Usta, 2021). Ölçekten yüksek puan elde edilmesi bir dissosiyatif bozukluğu düşündürür fakat kanıtlamaz (Yargıç, Tutkun ve Şar, 1995).

3.2.4 Bell nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme ölçeği (BORRTI)

Bell (1995) tarafından geliştirilen Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği, nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme boyutlarını ölçme amacıyla geliştirilen, doğru ya da yanlış olarak cevaplandırılan ve 90 adet sorudan oluşan bir ölçektir. Ölçek temelde kişinin erken çocukluk döneminde oluşan nesne ilişkilerini, şu anda yaşadığı ilişkilerin kalitesini, ilişki içerisinde bulunduğu yeri nasıl algıladığını ve gerçeği değerlendirme kabiliyetini ölçmektedir. Nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme olmak üzere iki boyuttan oluşmaktadır ve iki boyut ayrı ayrı kullanılabilir. Ölçeğin hangi boyutundan alınan puanlar arttıysa o alanda yaşanan sıkıntıların arttığı anlamına gelmektedir. Nesne ilişkileri boyutunun dört alt boyutu: yabancılaşma, güvensiz bağlanma, benmerkezcilik ve sosyal yetersizliktir. Gerçeği değerlendirme boyutunun ise gerçekliğin bozulması, algıların belirsizliği, halüsinasyon ve delüzyon olmak üzere üç alt boyutu bulunmaktadır (Erbaş, 2015).

Ölçeğin Türkçe versiyonu için güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları Uluç, Tüzün, Haselden ve Piri Erbaş (2015) tarafından ortaya konulmuştur. İç tutarlık analizleri neticesinde ölçeğin gerçeği değerlendirme alt boyutlarının Cronbach alfa değerinin 0,54 ile 0,77; nesne ilişkileri alt boyutlarının ise 0,70 ile 0,80 arasında olduğu sonucu ortaya konulmuştur.

3.3 Veri Analizi

Bu araştırmada elde edilen veriler SPSS 27.0 istatistik programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Öncelikle değişkenlere ilişkin eksik veriler kontrol edilerek analizler yalnızca tam veriye sahip katılımcılar üzerinden yürütülmüştür. Ölçeklerin puanlarının dağılımına dair betimleyici istatistikler (ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerler) hesaplanmış, normallik varsayımı çarpıklık ve basıklık değerleri temel alınarak değerlendirilmiştir. Ayrıca değişkenlerin iç tutarlılığı Cronbach alfa katsayılarıyla belirlenmiştir.

Araştırmanın hipotezleri doğrultusunda ilk olarak, sürekli değişkenler arasındaki ilişkileri test etmek amacıyla Pearson korelasyon analizi uygulanmıştır. Bu analizle nesne ilişkileri, dissosiyatif yaşantılar ve histriyonik kişilik örüntüsü alt boyutları arasındaki doğrusal ilişkilerin yönü ve gücü değerlendirilmiştir.

Bağımsız değişkenlerin (örneğin nesne ilişkileri boyutları) bağımlı değişken (dissosiyatif yaşantılar ya da histriyonik örüntü) üzerindeki yordayıcı etkisini test etmek üzere aşamalı çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Bu kapsamda, iki ayrı model oluşturulmuş ve açıklanan varyans miktarları değerlendirilmiştir. Regresyon analizine başlamadan önce çoklu doğrusallık, artıkların normalliği, otokorelasyon ve aykırı değerler gibi regresyon varsayımları gözden geçirilmiştir.

Katılımcıların cinsiyetlerine göre bazı değişkenlerde anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklem için t-testi kullanılmıştır. Bu test, iki grup arasındaki ortalama farkının istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığını değerlendirmiştir. Etki büyüklüğü olarak Cohen's d katsayıları hesaplanmıştır.

Bunun yanı sıra medeni durum gibi üç grulu kategorik değişkenlerdeki farklılıkları incelemek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) gerçekleştirilmiştir. Anlamlı bulunan bulguların ardından post-hoc analizlerin yapılmasına gerek

duyulursa Bonferroni veya Tukey testi önerilmiştir. Ayrıca, ANOVA sonuçlarına ilişkin etki büyüklükleri (Eta-kare, Omega-kare) raporlanmıştır.

Tüm analizlerde anlamlılık düzeyi 0,05 olarak alınmış; ancak çoklu karşılaştırmaların söz konusu olduğu yerlerde düzeltme uygulanması önerilmiştir. Analizler sonucunda değişkenler arasındaki ilişkiler, yordayıcı etkiler ve gruplar arası farklara ilişkin hipotezlerin test edilmesine olanak sağlanmıştır.

Çizelge 3.2: Ölçek ve Alt ölçeklere İlişkin Cronbach Alfa Değerleri

Ölçek / Alt Ölçek	Madde Sayısı	Cronbach Alfa
Baştan Çıkarıcılık	6	0,576
İlgi Çekmeye Çalışma	5	0,723
Histriyonik Kişilik Ölçeği (Toplam)	11	0,753
Yabancılaşma	22	0,717
Güvensiz Bağlanma	15	0,727
Egosentrizm	12	0,672
Sosyal Yetersizlik	6	0,671
Gerçekliğin Bozulması	21	0,795
Algıların Belirsizliği	16	0,547
Sanrı Varsanı	14	0,741
Nesne İlişkileri Bozulması	37	0,807
Sık Yanıtlar	13	0,680
Nadir Yanıtlar	14	0,727
Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği (DES)	28	0,947
GHQ-28 Somatik Belirtiler	7	0,792
GHQ-28 Anksiyete ve Uykusuzluk	7	0,838
GHQ-28 Sosyal İşlevlerde Bozulma	7	0,628
GHQ-28 Depresif Duygudurum	7	0,842
GHQ-28 Genel Toplam	28	0,893

Çizelge 3.2.'de, her bir ölçek ve alt ölçek için Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayılarının psikometrik açıdan nasıl değerlendirildiğine dair yorumlar yer almaktadır. Yorumlarda George ve Mallery (2010) tarafından önerilen ölçütler esas alınmıştır. Bu ölçütlere göre 0,90 ve üzeri “mükemmel”, 0,80–0,89 “iyi”, 0,70–0,79 “kabul edilebilir”, 0,60–0,69 “sınıra yakın”, 0,60’ın altı ise “düşük” güvenirlik olarak değerlendirilir.

Baştan Çıkarıcılık alt boyutu, Cronbach Alfa değeri 0,576 ile düşük düzeyde iç tutarlılık göstermektedir. Bu sonuç, bu alt boyuttaki maddelerin birlikte tutarlı bir şekilde çalışmadığını ya da maddeler arasında içerik çeşitliliği olabileceğini

düşündürmektedir. Bu durum, maddelerin yeniden gözden geçirilmesini veya ölçek uyarlamasına özgü kültürel faktörlerin etkisini değerlendirmeyi gerektirebilir.

İlgi Çekmeye Çalışma alt boyutu, 0,723'lük bir Alfa değeri ile kabul edilebilir düzeyde iç tutarlılığa sahiptir. Bu sonuç, bu boyutta yer alan maddelerin genel olarak birbirleriyle tutarlı olduğunu ve aynı yapıyı ölçtüğünü göstermektedir.

Histriyonik Kişilik Ölçeği'nin toplam güvenilirliği 0,753 olup, ölçeğin genel olarak kabul edilebilir düzeyde güvenilir olduğunu göstermektedir. Alt boyutlardan biri olan Baştan Çıkarıcılığın düşük güvenilirliğine rağmen toplam güvenirlüğün yeterli düzeyde çıkması, diğer alt boyutun daha yüksek katkı sağladığını düşündürmektedir.

Yabancılaşma ölçeği için elde edilen 0,717'lik Alfa değeri, kabul edilebilir bir iç tutarlılığa işaret etmektedir. Bu değer, ölçekteki maddelerin genel olarak benzer bir kavramı yansıttığını düşündürür.

Güvensiz Bağlanma (0,727), Egosentrizm (0,672) ve Sosyal Yetersizlik (0,671) alt boyutlarının Alfa değerleri sırasıyla kabul edilebilir ve sınıra yakın düzeylerde bulunmuştur. Egosentrizm ve Sosyal Yetersizlik alt boyutlarında yer alan madde içeriklerinin gözden geçirilmesi, bu alanlardaki güvenirlüğün artırılması açısından faydalı olabilir.

Gerçekliğin Bozulması ölçeği 0,795'lik bir Alfa değeriyle iyi düzeyde iç tutarlılığa sahiptir. Bu durum, ilgili maddelerin benzer temaları ölçtüğünü ve tutarlı şekilde çalıştığını göstermektedir.

Algıların Belirsizliği alt boyutunun Alfa değeri ise yalnızca 0,547 olup, bu alt boyutun düşük düzeyde iç tutarlılığa sahip olduğunu göstermektedir. Bu sonuç, ilgili alt boyutun maddelerinin ölçmek istediği kavramı yeterince homojen biçimde yansıtmadığını düşündürmektedir. Gerekirse madde analizi ya da faktör analizi ile destekleyici inceleme yapılabilir.

Sanrı Varsanı (0,741) ve Nesne İlişkileri Bozulması (0,807) alt boyutları, sırasıyla kabul edilebilir ve iyi düzeyde iç tutarlılığa sahiptir. Özellikle nesne ilişkileri ölçeğinin Alfa değerinin 0,80'in üzerinde olması, bu ölçeğin araştırma bağlamında güvenilir şekilde kullanılabileceğini göstermektedir.

Sık Yanıtlar (0,680) ve Nadir Yanıtlar (0,727) alt boyutları, sırasıyla sınıra yakın ve kabul edilebilir düzeyde iç tutarlılık göstermektedir. Bu maddeler genellikle

tepki tutarlılığı ya da yanıt dürüstlüğünü değerlendirmede kullanıldığından, içerik çeşitliliği ve düşük varyans olasılığı nedeniyle güvenilirlik katsayıları sınırlı kalabilmektedir.

Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği (DES), 0,947'lik çok yüksek bir Cronbach Alfa değeri ile ölçek maddelerinin mükemmel düzeyde iç tutarlılığa sahip olduğunu ortaya koymuştur. Bu, ölçekteki maddelerin aynı yapıyı güçlü şekilde yansıttığını ve araştırma bağlamında oldukça güvenilir bir ölçüm aracı olduğunu göstermektedir.

GHQ-28 alt boyutları arasında en yüksek güvenilirlik, Depresif Duygudurum (0,842) ve Anksiyete-Uykusuzluk (0,838) boyutlarında elde edilmiştir. Somatik Belirtiler (0,792) kabul edilebilir ile iyi arası, Sosyal İşlevlerde Bozulma (0,628) ise sınıra yakın düzeyde güvenilirlik göstermektedir. GHQ'nun genel ölçek güvenilirliği (0,893) çok iyi düzeyde olup, bu ölçeğin genel psikolojik sıkıntıyı ölçmekte güvenilir bir araç olduğunu doğrulamaktadır.

Genel değerlendirme olarak çalışmada kullanılan ölçeklerin büyük kısmının güvenilirlik düzeylerinin kabul edilebilir ve üzeri olduğu, yalnızca birkaç alt boyutun (özellikle Baştan Çıkarıcılık ve Algıların Belirsizliği) düşük iç tutarlılık gösterdiği görülmektedir. Bu sonuçlar, genel olarak veri kalitesinin yeterli olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, düşük Alfa değeri olan alt boyutlar için gerekirse madde analizi yapılabilir veya bu boyutların sonuçlarının yorumlanmasında dikkatli olunabilir.

4. BULGULAR

4.1 Katılımcıların Sosyodemografik Özellikleri ve Ölçeklere İlişkin Betimleyici İstatistikler

Katılımcıların demografik özellikleri ve ölçek puanlarına ilişkin betimleyici istatistikler Çizelge 4.1 ve Çizelge 4.2’de verilmiştir:

Çizelge 4.1: Katılımcıların Cinsiyet, Eğitim ve Medeni Durumlarına İlişkin Frekans Dağılımları (N = 340)

Değişken	Alt Kategori	n	%
Cinsiyet	Kadın	256	75,3
	Erkek	84	24,7
Eğitim Durumu	Ortaokul	2	0,6
	İlkokul	8	2,4
	Lise	25	7,4
	Lisans	214	62,9
	Lisansüstü	91	26,8
Medeni Durum	Bekar	151	44,4
	Evli	134	39,4
	İlişkisi var	40	11,8
	Boşanmış	10	2,9
	Dul	5	1,5
	Toplam		340

Çizelge 4.1.’de, çalışmaya katılan bireylerin cinsiyet, eğitim durumu ve medeni durumlarına ilişkin demografik özellikleri yorumlanmıştır: Çalışmanın örneklemini oluşturan 340 katılımcının %75,3’ü kadın, %24,7’si ise erkektir. Bu bulgu, örneklemin önemli ölçüde kadın katılımcılardan oluştuğunu göstermektedir. Bu durum, araştırma konusunun kadınlar arasında daha fazla ilgi çekmesi ya da veri toplama sürecinde kadın katılımcılara daha kolay ulaşılmış olmasıyla ilişkilendirilebilir.

Eğitim düzeyine bakıldığında, katılımcıların %62,9’u lisans mezunu, %26,8’i lisansüstü (yüksek lisans veya doktora) eğitim düzeyine sahiptir. Ortaokul (%0,6),

ilkokul (%2,4) ve lise (%7,4) mezunlarının oranı oldukça düşüktür. Bu durum, örneklemin büyük ölçüde yükseköğrenim düzeyinde bireylerden oluştuğunu göstermektedir. Özellikle bilişsel ve psikolojik kavramlarla ilgili ölçeklerin kullanıldığı bu tür çalışmalarda, katılımcıların kavramsal anlama ve yanıt verme yeterliklerinin yüksek olması araştırma açısından avantaj sağlayabilir. Öte yandan, eğitim düzeyindeki bu homojenlik, araştırmanın bulgularının farklı sosyoekonomik ve eğitim düzeyindeki bireylere genellenmesini sınırlandırabilir.

Medeni durum dağılımı incelendiğinde, katılımcıların %44,4'ü bekâr, %39,4'ü evli, %11,8'i romantik ilişkisi olan bireylerden oluşmaktadır. Daha düşük oranlarda ise boşanmış (%2,9) ve dul (%1,5) katılımcılar yer almaktadır. Bu dağılım, örnekleme aktif olarak ilişkide bulunan bireylerin toplamda yaklaşık %51,2'sini oluşturduğunu göstermektedir. Bu oran, çalışmanın histriyonik kişilik örüntüsü ve nesne ilişkileri gibi kişilerarası temalara odaklanması açısından değerlendirildiğinde anlamlıdır. Özellikle bağlanma stilleri, duygu düzenleme ve dissosiyatif yaşantılar gibi değişkenlerin ilişkişel örüntülerle bağlantılı olduğu düşünüldüğünde, medeni durumun betimleyici analizlerle kontrol edilmesi ve gerekirse kovaryans olarak modele dâhil edilmesi uygun olabilir.

Çizelge 4.2: Ölçek ve Alt Boyutlara İlişkin Betimleyici İstatistikler (N = 340)

Ölçek / Alt Boyut	N	Ort. (M)	Std. Sapma (SD)	Çarpıklık	Basıklık
Yabancılaşma	340	10,34	7,08	0,79	0,31
Güvensiz Bağlanma	340	7,92	5,05	0,41	-0,61
Egosentrizm	340	6,00	4,80	0,73	-0,05
Sosyal Yetersizlik	340	3,43	3,80	1,37	1,29
Gerçekliğin Bozulması	340	5,56	5,83	1,97	4,71
Algıların Belirsizliği	340	6,13	3,45	0,80	0,88
Sanrı Varsanı	340	2,09	3,33	2,96	10,71
Nesne İlişkileri Bozulması	340	19,59	11,52	0,74	0,42
Baştan Çıkarıcılık	340	1,84	0,54	0,55	0,19
İlgi Çekmeye Çalışma	340	2,16	0,62	0,26	-0,42
Histriyonik Kişilik Ölçeği Toplam (KHKÖ_toplam)	340	21,81	5,44	0,30	-0,21
Dissosiyatif Yaşantılar (DES Ortalama)	340	15,31	12,80	1,29	1,40
GHQ-28 Somatik Belirtiler	340	1,39	1,84	1,43	1,10

Çizelge 4.2: (Devamı) Ölçek ve Alt Boyutlara İlişkin Betimleyici İstatistikler (N = 340)

Ölçek / Alt Boyut	N	Ort. (M)	Std. Sapma (SD)	Çarpıklık	Basıklık
GHQ-28 Anksiyete ve Uykusuzluk	340	1,97	2,23	0,94	-0,29
GHQ-28 Sosyal İşlevlerde Bozulma	340	2,23	1,79	0,69	-0,10
GHQ-28 Depresif Duygudurum	340	1,10	1,81	1,84	2,51
GHQ-28 Genel Toplam	340	6,69	6,18	1,25	1,05

Çizelge 4.2.'de, çalışmada kullanılan ölçek ve alt boyutlara ilişkin betimleyici istatistiklerin psikolojik değerlendirme bağlamında yorumlanması yer almaktadır: Katılımcıların yaş ortalaması 31,83 olup, standart sapma 10,80'dir. Bu dağılım, örneklemin genç yetişkin ve orta yetişkinlik dönemindeki bireylerden oluştuğunu göstermektedir. Yaşa ilişkin çarpıklık değeri (0,847) pozitif yönde olup, dağılımın sola çarpık olduğunu, yani genç yaş grubunun örnekleme daha yoğun temsil edildiğini göstermektedir.

Yabancılaşma, güvensiz bağlanma ve egosentrizm gibi nesne ilişkileri alt boyutlarında ortalamalar sırasıyla 10,34, 7,92 ve 6,00 düzeyindedir. Bu ortalama değerler, örnekleme orta düzeyde nesne ilişkileri sorunlarına işaret etmektedir. Ancak özellikle sosyal yetersizlik (M=3,43), gerçekliğin bozulması (M=5,56) ve sanrı varsanı (M=2,09) alt boyutlarında yüksek çarpıklık (sırasıyla 1,37, 1,97 ve 2,96) ve belirgin basıklık (özellikle sanrı varsanı için 10,71) değerleri dikkati çekmektedir. Bu durum, bu değişkenlerde çoğu katılımcının düşük düzeyde puanlar aldığı, ancak bazı bireylerde çok yüksek değerlerin gözlemlendiğini göstermektedir. Özellikle sanrıya ilişkin veriler, normallikten belirgin sapmalar içerdiğinden, bu değişkenin analizlerinde normallik varsayımının dikkatle değerlendirilmesi ve gerekiyorsa parametrik olmayan testlerin tercih edilmesi önerilir.

Nesne ilişkileri bozulması toplam skoru (ORBJECT) ortalaması 19,59'dur. Bu değer, çalışmanın nesne ilişkileri bağlamında ele aldığı örüntülerin belirgin ancak klinik eşik altında dağıldığını düşündürmektedir.

Histriyonik kişilik örüntüsüne ilişkin alt boyutlardan baştan çıkarıcılık (M=1,84) ve ilgi çekmeye çalışma (M=2,16) boyutlarında orta düzeyde ortalamalar elde edilmiştir. Bu alt boyutların çarpıklık ve basıklık değerleri oldukça düşüktür

(örn. çarpıklık 0,55 ve 0,26), bu da dağılımların normalliğe yakın olduğunu göstermektedir. Histriyonik Kişilik Ölçeği toplam skoru ise 21,81 olup, örneklemin bu örüntülere düşük-orta düzeyde sahip olduğunu göstermektedir.

Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği (DES) ortalaması 15,31'dir. Bu değer, genel popülasyonda gözlenen düşük dissosiyasyon düzeyleriyle tutarlıdır; ancak çarpıklık (1,29) ve basıklık (1,40) değerleri, bu ölçeğin de dağılımının pozitif çarpık olduğunu göstermektedir. Yani birçok katılımcı düşük puan alırken, az sayıda birey oldukça yüksek dissosiyatif deneyimler bildirmiştir. Bu durum, H1 hipotezine yönelik analizlerde uç değerlerin etkisine dikkat edilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Genel Sağlık Ölçeği (GHQ-28) toplam puanı ortalama 6,69 olup, katılımcıların psikolojik sıkıntı düzeylerinin genellikle düşük-orta aralıklarda olduğunu göstermektedir. Alt boyutlar incelendiğinde; depresif duygudurum (M=1,10) ve somatik belirtiler (M=1,39) en düşük ortalamalara sahiptir. Ancak bu boyutlarda çarpıklık ve basıklık değerleri oldukça yüksektir (örn. depresif duygudurum için çarpıklık 1,84 ve basıklık 2,51), bu da çok sayıda katılımcının sifıra yakın skorlar aldığına, ancak küçük bir grubun yüksek puanlar bildirdiğine işaret etmektedir.

Sonuç olarak, çalışmada kullanılan ölçeklerin çoğu orta düzeyde ortalama puanlara sahip olup, dağılımlarında pozitif çarpıklık gözlemlenmiştir. Bu bulgular, örnekleme semptom ve patoloji seviyesinin düşük ila orta düzeyde olduğunu; ancak bazı bireylerde klinik eşiğe yaklaşan düzeyde problem alanları bulunduğunu göstermektedir. Verilerin bu yapısı, parametrik testlerin uygulanabilirliğini belirlerken çarpıklık ve basıklık değerlerinin dikkate alınmasını gerektirmektedir. Özellikle sanrı varsanı ve gerçekliğin bozulması gibi uç dağılımlara sahip boyutlar için analizlerin dikkatle yürütülmesi önerilir.

4.2 Katılımcıların Sosyodemografik Özellikleri ile Diğer Değişkenlerin Karşılaştırılması

Katılımcıların cinsiyetlerine göre bazı değişkenlerde anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklem için t-testi kullanılmıştır. Bu test, iki grup arasındaki ortalama farkının istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığını değerlendirmiştir. Etki büyüklüğü olarak Cohen's d katsayıları hesaplanmıştır.

Bunun yanı sıra medeni durum, eğitim düzeyi gibi çok kategorili değişkenlerdeki farklılıkları incelemek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) gerçekleştirilmiştir. Anlamlı bulunan bulguların ardından post-hoc analizlerin yapılması için Tukey testi önerilmiştir. Ayrıca, ANOVA sonuçlarına ilişkin etki büyüklükleri (Eta-kare, Omega-kare) raporlanmıştır.

Çizelge 4.3: Cinsiyete Göre Değişkenlerin Ortalamaları, t-Testi ve Etki Büyüklüğü Sonuçları

Değişken	Erkek (n=84)	Kadın (n=256)	t	p	Cohen's d
Yabancılaşma	10,01 ± 7,08	10,45 ± 7,09	-0,50	0,621	-0,06
Güvensiz Bağlanma	7,40 ± 4,82	8,09 ± 5,12	-1,07	0,284	-0,13
Egosantrizm	5,98 ± 4,24	6,00 ± 4,97	-0,05	0,963	-0,01
Sosyal Yetersizlik	3,14 ± 3,81	3,53 ± 3,80	-0,81	0,421	-0,10
Nesne İlişkileri Toplam	19,17 ± 10,87	19,72 ± 11,74	-0,38	0,702	-0,05
Baştan Çıkarıcılık	1,96 ± 0,56	1,80 ± 0,52	2,52	0,012 *	0,32
İlgi Çekmeye Çalışma	2,26 ± 0,59	2,12 ± 0,62	1,82	0,070	0,23
KHKÖ_Toplam	23,10 ± 5,73	21,39 ± 5,29	2,52	0,012 *	0,32
Dissosiyatif Yaşantılar (DES)	14,82 ± 13,24	15,47 ± 12,67	-0,41	0,685	-0,05

* p<0,05. Etki büyüklüğü Cohen's d değerine göre küçük (<0,20), orta (0,50 civarı) ve büyük (>0,80) olarak yorumlanabilir. KHKÖ=Kısa Histriyonik Kişilik Ölçeği

Çizelge 4.3.'te cinsiyete göre yapılan bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına göre, değişkenlerin büyük çoğunluğu açısından erkek ve kadın katılımcılar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bununla birlikte, yalnızca "Baştan çıkarıcılık" ve "KHKÖ toplam puanı" değişkenlerinde anlamlı düzeyde farklar gözlemlenmiştir.

Baştan çıkarıcılık alt boyutu açısından erkeklerin ortalaması (Ort=1,96 ve SS=0,56), kadınlara (Ort=1,80 ve SS=0,52) göre anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur (t=2,52 ve p=0,012). Etki büyüklüğü (Cohen's d=0,32) küçük-orta düzeyde bir farkı işaret etmektedir. Bu bulgu, erkeklerin histriyonik kişilik örüntüsünün baştan çıkarıcılık boyutunda daha belirgin özellikler gösterebileceğini düşündürmektedir.

KHKÖ toplam puanı açısından da erkek katılımcılar (Ort=23,10 ve SS=5,73), kadınlara (Ort=21,39 ve SS=5,29) kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek puan almıştır (t=2,52 ve p=0,012). Cohen's d değeri burada da 0,32 olup küçük-orta

düzeyde anlamlı bir farklılığa işaret etmektedir. Bu durum, erkeklerde histriyonik kişilik örüntüsünün genel düzeyde daha yüksek olduğunu gösterebilir.

Diğer tüm değişkenlerde (yabancılaşma, güvensiz bağlanma, egosentrizm, sosyal yetersizlik, ilgi çekmeye çalışma, nesne ilişkileri toplam puanı ve dissosiyatif yaşantılar) erkek ve kadınlar arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>0,05$). Özellikle dissosiyatif yaşantılar açısından cinsiyet farkının anlamlı olmaması ($p=0,685$) dikkat çekicidir ve dissosiyatif yaşantıların bu örneklemede cinsiyet bağımsız bir şekilde dağıldığını göstermektedir.

Sonuç olarak, histriyonik kişilik örüntüsü bileşenlerinden baştan çıkarıcılık ve genel kişilik örüntüsü puanında erkeklerin daha yüksek ortalama puanlar alması, bu özelliklerin cinsiyete göre farklılık gösterebileceğini ortaya koyarken; nesne ilişkileri ve dissosiyatif yaşantılar gibi daha içsel dinamiklerin cinsiyet açısından sabit kalabildiğini düşündürmektedir. Ancak, etki büyüklüklerinin düşük ila orta düzeyde olması, bu farkların güçlü olmadığını ve dikkatle yorumlanması gerektiğini göstermektedir.

Çizelge 4.4: Eğitim Düzeyine Göre Değişkenlerin Betimsel İstatistikleri ve ANOVA Sonuçları

Değişken	Lise (n=35)	Üniversite (n=214)	Lisansüstü (n=91)	F (2,337)	P	η^2	Post-hoc
Yabancılaşma	12,43±7,15	10,75±7,00	8,58±6,96	4,79	0,009**	0,028	1>3
Güvensiz Bağlanma	9,00±5,21	8,22±5,14	6,79±4,62	3,50	0,031*	0,020	1>3
Egosantrizm	7,63±4,57	6,22±4,90	4,84±4,42	5,05	0,007**	0,029	1>3
Sosyal Yetersizlik	4,03±3,71	3,46±3,93	3,13±3,50	0,72	0,487	0,004	
Nesne İlişkileri Toplam	23,09±10,47	20,36±11,63	16,42±11,04	5,69	0,004**	0,033	1>3
Baştan Çıkarıcılık	1,77±0,51	1,85±0,55	1,84±0,51	0,31	0,735	0,002	
İlgi Çekmeye Çalışma	1,99±0,64	2,16±0,61	2,21±0,61	1,65	0,194	0,010	
KHKÖ Toplam	20,57±5,13	21,90±5,53	22,08±5,35	1,04	0,354	0,006	
Dissosiyatif Yaşantılar (DES)	17,46±11,43	16,50±13,55	11,67±10,68	5,25	0,006**	0,030	1>3

** $p<0,01$, * $p<0,05$, KHKÖ=Kısa Histriyonik Kişilik Ölçeği

Çizelge 4.4.'deki ANOVA bulguları, katılımcıların eğitim düzeylerine göre bazı psikolojik değişkenlerde anlamlı farklılıklar gösterdiğini ortaya koymaktadır. Özellikle yabancılaşma, güvensiz bağlanma, egosantrizm, nesne ilişkileri toplam

puanı) ve dissosiyatif yaşantıların ortalama puanı değişkenlerinde istatistiksel olarak anlamlı grup farklılıkları tespit edilmiştir ($p < 0,05$).

Yabancılaşma düzeyi lise mezunlarında (Ort=12,43) en yüksek, lisansüstü grupta ise en düşük (Ort=8,58) bulunmuştur. Bu durum, eğitim düzeyi arttıkça bireylerin çevresine karşı daha az yabancılaştığına işaret edebilir. Etki büyüklüğü ($\eta^2=0,028$), küçük düzeyde olmakla birlikte dikkate değerdir.

Güvensiz bağlanma düzeyleri de benzer şekilde lise mezunlarında (Ort=9,00) yüksek, lisansüstü bireylerde (Ort=6,79) düşüktür. Bu fark da anlamlı bulunmuş ve eğitim düzeyinin bireylerin bağlanma biçimlerinde etkili olabileceğini düşündürmüştür ($\eta^2=0,020$).

Egosantrizm düzeyi eğitim düzeyi arttıkça azalmaktadır. Lise mezunları bu boyutta en yüksek ortalamaya sahipken (Ort=7,63), lisansüstü bireylerde bu değer belirgin şekilde düşmektedir (Ort=4,84). Bu bulgu, bilişsel gelişim ve sosyal öğrenmeyle birlikte egosantrik eğilimlerin azalabileceğini göstermektedir ($\eta^2=0,029$).

Nesne ilişkileri toplam puanı da anlamlı farklılık göstermiştir ($p=0,004$). En yüksek ortalama lise mezunlarında (Ort=23,09), en düşük ise lisansüstü grubunda (Ort=16,42) gözlenmiştir. Bu bulgu, daha yüksek eğitim seviyesinin daha işlevsel nesne ilişkileri ile bağlantılı olabileceğini düşündürmektedir.

Son olarak, dissosiyatif yaşantıların ortalama puanı da eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p=0,006$). Lise mezunları (Ort=17,46) ve üniversite mezunları (Ort=16,50) benzer şekilde yüksek düzeylerde dissosiyatif yaşantı bildirirken, lisansüstü katılımcıların puanları oldukça düşüktür (Ort=11,67). Bu durum, eğitim düzeyinin psikolojik bütünlük ve başa çıkma becerileri üzerinde etkili olabileceğine işaret etmektedir ($\eta^2=0,030$).

Buna karşılık, sosyal yetersizlik, baştan çıkarıcılık, ilgi çekmeye çalışma ve histriyonik kişilik örüntüsü toplam puanı (KHKÖ) değişkenlerinde anlamlı grup farklılıkları gözlenmemiştir. Bu sonuçlar, bu değişkenlerin eğitim düzeyinden bağımsız olabileceğini veya diğer psikososyal etkenler tarafından daha fazla belirlendiğini düşündürmektedir. Bu tür değişkenler için post-hoc test yapılmasına gerek görülmemiştir.

Genel olarak, eğitim düzeyinin bireylerin bazı psikodinamik özellikleri ve dissosiyatif yaşantı düzeyleri üzerinde etkili olduğu ve özellikle düşük eğitim

seviyesinin daha yüksek risk profili ile ilişkili olabileceği söylenebilir. Ancak etki büyüklüklerinin küçük düzeyde olduğu da göz önünde bulundurulmalı ve yorumlar yapılırken bu sınırlar içinde değerlendirme yapılmalıdır.

Çizelge 4.5: Medeni Duruma Göre Değişkenlerin Betimsel İstatistikleri ve ANOVA Sonuçları

Değişken	Bekar (n=166) Ort±SS	Evli (n=134) Ort±SS	İlişkisi Var (n=40) Ort±SS	F(2,337)	p	η ²	Post Hoc
Yabancılaşma	13,13±7,52	7,63±5,40	7,88±5,71	29,22	0,000***	0,148	1>2
Güvensiz Bağlanma	8,51±5,21	7,07±4,68	8,28±5,27	3,16	0,044*	0,018	1>2
Egosantrizm	6,75±5,31	5,17±4,04	5,63±4,49	4,24	0,015*	0,025	1>2
Sosyal Yetersizlik	4,02±4,35	2,76±2,96	3,23±3,50	4,25	0,015*	0,025	1>2
Nesne ilişkileri Toplam	23,01±12,28	16,07±9,53	17,18±10,40	15,69	0,000***	0,085	1>2
Baştan Çıkarıcılık	1,93±0,53	1,69±0,55	1,94±0,37	8,33	0,000***	0,047	1>2
İlgi Çekmeye Çalışma	2,24±0,64	2,01±0,58	2,29±0,55	6,25	0,002**	0,036	3>2
KHKÖ Toplam	22,78±5,47	20,23±5,43	23,08±4,05	9,82	0,000***	0,055	3>2
Dissosiyatif Yaşantılar (DES)	18,31±13,43	11,23±10,68	16,53±13,19	12,33	0,000***	0,068	1>2

*** p<0,001, ** p<0,01, * p<0,05. Ortalamalar±standart sapma şeklinde verilmiştir. Etki büyüklüğü η² değeri küçük (0,01), orta (0,06) ve büyük (0,14) düzey olarak değerlendirilmektedir.

Çizelge 4.5.'te katılımcıların medeni durumlarına göre psikolojik değişkenlerde anlamlı farklılıklar bulunduğu görülmektedir. ANOVA analizine göre, yabancılaşma düzeyinde anlamlı bir fark saptanmıştır ($F(2,337)=29,22$ ve $p<0,001$, $\eta^2=0,148$); bu fark büyük etki büyüklüğüne işaret etmektedir. Post hoc analiz sonucuna göre, bekar bireylerin yabancılaşma düzeyleri evli bireylere kıyasla anlamlı şekilde daha yüksektir. Bu durum, yalnızlık ve sosyal kopukluk hissinin bekar bireylerde daha yaygın olabileceğini düşündürmektedir.

Güvensiz bağlanma düzeyinde de anlamlı bir fark gözlenmiştir ($F=3,16$ ve $p=0,044$, $\eta^2=0,018$), ancak etki büyüklüğü küçük düzeydedir. Bekar bireylerin güvensiz bağlanma düzeylerinin evli bireylere göre anlamlı şekilde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu, evli bireylerin daha güvenli bağlanma örüntüleri geliştirmiş olabileceğini düşündürmektedir.

Egosantrizm ve sosyal yetersizlik puanlarında da medeni duruma göre anlamlı farklılıklar vardır ($F=4,24$ ve $F=4,25$, $p<0,05$); bu farklılıklarda bekar bireylerin evli bireylere göre daha yüksek puanlar aldığı görülmektedir. Her iki

değişken için de etki büyüklüğü küçük ile orta düzey arasındadır ($\eta^2=0,025$). Bu durum, bekar bireylerde sosyal beceri eksikliklerinin ve benmerkezci eğilimlerin daha sık olabileceğine işaret etmektedir.

Nesne ilişkileri toplam değişkeninde medeni duruma göre anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=15,69$ ve $p<0,001$, $\eta^2=0,085$). Bekar bireylerin nesne ilişkileri düzeylerinin evlilere kıyasla belirgin şekilde daha yüksek olması, bu bireylerin içsel nesne temsillerinde sorunlar yaşadıklarına ya da daha çarpıtılmış ilişkiisel deneyimlere sahip olduklarına işaret edebilir.

Baştan çıkarıcılık ve ilgi çekmeye çalışma değişkenlerinde de anlamlı farklar görülmüştür ($F=8,33$ ve $F=6,25$, $p<0,01$). Baştan çıkarıcılıkta bekar bireylerin evlilere göre daha yüksek puan aldığı görülmektedir; bu fark küçük-orta düzeyde bir etkiye sahiptir ($\eta^2=0,047$). İlgi çekmeye çalışma ise “ilişkisi olan” grubun evli bireylerden anlamlı olarak daha yüksek puan aldığı bir değişkendir ($\eta^2=0,036$). Bu sonuçlar, evli bireylerin daha az dışa dönük ya da onay arayışında olduklarını düşündürmektedir.

KHKÖ toplam puanında da medeni durum farklılık yaratmaktadır ($F=9,82$ ve $p<0,001$, $\eta^2=0,055$). “İlişkisi olan” bireylerin puanları evlilere göre anlamlı derecede yüksektir. Bu bulgu, histriyonik özelliklerin romantik ilişkide olup henüz evli olmayan bireylerde daha belirgin olabileceğini düşündürmektedir.

Son olarak, dissosiyatif yaşantılar (DES) bakımından da anlamlı bir fark mevcuttur ($F=12,33$ ve $p<0,001$, $\eta^2=0,068$). Bekar bireylerin, evli bireylerden daha yüksek düzeyde dissosiyatif yaşantı bildirdikleri gözlenmiştir. Bu sonuç, evli bireylerin duygusal bütünleşmeleri daha yüksek düzeyde başarabildiklerini ya da yaşantılarını daha az bölünmüş bir şekilde deneyimlediklerini düşündürmektedir.

Genel olarak incelendiğinde, medeni durum değişkeni, özellikle yabancılaşma, nesne ilişkileri ve dissosiyatif yaşantılar gibi içsel süreçlerle ilgili değişkenlerde belirgin farklar yaratmaktadır. Bu farkların çoğunlukla bekar bireylerin aleyhine olması, evlilik ya da romantik ilişki bağlarının psikolojik işleyiş üzerinde düzenleyici bir rol oynayabileceğini düşündürmektedir.

4.3 Histriyonik Kişilik Örüntüsü, Dissosiyatif Yaşantılar ve Nesne İlişkileri Arasındaki İlişkiler

4.3.1 Korelasyon analizi

Bu bölümde, histriyonik kişilik örüntüsü, dissosiyatif yaşantılar ve nesne ilişkileri arasındaki ilişkileri anlamaya yönelik olarak korelasyon analizi uygulanmıştır. Korelasyon analizi sonuçları Çizelge 4.6. ve Çizelge 4.7.'de sunulmuştur.

Çizelge 4.6: Histriyonik Kişilik Örüntüsü ile Dissosiyatif Yaşantılar Arasındaki Korelasyonlar (N=340)

Değişkenler	1	2	3	4
1. Histriyonik Kişilik (Toplam)	1			
2. Baştan Çıkarıcılık	0,872**	1		
3. İlgi Çekmeye Çalışma	0,860**	0,500**	1	
4. Dissosiyatif Yaşantılar (DES Ortalama)	0,293**	0,311**	0,194**	1

** p<0,01, Korelasyon katsayıları Pearson momentler çarpımı korelasyonlarıdır.

Araştırmanın bu hipotezi kapsamında, histriyonik kişilik örüntüsü ile dissosiyatif yaşantılar arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Bu amaçla yapılan Pearson korelasyon analizi sonucunda, Histriyonik Kişilik Ölçeği toplam puanı ile Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği (DES) ortalama puanı arasında pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur ($r=0,293$ ve $p<0,01$). Bu bulgu, histriyonik özellikleri daha yüksek olan bireylerin dissosiyatif yaşantılar bildirme olasılığının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Alt boyut düzeyinde incelendiğinde, baştan çıkarıcılık alt boyutu ile DES arasında $r=0,311$ ($p<0,01$) ve ilgi çekmeye çalışma alt boyutu ile DES arasında $r=0,194$ ($p<0,01$) düzeyinde anlamlı ve pozitif ilişkiler elde edilmiştir. Bu sonuçlar hem toplam ölçek hem de alt boyut düzeyinde hipotezi desteklemektedir. Bulgular, histriyonik kişilik örüntüsüne sahip bireylerde benlik sürekliliğinde bozulmalar ve bilinç dışı savunmalarla ilişkili dissosiyatif deneyimlerin daha sık yaşanabileceğini düşündürmektedir.

Çizelge 4.7: Histriyonik Kişilik Örüntüsü, Dissosiyatif Yaşantılar ve Nesne İlişkileri Arasındaki Korelasyonlar (N=340)

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Histriyonik Kişilik	1,00								
2. Baştan Çıkarıcılık	0,872**	1,00							
3. İlgi Çekmeye Çalışma	0,860**	0,500**	1,00						
4. Dissosiyatif Yaşantılar	0,293**	0,311**	0,194**	1,00					
5. Yabancılaşma	0,107*	0,225**	-0,045	0,607**	1,00				
6. Güvensiz Bağlanma	0,314**	0,369**	0,171**	0,600**	0,710**	1,00			
7. Egosantrizm	0,223**	0,261**	0,123*	0,655**	0,600**	0,316**	1,00		
8. Sosyal Yetersizlik	0,021	0,184**	-0,155**	0,316**	0,655**	0,524**	0,316**	1,00	
9. Nesne İlişkileri Toplam	0,225**	0,327**	0,058	0,886**	0,886**	0,844**	0,805**	0,687**	1,00

*p<0,05; **p<0,01 (2 yönlü).

Çizelge 4.7.'de yapılan korelasyon analizleri, nesne ilişkileri boyutları ile histriyonik kişilik örüntüsü alt boyutları ve dissosiyatif yaşantılar arasında anlamlı ilişkiler olduğunu göstermektedir. Yabancılaşma değişkeni, Baştan Çıkarıcılık ile pozitif yönde anlamlı bir ilişki göstermiştir ($r=0,225$ ve $p<0,01$). Bu bulgu, yabancılaşma hissi arttıkça bireyin baştan çıkarıcı davranışlar sergileme eğiliminin de arttığını göstermektedir. İlgi çekmeye çalışma ile ise bu değişken arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($r= -0,045$, $p>0,05$), bu da ilgi arayışının yabancılaşma hissinden bağımsız olabileceğini düşündürmektedir.

Güvensiz bağlanma, hem KHKÖ_toplam ($r=0,314$ ve $p<0,01$) hem de Baştan Çıkarıcılık ($r=0,369$ ve $p<0,01$) ve İlgi çekmeye çalışma ($r=0,171$ ve $p<0,01$) ile pozitif yönde anlamlı ilişkiler sergilemiştir. Bu bulgu, histriyonik örüntülerin temelinde güvenli olmayan bağlanma biçimlerinin yer alabileceğine işaret etmektedir. Aynı şekilde, Egosantrizm de histriyonik özelliklerle anlamlı ve pozitif yönde ilişkilidir (örneğin, Baştan Çıkarıcılık ile $r=0,261$ ve $p<0,01$). Bu durum, benmerkezci yapının histriyonik bireylerin kişilerarası ilişkilerindeki yönelimleri ile uyumlu olduğunu ortaya koymaktadır.

Sosyal yetersizlik, genel olarak histriyonik kişilikle negatif ilişkiler sergilemiştir. Özellikle İlgi çekmeye çalışma ile bu değişken arasında anlamlı bir negatif ilişki saptanmıştır ($r= -0,155$, $p<0,01$). Bu durum, sosyal yeterlilik duygusu azaldıkça bireyin dikkat çekme çabalarının da azaldığını gösterebilir. Diğer bir

ifadeyle, sosyal olarak kendini yetersiz hisseden bireylerin bu durumu telafi etmek için ilgi çekme davranışları sergilemediği gözlemlenebilir.

Toplam nesne ilişkileri puanı, tüm nesne ilişkileri alt boyutları ile çok güçlü düzeyde ilişkiler sergilemiştir (örneğin, Yabancılaşma ile $r=0,886$ ve $p<0,01$). Ayrıca, KHKÖ_toplam ($r=0,225$ ve $p<0,01$) ve Baştan Çıkarıcılık ($r=0,327$ ve $p<0,01$) ile de anlamlı ilişkiler gözlemlenmiştir. Bu bulgu, nesne ilişkileri düzeyi bozuldukça histriyonik örüntülerin de belirginleştiğini desteklemektedir.

Son olarak, Dissosiyatif Yaşantılar (DES ortalama) ile tüm nesne ilişkileri boyutları arasında da anlamlı ve pozitif yönde korelasyonlar saptanmıştır (örneğin, Yabancılaşma ile $r=0,556$ ve $p<0,01$; Güvensiz Bağlanma ile $r=0,535$ ve $p<0,01$). Bu bulgu, nesne ilişkilerindeki bozulmanın dissosiyatif deneyimlerle yakından ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle yabancılaşma, ego sınırlarının zayıfladığı ve bireyin içsel deneyimiyle dışsal gerçeklik arasındaki bütünlüğün kaybolduğu durumları yansıtmakta; bu da dissosiyatif belirtilerle örtüşmektedir.

4.3.2 Regresyon analizi

Bu bölümde ise, nesne ilişkilerinin hem histriyonik kişilik örüntüsünü hem de dissosiyatif yaşantıları yordayıp yordamadığını anlamaya yönelik olarak çoklu doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır. Regresyon analizi sonuçları Çizelge 4.8. ve Çizelge 4.9.'da sunulmuştur.

Çizelge 4.8: Histriyonik Kişilik Örüntüsünün Yordayıcıları Olarak Nesne İlişkileri ve Dissosiyatif Yaşantılar (Hiyerarşik Regresyon Sonuçları)

Model	Değişken	B	SH	β	t	p	F	R ²
1	Sabit	19,30	0,55	–	35,02	0,000	12,30***	0,128
	Yabancılaşma	-0,02	0,06	-0,03	-0,39	0,696		
	Güvensiz Bağlanma	0,47	0,09	0,44	5,38	0,000**		
	Egoantrizm	-0,01	0,09	-0,01	-0,12	0,903		
	Sosyal Yetersizlik	-0,26	0,10	-0,18	-2,55	0,011*		
2	Sabit	18,99	0,55	–	34,57	0,000	12,53***	0,158
	Yabancılaşma	-0,07	0,06	-0,08	-1,04	0,300		
	Güvensiz Bağlanma	0,41	0,09	0,38	4,71	0,000***		
	Egoantrizm	-0,06	0,09	-0,05	-0,66	0,510		
	Sosyal Yetersizlik	-0,23	0,10	-0,16	-2,29	0,023*		
	Dissosiyatif Yaşantılar (DES ortalama)	0,09	0,03	0,21	3,44	0,001**		

B=regresyon katsayısı; SH=Standart hata; β =Standartlaştırılmış katsayı. Model 1’de nesne ilişkileri bileşenleri histriyonik kişilik örüntüsünün %12,8’ini açıklarken, Model 2’de dissosiyatif yaşantıların eklenmesiyle açıklanan varyans %15,8’e yükselmiştir. Durbin-Watson katsayısı 1,84 olup otokorelasyon açısından kabul edilebilir sınırlar içerisinde.

Çizelge 4.8.’de, histriyonik kişilik örüntüsünün, nesne ilişkileri boyutları ve dissosiyatif yaşantılar tarafından ne ölçüde yordandığını test etmek amacıyla gerçekleştirilen hiyerarşik regresyon analizi, öncelikle temel regresyon varsayımlarının sağlanıp sağlanmadığı incelenerek değerlendirilmiştir. Regresyon Varsayımları incelendiğinde, çoklu doğrusal bağlantı (multicollinearity) varsayımı, değişkenler arasında yüksek korelasyonların bulunup bulunmadığını anlamak için VIF (Varyans Enflasyon Faktörü) ve tolerans değerleri üzerinden test edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre tüm VIF değerleri 2,63’ün altında ve tolerans değerleri 0,38’in üzerindedir. Bu bulgular çoklu doğrusal bağlantı sorununun bulunmadığını göstermektedir. Ayrıca, Durbin-Watson katsayısı 1,844 olarak hesaplanmış olup, bu değer otokorelasyonun bulunmadığını ve hata terimlerinin bağımsız olduğunu göstermektedir (Field, 2013). Standart artık değerleri ± 3 sınırları içerisinde dağılmış ve ortalaması sıfıra yakın bulunmuştur; bu da normallik varsayımının sağlandığına işaret etmektedir.

İlk modelde yordayıcı değişkenler olarak nesne ilişkileri boyutlarından yabancılaşma, güvensiz bağlanma, egosantrizm ve sosyal yetersizlik dahil edilmiştir. Bu model anlamlı bulunmuştur, $F(4,335)=12.30$, $p<0,001$. Modelin toplam açıklayıcılığı %12,8 olup, düzeltilmiş R^2 değeri 0,118’dir. Değişkenler incelendiğinde yalnızca güvensiz bağlanma ($\beta=0,44$, $p<0,001$) ve sosyal yetersizlik ($\beta= -0,18$, $p=0,011$) anlamlı yordayıcılar olarak öne çıkmaktadır. Bu bulgu, bireylerin güvensiz bağlanma eğilimleri arttıkça histriyonik kişilik örüntüsünün de arttığını göstermektedir. Öte yandan, sosyal yetersizlik algısı arttıkça histriyonik örüntü azalmaktadır; bu durum, sosyal yetersizlik yaşayan bireylerin dikkat çekme ve dışa dönük ifade stratejilerini daha az kullandığı şeklinde yorumlanabilir.

İkinci modelde, birinci modele ek olarak dissosiyatif yaşantılar (DES ortalama puanı) yordayıcı olarak dahil edilmiştir. Model anlamlı bulunmuş, $F(5,334)=12,53$ ve $p<0,001$. Açıklanan varyans bu modelde %15,8’e yükselmiş ($\Delta R^2 =0,030$), bu artış anlamlıdır ($p=0,001$). İkinci modelde de güvensiz bağlanma

($\beta=0,38$, $p<0,001$) ve sosyal yetersizlik ($\beta= -0,16$ ve $p=0,023$) anlamlı yordayıcılar olarak kalmaya devam etmiştir. Ek olarak, dissosiyatif yaşantılar da anlamlı bir yordayıcı olarak modele katkı sağlamıştır ($\beta=0,21$ ve $p=0,001$). Bu durum, dissosiyatif yaşantı düzeyi arttıkça histriyonik kişilik özelliklerinin de arttığını göstermektedir. Böylece, dissosiyasyonun histriyonik kişilik örüntüsüyle ilişkili önemli bir bilişsel-duygusal mekanizma olduğu desteklenmiştir.

Bu bulgular hem nesne ilişkileri zayıflıklarının hem de dissosiyatif yaşantıların histriyonik örüntü üzerindeki yordayıcı gücünü göstermektedir. Özellikle güvensiz bağlanma ve dissosiyasyon gibi değişkenlerin duygusal düzenleme zorlukları ve kimlik bütünlüğü ile ilişkili olabileceği göz önünde bulundurulduğunda, bu sonuçlar klinik müdahalelerde dikkate alınması gereken önemli ipuçları sunmaktadır.

Çizelge 4.9: Dissosiyatif Yaşantıların Nesne İlişkileri Alt Boyutları Tarafından Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Bulguları

Değişkenler	B	SH	β	t	p	F	R ²
Sabit	3,39	1,14	–	2,97	0,003		
Yabancılaşma	0,45	0,13	0,25	3,51	0,001		
Güvensiz Bağlanma	0,65	0,18	0,26	3,57	0,000	39,42***	0,32
Egosantrizm	0,54	0,19	0,20	2,89	0,004		
Sosyal Yetersizlik	-0,34	0,22	-0,10	-1,57	0,117		

R=0,566, R²=0,320, Düzeltilmiş R²=0,312, F(4,335)=39,42, $p<0,001$, Std. Hata=10,61. **Durbin-Watson:** 1,93. Bağımlı değişken: Dissociative Experiences Scale–Ortalama Puan. B: Tahmin katsayısı; SH: Standart hata; β : Standartlaştırılmış beta katsayısı; t: t testi değeri; p: Anlamlılık düzeyi.

Çizelge 4.9.’daki çoklu regresyon analizi, dissosiyatif yaşantıların (DES ortalama puanı) nesne ilişkilerinin dört alt boyutu olan yabancılaşma, güvensiz bağlanma, egosentrizm ve sosyal yetersizlik tarafından anlamlı şekilde yordanıp yordanmadığını incelemektedir. Analiz sonuçlarına göre kurulan regresyon modeli anlamlıdır (F(4,335)=39,42 ve $p<0,001$) ve açıklanan varyans oranı %32’dir (R²=0,320). Bu, nesne ilişkileri alt boyutlarının dissosiyatif yaşantılardaki toplam varyansın yaklaşık üçte birini açıkladığını göstermektedir. Bu oran, sosyal bilimlerde anlamlı kabul edilen düzeyin üzerindedir ve modelin güçlü bir yordayıcılığa sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Regresyon katsayılarına bakıldığında, yabancılaşma ($\beta=0,25$ ve $p=0,001$), güvensiz bağlanma ($\beta=0,26$ ve $p<0,001$) ve egosantrizm ($\beta=0,20$ ve $p=0,004$)

değişkenlerinin her birinin dissosiyatif yaşantıları pozitif ve anlamlı düzeyde yordadığı görülmektedir. Bu bulgu, bireylerin içsel yaşantılarında dissosiyatif özelliklerin artmasının, bu kişilerin çevreleriyle kurdukları ilişkilerde daha fazla yabancılaşma, bağlanma sorunları ve benmerkezci eğilimler göstermesiyle ilişkili olduğunu düşündürmektedir. Buna karşılık, sosyal yetersizlik alt boyutunun yordayıcılığı istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($\beta = -0,10$ ve $p=0,117$). Bu durum, bireyin sosyal becerilerdeki eksikliğinin dissosiyatif yaşantıları doğrudan anlamlı şekilde açıklamada etkili olmadığını göstermektedir.

Regresyon varsayımlarının sağlandığı da Durbin-Watson katsayısının 1,93 olarak raporlanmasından anlaşılmaktadır. Bu değer, otokorelasyon olmadığını ve modelin bağımsız hata terimleri varsayımını karşıladığını göstermektedir. Ayrıca, VIF değerlerinin 2,01 ile 2,54 arasında olması, çoklu doğrusal bağlantının ciddi bir sorun olmadığını ifade etmektedir.

Sonuç olarak, bu bulgular, dissosiyatif yaşantıların özellikle yabancılaşma, güvensiz bağlanma ve egosantrizm boyutlarıyla ilişkili olduğunu ortaya koymakta ve bireyin nesne ilişkileri kapasitesinin içsel parçalanma ve gerçeklikten kopma yaşantılarıyla önemli ölçüde bağlantılı olduğunu desteklemektedir.

5. TARTIŞMA

Çizelge 4.3 Cinsiyete Göre Değişkenlerin Ortalamaları, t-Testi ve Etki Büyüklüğü Sonuçları

Çalışmada yer alan bağımsız örneklem t-testi sonuçları, histriyonik kişilik örüntüsü ve ilişkili değişkenlerin büyük bir kısmında erkek ve kadın katılımcılar arasında anlamlı bir fark bulunmadığını göstermektedir. Bununla birlikte yalnızca "baştan çıkarıcılık" alt boyutu ve KHKÖ toplam puanında erkek katılımcıların anlamlı düzeyde daha yüksek puanlar aldığı görülmüştür. Etki büyüklüklerinin Cohen's d değerine göre küçük-orta düzeyde ($d=0,32$) olması, bu farkların istatistiksel olarak anlamlı olmasına rağmen etkisinin sınırlı düzeyde olduğunu düşündürmektedir.

Histriyonik kişilik örüntüsüne ilişkin bulgularımızda, erkek katılımcıların kadınlara kıyasla daha yüksek düzeyde histriyonik özellikler sergilemeleri dikkat çekici bir sonuçtur. Toplumda HKB'nin daha çok kadınlara özgü bir kişilik yapısı olarak algılanması yaygın olsa da (APA, 2013), Öztunç ve Bilge (2015) tarafından yapılan bir çalışmada, toplum örnekleminde erkeklerin histriyonik özellik puanlarının kadınlarla benzer olduğu, yani cinsiyet farkının her zaman var olmadığı raporlanmıştır. Benzer biçimde, Klonsky ve arkadaşlarının analiz ettiği büyük epidemiyolojik veri setleri, HKB'nin cinsiyetten bağımsız olarak benzer prevalans gösterdiğini belirtmektedir (Klonsky et al., 2002). Bu da bu kişilik örüntüsünün geçerliliğinin cinsiyete indirgenemeyeceğini göstermektedir.

Sprock (2000), histriyonik kişilik bozukluğunun tanı kriterlerinin geleneksel olarak kadınsı davranış kalıpları temelinde biçimlendiğini ve bu nedenle kadınlarda daha kolay teşhis konabildiğini belirtmiştir. Söz konusu çalışmada, HKB'ye özgü davranış örneklerinin kadınsı özellikler (örneğin aşırı dramatiklik ve duygusal dışavurum) üzerinden daha tanılayıcı bulunduğu, erkek katılımcıların ise aynı özellikleri sergilemelerine rağmen tanı açısından daha az temsil edilebilir görüldükleri ortaya konmuştur.

Bu bulgular, çalışmamızda erkek katılımcılarda saptanan yüksek histriyonik puanların, HKB tanı kriterlerinin toplumsal cinsiyet önyargılarıyla biçimlenmiş olabileceği ihtimalini destekler niteliktedir. Ayrıca araştırmamızda kadın katılımcı sayısının (n=256) erkek katılımcı sayısına (n=84) kıyasla oldukça yüksek olması, örneklem yapısının dengesizliği açısından da bir sınırlılık oluşturmaktadır. Dolayısıyla, erkek katılımcıların daha düşük sayıda temsil edilmesi, istatistiksel dağılıma etki etmiş ve bulguların literatürle farklılaşmasına zemin hazırlamış olabilir. Daha dengeli veya erkek katılımcıların çoğunlukta olduğu örneklerde, alanyazında yer alan bulgularla daha örtüşen sonuçlara ulaşmak mümkün olabilecektir. Bu yönüyle, çalışmamız hem HKB'ye dair toplumsal cinsiyet temelli yaklaşımların sorgulanması gerektiğine hem de HKB belirtilerinin erkek bireylerde de belirgin şekilde gözlenebileceğine dikkat çekmektedir.

Öte yandan, çalışmada ölçümlenen diğer değişkenlerde (yabancılaşma, güvensiz bağlanma, egosantrizm, sosyal yetersizlik, ilgi çekmeye çalışma, nesne ilişkileri toplam puanı ve dissosiyatif yaşantılar) cinsiyetler arasında anlamlı fark saptanmamıştır. Özellikle dissosiyatif yaşantılar açısından cinsiyet farkının anlamsız çıkması ($p=0,685$), bu deneyimlerin örneklemde cinsiyetten bağımsız olarak dağıldığını göstermektedir. Bu bulgu, dissosiyatif süreçlerin toplumsal cinsiyet rollerinden ziyade kişilik yapısı, nesne ilişkileri ve savunma mekanizmaları gibi daha derin psikodinamik kökenlerle ilişkili olabileceğini düşündürmektedir. Örneğin Foote, Smolin, Kaplan ve Lipschitz (2008) dissosiyasyonun kişilerarası travmalarla, özellikle de erken dönem bakım ilişkilerindeki kırılmalarla daha ilişkili olduğunu ortaya koymuştur; bu durum cinsiyet farkından ziyade gelişimsel bağlanma örüntülerine odaklanmayı gerekli kılar.

Sonuç olarak, çalışmanın bu bölümü histriyonik kişilik örüntüsünün bazı bileşenlerinin (özellikle baştan çıkarıcılık ve genel örüntü puanının) erkeklerde daha yüksek düzeyde olabileceğine işaret ederken, nesne ilişkileri ve dissosiyatif yaşantıların ise cinsiyetten bağımsız olarak içsel işleyişe bağlı süreçler olarak kalabildiğini göstermektedir. Bu farklılıkların büyük ölçüde küçük etki büyüklüklerine sahip olması ise bulguların yorumlanmasında dikkatli olunması gerektiğini, ancak yine de toplumsal cinsiyet varsayımlarının psikodinamik yapılar üzerindeki etkisinin sorgulanmasının önemini ortaya koymaktadır.

Çizelge 4.4 Eğitim Düzeyine Göre Değişkenlerin Betimsel İstatistikleri ve ANOVA Sonuçları

Araştırmada elde edilen bulgular, katılımcıların eğitim düzeylerine göre bazı psikodinamik özellikler ve dissosiyatif yaşantılar açısından anlamlı farklılıklar gösterdiğini ortaya koymuştur. Özellikle yabancılaşma, güvensiz bağlanma, egosantrizm, nesne ilişkileri ve dissosiyatif yaşantılar gibi değişkenlerde lise mezunlarının daha yüksek puanlara sahip olması dikkat çekicidir. Bu durum, daha düşük eğitim düzeyine sahip bireylerin hem kendilik temsilleri hem de nesne temsilleri bakımından daha kırılabilir bir yapıya sahip olabileceğini düşündürmektedir.

Elde edilen bulgular doğrultusunda, lise mezunlarının yabancılaşma düzeylerinin lisansüstü mezunlara kıyasla anlamlı biçimde daha yüksek olması (Ort=12,43; Ort=8,58) dikkat çekmektedir. Bu durum, eğitim düzeyinin artmasıyla birlikte bireylerin çevreyle olan ilişkilerinde daha az yabancılaşma yaşadıklarını ve daha bütünleşik bir kendilik algısına sahip olabildiklerini düşündürmektedir. Benzer şekilde, güvensiz bağlanma düzeyinin de eğitim düzeyiyle birlikte azaldığı görülmüştür. Lise mezunlarında daha yüksek olan güvensiz bağlanma puanları, düşük eğitim düzeyine sahip bireylerin daha kaotik ve ihtiyaç temelli bağlanma örüntülerine sahip olabileceğini düşündürmektedir. Zachrisson ve Skårderud (2010), eğitim düzeyi yükseldikçe bireylerin daha güvenli bağlanma örüntülerine geçebildiklerini belirtmişlerdir.

Egosantrik eğilimlerdeki azalma da benzer şekilde anlamlıdır. Lise mezunları daha yüksek egosantrizm puanları alırken, lisansüstü mezunlarda bu düzey belirgin şekilde düşmektedir. Bu durum, bilişsel gelişim ve sosyal öğrenmenin etkisiyle bireylerin daha empatik, başkasının perspektifini alabilen bir yapı geliştirdiğini düşündürmektedir (Kegan, 1982). Nesne ilişkileri toplam puanında da eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Lise mezunları daha işlevsiz nesne ilişkileri örüntüleri gösterirken, lisansüstü katılımcıların daha olgun nesne temsilleri geliştirdikleri gözlemlenmiştir. Bu bulgu, Fonagy ve Target'in (1997) ileri sürdüğü mentalizasyon kapasitesinin, bilişsel gelişimle paralel ilerlediği fikrini desteklemektedir.

Dissosiyatif yaşantı puanlarının da eğitim düzeyine göre farklılık göstermesi, daha az eğitilmiş bireylerin bütünlük algısında zorlandığını ve travmatik yaşantılarla başa çıkma becerilerinin daha zayıf olabileceğini göstermektedir. Lise mezunlarının

ortalama dissosiyasyon düzeyi anlamlı biçimde daha yüksektir (Ort=17,46). Düşük eğitim düzeyine sahip bireylerde görülen yüksek dissosiyatif belirti düzeylerinin, sadece psikolojik kırılganlıklarla değil, aynı zamanda adli suç davranışlarıyla da ilişkili olabileceği bildirilmiştir. Yıldız'ın (2021) adli psikiyatri servisinde yürüttüğü çalışmada, düşük eğitim düzeyine sahip bireylerin çocukluk çağı travmalarına daha fazla maruz kaldıkları, dissosiyatif yaşantılarının daha yoğun olduğu ve suç davranışları geçmişine sahip olma olasılıklarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu bulgu, eğitim düzeyinin dissosiyasyonun gelişiminde hem bireysel hem de toplumsal düzeyde önemli bir belirleyici olabileceğini ortaya koymaktadır.

Öte yandan, sosyal yetersizlik, baştan çıkarıcılık, ilgi çekmeye çalışma ve histriyonik kişilik örüntüsünün toplam puanı (KHKÖ) gibi değişkenlerde anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir. Bu durum, söz konusu değişkenlerin daha çok içsel ya da kişilik yapısıyla ilgili olduğu ve eğitim düzeyinden doğrudan etkilenmeyebileceğini düşündürmektedir. Nitekim, histriyonik örüntüler daha çok erken dönem nesne ilişkileri ve savunma örüntülerine dayandığı için, bu yapıların yaşam boyu değişim göstermesi sınırlı olabilir (Caligor, Preti, Stern, Sowislo & Clarkin, 2023).

Sonuç olarak, bu bulgular düşük eğitim seviyesindeki bireylerin daha yüksek psikolojik kırılganlık taşıdığını göstermektedir. Ancak etki büyüklüklerinin genellikle küçük düzeyde olması, bu sonuçların dikkatle yorumlanması gerektiğini ve daha büyük örneklerle doğrulanmasının faydalı olacağını göstermektedir.

Çizelge 4.5 Medeni Duruma Göre Değişkenlerin Ortalama, Standart Sapma ve ANOVA Sonuçları

Araştırma bulgularına göre, medeni durum değişkeni bireylerin yabancılaşma, nesne ilişkileri ve dissosiyatif yaşantı düzeyleri gibi psikodinamik ve içsel süreçlerle ilgili değişkenlerde anlamlı farklılıklar yaratmaktadır. Bu farklılıkların çoğunlukla bekâr bireyler aleyhine olduğu ve evlilik ya da romantik ilişki bağlamlarının psikolojik işleyiş üzerinde düzenleyici bir rol oynayabileceği düşünülmektedir.

Bekâr bireylerin evli bireylere kıyasla daha yüksek düzeyde yabancılaşma yaşadığı bulunmuştur. Bu durum, sosyal bağların zayıf olduğu bireylerde çevreyle psikolojik bir mesafe oluşturma eğiliminin artabileceğine ve yalnızlıkla bağlantılı olarak gelişen sosyal kopukluk hislerinin daha yoğun deneyimlenebileceğine işaret etmektedir (Peplau & Perlman, 1982). Buna karşılık, evli bireylerin daha düşük

yabancılaşma puanlarına sahip olması, ilişkisel karşılıklılığın ve duygusal paylaşımın, benlik bütünlüğünü koruyucu ve aidiyet hissini destekleyici etkilerine işaret etmektedir. Nitekim, yalnız yaşayan bireylerde sosyal dışlanmışlık ve yabancılaşma arasında anlamlı bir ilişki olduğu, literatürde daha önce de vurgulanmıştır (Segrin & Flora, 2011).

Güvensiz bağlanma düzeyinde de benzer bir durum söz konusudur. Bekar bireylerde (Ort=8,51) güvensiz bağlanma puanlarının evlilere kıyasla daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu bulgu, bağlanma biçimlerinin romantik ilişki dinamikleri ile ilişkili olduğunu ve evli bireylerin daha güvenli bağlanma örüntüleri geliştirebileceğini düşündürmektedir. Hazan ve Shaver (1987), romantik ilişkilerin bağlanma stilini dönüştürebileceğini ileri sürmüşlerdir.

Benzer şekilde, dissosiyatif yaşantılar da medeni duruma göre anlamlı farklılık göstermiş; bekâr bireylerin evlilere kıyasla daha yüksek düzeyde dissosiyatif yaşantı bildirdikleri saptanmıştır. Bu durum, evli bireylerin duygusal bütünleşmelerini daha başarılı bir şekilde gerçekleştirdiklerini veya yaşantılarını daha az bölünmüş bir biçimde deneyimlediklerini düşündürmektedir. Bu bulgu, yakın ilişkilerin duygusal düzenleme kapasitesine katkıda bulunduğunu savunan bağlanma kuramıyla da örtüşmektedir (Mikulincer & Shaver, 2007).

Nesne ilişkileri düzeyinde de benzer bir örüntü izlenmiştir. Bekâr bireyler, evli bireylere kıyasla daha yüksek düzeyde içsel nesne ilişkileri bozulması bildirmiştir (Ort=23,01). Bu durum, bekâr bireylerin içselleştirilmiş nesne temsillerinin daha çatışmalı ya da yeterince bütünleşmemiş olabileceğine işaret eder. Masterson (1988), özellikle borderline ve histriyonik yapıların, erken nesne ilişkilerindeki bozulmalarla yakından ilişkili olduğunu belirtmiştir. Bekar bireylerin içsel ilişkisel örüntüleri, geçmişteki eksik veya travmatik ilişkisel deneyimlerden dolayı daha düzensiz olabilir. Özellikle geçmiş ilişki deneyimlerinde süreklilik ve güvenlik duygusunun gelişmemiş olması, bireyin içsel nesne dünyasında parça parça ya da zarar görmüş temsiller oluşmasına neden olabilir (Kernberg, 1984). Bu açıdan, evlilik gibi yapısal ve duygusal açıdan besleyici bağlamların içsel nesne bütünlüğünü koruyucu işlev görebileceği söylenebilir.

Baştan çıkarıcılık ve ilgi çekmeye çalışma gibi histriyonik örüntüye özgü davranışsal belirtiler de, medeni duruma göre anlamlı fark göstermiştir. Bekar bireylerde baştan çıkarıcılık (Ort=1,93), ilişkisi olanlarda ise ilgi çekmeye çalışma

(Ort=2,29) düzeyleri daha yüksektir. Bu durum, bekar bireylerin daha fazla onay arayışında olabileceğini, ilişkisi olan bireylerin ise partner odaklı dikkat çekme davranışları sergileyebileceğini göstermektedir. Histriyonik örüntü toplam puanı (KHKÖ) da, gruplar arasında farklılık göstermiştir. “İlişkisi olan” bireylerin puanları, evli bireylerden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Bu bulgu, duygusal bağlılık deneyiminin yapılaşmamış ilişkilerde daha dengesiz ve histriyonik örüntülere açık olabileceğini düşündürmektedir.

Ayrıca, Mikulincer ve Shaver (2010), romantik ilişkilerin, özellikle güvenli bağlanma örüntülerinin, duygusal stresle baş etmede ve bilişsel-davranışsal bütünlükte düzenleyici bir işlev üstlendiğini ifade etmektedir. Bu bağlamda, evlilik ya da romantik bir ilişkide bulunmanın, dissosiyasyon başta olmak üzere içsel çözülme süreçleri üzerinde koruyucu bir etki sağlayabileceği öne sürülebilir.

Sonuç olarak, medeni durumun bireylerin psikodinamik işleyişi ve dissosiyatif yaşantı düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu görülmektedir. Bekâr bireylerin bu açılardan daha yüksek risk profili sergilemeleri, sosyal destek sistemlerinin ve duygusal bağların psikolojik bütünlük üzerindeki kritik rolünü vurgulamaktadır.

Çizelge 4.6 Histriyonik Kişilik Örüntüsü ile Dissosiyatif Yaşantılar Arasındaki Korelasyonlar

Araştırma bulgularına göre, histriyonik kişilik örüntüsü toplam puanı ile dissosiyatif yaşantılar arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=0,293$, $p<0,01$). Bu durum, histriyonik özellikleri yüksek olan bireylerin, benlik sürekliliğinde bozulmalar, gerçeklik algısında dalgalanmalar ve bilinç durumlarında kesintiler gibi dissosiyatif deneyimlere daha yatkın olduklarını göstermektedir. Bulgular hem klinik gözlemlerle hem de teorik çerçevelerle uyumludur.

Alt boyut analizi, “Baştan Çıkarıcılık” ile dissosiyatif yaşantılar arasındaki ilişkinin ($r=0,311$, $p<0,01$) “İlgi Çekmeye Çalışma” boyutuna ($r=0,194$, $p < .01$) kıyasla daha güçlü olduğunu ortaya koymuştur. Bu durum, fiziksel çekicilik, baştan çıkarma ve cinsel imaj üzerinden kurulan ilişkilerin, daha fazla dissosiyatif süreçle bağlantılı olabileceğine işaret etmektedir. Histriyonik yapıların yüzeyde yoğun ilişki teması kurma eğilimi göstermesine rağmen, içsel düzeyde yakınlığı tolere

etme kapasitesinin sınırlı olması, yoğun duygusal temas anlarında dissosiyatif kopmaların tetiklenmesini açıklayabilir.

Bu bulgular, Dell'in (2009) dissosiyasyonu, bireyin duygusal olarak aşırı yüklendiğinde başvurduğu "bilinçsel ayrışma" mekanizması olarak tanımlayan yaklaşımıyla tutarlıdır. Spiegel ve Cardeña (1991) da, dissosiyatif süreçlerin yalnızca travma sonrası değil, yüksek düzeyde duygusal gerilim barındıran kişilerarası durumlarda da ortaya çıkabileceğini belirtmektedir. Sar ve Ross (2006) ise Türkiye örneğinde yaptıkları çalışmada, dissosiyatif belirtilerin histriyonik ve borderline örüntülerde daha yüksek olduğunu, bu durumun erken dönem bağlanma sorunları ve güvenli ilişkilerin yetersizliği ile ilişkili olabileceğini göstermiştir.

Sar, Öztürk ve İkikardeş (2012) tarafından yürütülen adaptasyon çalışmasında, CTQ (Childhood Trauma Questionnaire) puanları ile Dissociative Experiences Scale (DES) puanları arasında pozitif ve anlamlı bir korelasyon bulunmuştur. Bu bulgu, travmatik yaşantılar ile dramatik kişilik özellikleri (örneğin histriyonik eğilimler) arasındaki ilişkide dissosiyatif belirtilerin önemli bir rol oynayabileceğini öne sürmektedir. Dolayısıyla mevcut çalışmanın sonuçlarıyla tutarlıdır; dissosiyatif yaşantıların histriyonik yapıdaki bireylerde hem içsel duygusal düzenleme hem de kişilerarası ilişki stratejisi işlevi görebileceğini düşündürmektedir.

Psikodinamik açıdan değerlendirildiğinde, bu ilişkiler, histriyonik yapıların duygusal yakınlık anlarında benlik bütünlüğünü korumakta zorlandıkları ve bu zorlanmanın dissosiyatif uzaklaşma ile regüle edilmeye çalışıldığı fikrini desteklemektedir. Özellikle baştan çıkarıcılık gibi yüksek dışavurum gerektiren boyutlarda, kişinin ilişkiyi kontrol etme arzusu ile içsel kırılganlıkları arasındaki çatışma, dissosiyatif süreçlerin daha sık devreye girmesine neden olabilir.

Klinik açıdan bakıldığında, histriyonik özelliklerle başvuran danışanlarda dissosiyatif süreçlerin sistematik biçimde değerlendirilmesi, tedavi sürecinde hem bağlanma temelli müdahalelere hem de benlik sürekliliğini güçlendiren tekniklere yer verilmesini gerektirmektedir. Bu yaklaşım hem ilişkisel güvenin hem de duygusal bütünlüğün artırılmasına katkı sağlayabilir.

Çizelge 4.7 Histriyonik Kişilik, Dissosiyatif Yaşantılar ve Nesne İlişkileri Değişkenleri Arasındaki Korelasyonlar (N = 340)

Korelasyon analizleri, histriyonik kişilik örüntüsü ile nesne ilişkileri alt boyutları arasında anlamlı ilişkiler olduğunu ortaya koymuştur. Özellikle “Güvensiz Bağlanma” ($r=0,314$, $p<0,01$) ve “Yabancılaşma” ($r=0,107$, $p<0,05$) boyutları histriyonik kişilik toplam puanı ile pozitif yönde ilişkili bulunmuştur. Alt boyut düzeyinde incelendiğinde, “Baştan Çıkarıcılık” ve “İlgi Çekmeye Çalışma” puanlarının, güvenli bağlanma eksikliği ve yabancılaşma hissi ile birlikte arttığı görülmektedir. Bu durum, histriyonik yapıdaki bireylerin ilişki kurma biçimlerinin, bağlanma güvensizliği ve ilişkisel mesafe duygusu ile bağlantılı olduğunu düşündürmektedir.

Dissosiyatif yaşantılar ise tüm nesne ilişkileri boyutları ile güçlü ve anlamlı ilişkiler göstermektedir. Örneğin “Yabancılaşma” ($r=0,607$, $p<0,01$) ve “Güvensiz Bağlanma” ($r=0,600$, $p<0,01$) dissosiyatif yaşantılarla en yüksek korelasyona sahip alt boyutlar olmuştur. Bu bulgu, dissosiyatif eğilimlerin özellikle ilişkisel yabancılaşma ve bağlanma güvensizliği ile birlikte ortaya çıktığını göstermektedir. Sar ve Ross (2006) dissosiyasyonun, erken dönem bağlanma kopukluklarının ve travmatik ilişkisel deneyimlerin bir yansıması olabileceğini belirtmişlerdir; bu çalışmada da benzer bir eğilim görülmektedir.

Literatürde, Bateman ve Fonagy (2004) bağlanma güvensizliğinin hem kişilerarası işlevsellik hem de duygusal regülasyon süreçleri üzerinde olumsuz etkileri olduğunu, bu etkinin dissosiyatif mekanizmaları tetikleyebildiğini vurgulamaktadır. Ayrıca Mikulincer ve Shaver (2010), güvensiz bağlanan bireylerin yoğun duygusal gerilim anlarında duygusal kopma stratejilerine (örneğin dissosiyasyon) başvurma olasılıklarının yüksek olduğunu belirtmektedir. Mevcut çalışmada elde edilen sonuçlar, bu teorik çerçevelerle tutarlı bir tablo ortaya koymaktadır.

Çizelge 4.8 Histriyonik Kişilik Örüntüsünün Yordayıcıları Olarak Nesne İlişkileri ve Dissosiyatif Yaşantılar (Hiyerarşik Regresyon Sonuçları)

Yapılan hiyerarşik regresyon analizi, histriyonik kişilik örüntüsünün açıklanmasında hem nesne ilişkisi bileşenlerinin hem de dissosiyatif yaşantıların önemli yordayıcılar olduğunu göstermektedir. İlk modelde yalnızca nesne ilişkisi alt

boyutları yer almış ve bu model anlamlı bulunmuştur. Özellikle güvensiz bağlanma ($\beta=0,44$, $p<0,001$) ve sosyal yetersizlik ($\beta= -0,18$, $p=0,011$), modelde anlamlı bulunmuştur. Bu bulgu, bağlanma literatürüyle uyumludur. Özellikle kaygılı bağlanma stillerine sahip bireylerin, aşırı onay arayışı ve dışsal yönelimleri nedeniyle histriyonik özellikler gösterme eğiliminde olduğu çeşitli araştırmalarda belirtilmiştir (Sümer & Güngör, 1999). Aynı zamanda sosyal yetersizlik duygusu taşıyan bireylerin dikkat çekme, dramatize etme ve onay arama gibi dışadönük stratejilerle sosyal varoluşlarını sürdürmeye çalışmaları da histriyonik örüntüyle ilişkilendirilebilir.

İkinci modelde analize dissosiyatif yaşantıların (DES ortalaması) eklenmesiyle birlikte, açıklanan varyans %12,8'den %15,8'e yükselmiştir. Dissosiyatif yaşantılar da ($\beta=0,21$, $p=0,001$) anlamlı bir yordayıcı olarak modele katkı sağlamaktadır. Bu durum, özellikle çocukluk çağı travmalarına veya gelişimsel ilişki kırımlara bağlı olarak ortaya çıkan dissosiyatif süreçlerin, benlik algısında bütünlük sorunları yaratarak histriyonik örüntülerin gelişiminde rol oynayabileceğini göstermektedir. Dissosiyatif yaşantıların bireylerin duygularını ve anılarını parçalayarak zihinsel regülasyon sağlamaya yönelik bir savunma mekanizması olarak işlev görebileceği, erişilebilir Türkçe çalışmalarla desteklenmektedir. Örneğin, Dereboy ve arkadaşlarının (2018) çalışmasına göre, çocukluk çağı travmalarının hem duygu düzenleme becerilerini hem de kimlik gelişimini zayıflattığı; ayrıca, bu travmaların kimlik bocalamasına etkisinde duygu düzenleme güçlüğü'nün kısmi bir aracı rol oynadığı bulunmuştur. Ayrıca, Usta (2021)'nin İstanbul Gelişim Üniversitesi'ndeki yüksek lisans çalışmasında, üniversite öğrencilerinde duygu düzenleme güçlüğü ile dissosiyasyon arasında anlamlı ve pozitif düzeyde ilişki bulunmuştur.

Bingöl ve Bilge'nin (2023) yaptığı Türkçe ampirik araştırma, çocukluk döneminde bireyin temel psikolojik ihtiyaçlarının – özellikle sevilme, anlaşılma, onaylanma ve desteklenme gibi kendilik-nesnesi ihtiyaçlarının – karşılanmamasının, bireyde olgunlaşmamış savunma mekanizmalarının gelişimine neden olabileceğini ortaya koymuştur. Bu durum, bireylerin kişilerarası ilişkilerinde daha çok dış onaya bağımlı, duygu farkındalığı düşük ve bağımlı iletişim örüntüleri geliştirme eğilimi göstermeleriyle ilişkilidir. Bu bağlamda, temel psikolojik ihtiyaçların karşılanmadığı erken dönem yaşantılar, kişinin içsel dünyasında istikrarlı bir benlik algısı kurmasını

engelleyebilir ve bunun sonucunda birey hem içsel boşluğu regüle etmek hem de çevresinden ilgi ve kabul görmek adına daha dramatik, dışa dönük stratejilere başvurabilir. Çalışmamızda ulaşılan bulgular da bozulmuş nesne ilişkileri, dissosiyatif yaşantılar ve histriyonik kişilik örüntüsü arasındaki anlamlı ilişkilerle bu süreci desteklemektedir. Bu üç yapının birlikte ele alındığında, karşılanmamış erken dönem ilişkisel ihtiyaçların bireyin hem içsel düzenleme stratejilerini hem de kişilerarası etkileşim biçimlerini şekillendirdiği ve bu durumun, histriyonik yapıdaki bireylerde hem dissosiyatif savunmalar hem de abartılı duygusal dışavurumlarla kendini gösterebildiği görülmektedir (Bingöl & Bilge, 2023).

Yurt dışı örneklerle yapılan benzer çalışmalarda da dissosiyatif yaşantılar ile dramatik ve duygusal kişilik örüntüleri arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur (Brière et al., 2008). Bu çalışmanın bulguları ile paralel olarak, Korzekwa ve arkadaşlarının (2009) borderline kişilik bozukluğu tanısı almış bireylerle yürüttüğü bir çalışmada, katılımcıların yaklaşık %24'ünde dissosiyatif kimlik bozukluğu belirtileri saptanmış; geri kalan bireylerde ise depersonalizasyon, kimlik karışıklığı ve amnezi gibi dissosiyatif semptomların yaygın olduğu raporlanmıştır. Borderline ve histriyonik kişilik örüntüleri, DSM-5'te dramatik-duygusal (Cluster B) grup altında yer almakta; duygulanımda dalgalanma, dikkat çekme ihtiyacı, kişilerarası ilişkilerde dengesizlik ve dürtüsellik gibi örtüşen özellikler taşımaktadır (APA, 2013). Dolayısıyla, borderline örnekleme gözlenen dissosiyatif belirtilerin, benzer şekilde histriyonik örüntüde de ortaya çıkabileceği; özellikle içsel çatışmalarla baş etme stratejisi olarak dissosiyasyonun kullanıldığı düşünülebilir. Bu bulgu, mevcut araştırmada histriyonik kişilik örüntüsü ile dissosiyatif yaşantılar arasındaki pozitif ilişkiyi desteklemektedir.

Çizelge 4.9 Dissosiyatif Yaşantıların Nesne İlişkileri Alt Boyutları Tarafından Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Bulguları

Bu araştırmada elde edilen bulgulara göre, dissosiyatif yaşantılar, nesne ilişkilerinin üç boyutu olan yabancılaşma, güvensiz bağlanma ve egosantrizm tarafından anlamlı düzeyde yordanmaktadır. Bu üç değişkenin toplam varyansın yaklaşık %32'sini açıklaması, bireyin içsel nesne temsilleri ve kişilerarası ilişkilerinde yaşanan yapısal bozulmaların, dissosiyatif süreçlerin gelişiminde kayda değer bir rol oynadığını göstermektedir. Sosyal yetersizlik boyutu ise istatistiksel olarak anlamlı bir yordayıcı olmamıştır. Bu bulgular, nesne ilişkilerinin bazı

boyutlarının, bireyin dissosiyatif savunmalar geliştirmesiyle ilişkili olabileceğini göstermektedir.

Yabancılaşma değişkeninin dissosiyatif yaşantılarla pozitif yönde ilişkili olması, bireyin kendisini dış dünyaya ve başkalarına karşı yabancı hissetme eğiliminin, gerçeklik algısındaki kopmalarla birlikte ilerlediğini düşündürmektedir. Faraji ve Başelik'in (2020) yaptığı araştırma da bu ilişkiyi destekler niteliktedir. Söz konusu çalışmada, yabancılaşma düzeyi yüksek bireylerin, erken dönem nesne ilişkilerinde kayıplar ve belirsizlikler yaşadığı, bunun da benlik temsillerinin istikrarsızlığına ve dissosiyatif eğilimlerin artmasına yol açtığı bildirilmiştir. Bu bulgular, dissosiyasyonun yalnızca içsel bir czlme değil, aynı zamanda cvresel bağlardan da kopuşu içerdiğini düşündürmektedir.

Benzer şekilde, güvensiz bağlanma stillerinin dissosiyatif yaşantılarla anlamlı ilişkisi, bireyin hem kendilik algısında hem de ilişkisel dinamiklerinde yaşadığı istikrarsızlıkların dissosiyatif süreçlerle bağlantılı olduğunu göstermektedir. Degnan ve arkadaşlarının (2022) yürüttüğü çalışmada da, cocukluk ağı travmalarının etkisiyle gelişen disorganize bağlanma biçiminin dissosiyatif deneyimlerle birlikte ortaya çıktığı ve psikopatoloji semptomlarının şiddetinde aracı rol oynadığı rapor edilmiştir. Bu bağlamda, güvensiz bağlanmarntleri yalnızca ilişkisel zorluklarla değil, aynı zamanda bireyin içsel bütünlüğünü koruma kapasitesiyle de ilişkili görünmektedir.

Egoantrizm değişkeninin de dissosiyatif yaşantıları pozitif yönde yordaması, bireyin benmerkezci algılarının ve dış dünya ile empatik bağ kurmakta yaşadığı güçlüklerin, dissosiyatif süreçlerle yakından ilişkili olabileceğini düşündürmektedir. Bu bulgu, Braithwaite ve arkadaşlarının (2013) yürüttüğü çalışmayla dartşmektedir. Araştırmada, egoantrik perspektif almanın ve diğer kişilerin bakış açılarını ielleştirmekteki zorlukların, beden dışı deneyimler ve benlikten kopuş gibi dissosiyatif yaşantılarla paralellik gösterdiği ortaya konmuştur.

Yine Dereboy, Demirkapı, şakiroğlu veztrk (2018), cocukluk ağı travmalarının dissosiyatif yaşantılarla olan ilişkisini incelerken, duygusal düzenleme sorunlarının ve kişilerarası kopukluğun aracı rol oynadığını ortaya koymuştur. Bizim bulgularımızda da, bireyin yabancılaşma ve bağlanma sorunlarının dissosiyatif yaşantıları yordaması, ilişkisel travmaların kalıcı nesne temsillerine zarar vererek bireyin içsel düzenleyicilerinden kopmasına yol açabileceğini düşündürmektedir.

Öte yandan, bu araştırmada sosyal yetersizlik değişkeni dissosiyatif yaşantıların anlamlı bir yordayıcısı olarak saptanmamıştır. Bu durum, dissosiyatif sũreçlerin sosyal beceri eksikliklerinden ziyade daha çok benlik bũtũnlũęũ, bağlanma ȳrũntũleri ve iēsel temsillerle ilgili yapısal bozulmalarla ilişkili olabileceğini gȳstermektedir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada histriyonik kişilik örüntüsü, dissosiyatif yaşantılar ve nesne ilişkileri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bulgular, histriyonik özellikleri yüksek bireylerde dissosiyatif yaşantıların da daha sık görüldüğünü ve bu durumun özellikle erken dönem nesne ilişkileriyle bağlantılı olabileceğini göstermiştir. Ayrıca nesne ilişkilerinin hem histriyonik örüntüyü hem de dissosiyatif eğilimleri anlamlı düzeyde yordadığı bulunmuştur.

Demografik değişkenler açısından değerlendirildiğinde, özellikle eğitim durumu ve medeni durum değişkenlerinin belirleyici olduğu görülmüştür. Eğitim düzeyi yükseldikçe dissosiyatif yaşantıların daha düşük düzeyde raporlanması, bilişsel başa çıkma stratejilerinin gelişimi ve sosyal kaynakların artışıyla açıklanabilir. Öte yandan, evli bireylerde nesne ilişkilerinin daha bütünlüklü ve yabancılaşma düzeylerinin daha düşük olması, duygusal paylaşımın ve sosyal desteğin koruyucu etkisine işaret etmektedir. Buna karşılık, cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir farklılaşma saptanmamıştır.

Araştırmanın en dikkat çekici yönlerinden biri, histriyonik kişilik örüntüsü, dissosiyatif yaşantılar ve nesne ilişkilerini birlikte ele alan önceki bir çalışmaya rastlanmamış olmasıdır. Bu bağlamda çalışma, psikodinamik kuramın öngördüğü üç temel alanı (kişilik örüntüleri, erken dönem nesne ilişkileri ve dissosiyatif mekanizmalar) ampirik düzeyde bir araya getirmesiyle özgün bir katkı sunmaktadır. Bulgular, klinik uygulamalarda özellikle histriyonik özellikler gösteren danışanlarla çalışırken dissosiyatif yaşantıların ve nesne ilişkilerinin dikkatle değerlendirilmesi gerektiğine işaret etmektedir.

Araştırmanın ortaya koyduğu ilişkiler, hem kuramsal hem de klinik açıdan önem taşımaktadır. Kişilik örüntülerinin yalnızca bireyin davranışsal eğilimlerini değil, aynı zamanda içsel dünyasındaki bütünlük ve sürekliliği de etkilediği göz önüne alındığında, bu çalışma psikodinamik yaklaşımın sunduğu kavramsal çerçevenin güncel bir doğrulaması niteliğindedir.

6.1 Sınırlılıklar

Araştırmanın bazı sınırlılıkları dikkate alınmalıdır. Öncelikle, örneklemin sınırlı sayıda ve tek bir kültürel bağlamdan oluşması, bulguların genellenebilirliğini kısıtlamaktadır. Ayrıca, veriler yalnızca öz-bildirim ölçeklerinden elde edilmiştir. Bu durum, katılımcıların yanıtlarındaki öznel eğilimler ve sosyal istenirlik etkisi nedeniyle ölçümlerin nesnelliğini sınırlayabilir. Çalışma aynı zamanda kesitsel tasarıma dayandığından, değişkenler arasındaki nedensel ilişkiler hakkında kesin bir yargıya varmak mümkün değildir.

6.2 Öneriler

Bundan sonraki araştırmalar için çeşitli yönelimler öne çıkmaktadır. İlk olarak, daha geniş ve çeşitlendirilmiş örneklemle yapılacak çalışmalar, elde edilen bulguların farklı yaş grupları, kültürel bağlamlar ve sosyoekonomik koşullar açısından sınanmasına olanak sağlayacaktır. İkinci olarak, boylamsal araştırmaların yapılması, erken dönem nesne ilişkilerinin kişilik örüntüleri ve dissosiyatif süreçler üzerindeki etkilerini zamansal bir perspektifte ortaya koyabilir. Üçüncü olarak, klinik örneklem üzerinde yürütülecek araştırmalar, bu değişkenlerin terapi sürecindeki görünümünü ve özellikle aktarım-karşı aktarım dinamikleriyle ilişkisini anlamaya katkı sağlayacaktır.

Ölçüm yöntemleri açısından, nitel görüşmeler, klinik gözlemler veya projektif testlerle desteklenen çalışmalara ihtiyaç vardır. Bu tür yöntemler, nesne ilişkilerinin derinlikli boyutlarını daha iyi yakalamaya olanak tanıyacaktır. Ayrıca, yalnızca histriyonik örüntülere değil, borderline veya narsisistik örüntüler gibi farklı kişilik yapılarının da araştırmalara dahil edilmesi, bulguların kişilik psikopatolojisi alanında daha bütünlüklü değerlendirilmesine katkıda bulunabilir.

Son olarak, psikoterapi sürecine odaklanan çalışmaların artırılması, elde edilen bulguların klinik pratikteki yansımalarını güçlendirecektir. Özellikle histriyonik özellikler ile dissosiyatif yaşantıların birlikte görüldüğü olgularda, nesne ilişkilerinin terapötik ittifakın gelişimindeki rolünü incelemek, hem kuramsal bilgiye hem de tedavi uygulamalarına önemli katkılar sunacaktır.

KAYNAKLAR

- Acunzo, D. J., Terhune, D. B., Sharma, A., & Hickey, C. M. (2022). Absorption and dissociation mediate the relationship between direct verbal suggestibility and impulsivity/compulsivity. *Acta Psychologica*, 231, 103793.
- Akyüz, C. (2018). Nesne İlişkileri Kuramı Çerçevesinden Sınır (Borderline) Kişilik Örüntüsüne Bakış: Vaka Örneği ile Temel Savunma mekanizmalarının Yorumlanması. *AYNA Klinik Psikoloji Dergisi*, 5(3), 1-20.
- American Psychiatric Association. (1994). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (4th ed.). American Psychiatric Publishing.
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5th ed.). American Psychiatric Publishing.
- Anlı, İ. ve Bahadır, G. (2012). Kendilik psikolojisine göre narsisistik ve sınır kişilik bozukluğu. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 27(0), 1-12.
- Baker, J. D., Capron, E. W., & Azorlosa, J. (1996). Family environment characteristics of persons with histrionic and dependent personality disorders. *Journal of Personality Disorders*, 10(1), 82–87. <https://doi.org/10.1521/pedi.1996.10.1.82>
- Balcıoğlu, Y. H., & Balcıoğlu, İ. (2018). Dissosiyatif bozuklukların tanımı ve tanı ölçütleri. *Türkiye Klinikleri Psychology-Special Topics*, 3(3), 8-13.
- Başgeçmez, H. (2025). Çocukluk Çağı Psikolojik Travmalarının Dissosiyasyon ile İlişkisinde Aleksitiminin Aracılık Rolü. *IKSAD Journal*, 9(136), 171-190.
- Bateman, A., & Fonagy, P. (2004). *Psychotherapy for borderline personality disorder: Mentalization-based treatment*. Oxford University Press.
- Baum, N. (2006). A Kleinian perspective on the divorce process: From the paranoischizoid to the depressive position. *Clinical Social Work Journal*, 34(3), 279292.
- Bernstein, E. M. & Putnam, F. W. (1986). Development, reliability, and validity of a dissociation scale. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 174(12), 727–735. <https://doi.org/10.1097/00005053-198612000-00004>
- Bilir, B. (2025). *Examination of the relationships between childhood trauma, dissociation, and relational needs*. Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul.
- Bingöl, N., & Bilge, Y. (2023). Kendilik nesnesi ihtiyaçları ve kişilik bozuklukları arasındaki ilişkide savunma mekanizmaları ve kişilerarası ilişki boyutlarının aracı rolü. *Klinik Psikoloji Dergisi*, 7(2), 216-239.

- Blatt, S. J., & Levy, K. N. (2003). Attachment theory, psychoanalysis, personality development, and psychopathology. *Psychoanalytic Inquiry*, 23(1), 102-150.
- Bogousslavsky, J. (2014). Jean-Martin Charcot and his legacy. In *Hysteria: The rise of an enigma*, Karger, 35–55.
- Boon, S. & Draijer, N. (1993). Multiple personality disorder in the Netherlands: A clinical investigation of 71 patients. *American Journal of Psychiatry*, 150(3), 489–494. <https://doi.org/10.1176/ajp.150.3.489>
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss, vol. 1: attachment*. *Attachment and Loss*. New York: Basic Books.
- Brand, B. L. & Lanius, R. A. (2014). Chronic complex dissociative disorders and borderline personality disorder: disorders of emotion dysregulation? *Borderline Personality Disorder and Emotion Dysregulation*, 1(1), 13.
- Briere, J., Weathers, F. W., & Runtz, M. (2005). Is dissociation a multidimensional construct? Data from the Multiscale Dissociation Inventory. *Journal of Traumatic Stress: Official Publication of the International Society for Traumatic Stress Studies*, 18(3), 221-231.
- Bromberg, P. M. (2014). *Standing in the spaces: Essays on clinical process trauma and dissociation*. Routledge.
- Broussolle, E., Gobert, F., Danaila, T., Thobois, S., Walusinski, O., & Bogousslavsky, J. (2014). History of physical and ‘moral’ treatment of hysteria. *Frontiers of Neurology and Neuroscience*, 35, 181–197. <https://doi.org/10.1159/000360242>
- Calabrese, M. L., Farber, B. A., & Westen, D. (2005). The relationship of adult attachment constructs to object relational patterns of representing self and others. *Journal of the American Academy of Psychoanalysis and Dynamic Psychiatry*, 33(3), 513-530.
- Caligor, E., Preti, E., Stern, B. L., Sowislo, J. F., & Clarkin, J. F. (2023). Object relations theory model of personality disorders. *American Journal of Psychotherapy*, 76(1), 26-30.
- Carlson, E. B., & Putnam, F. W. (1993). An update on the dissociative experiences scale. *Dissociation: Progress in the Dissociative Disorders*, 6(1), 16–27.
- Chodoff, P., & Lyons, H. (1958). Hysteria, hysterical personality and hysterical conversion. *American Journal of Psychiatry*, 114(8), 734–740. <https://doi.org/10.1176/ajp.114.8.734>
- Clair, St. M., & Wigren, J. (2004). *Object relations and self psychology: an introduction*. Canada: Thomson Learning Inc.
- Dalenberg, C. J., Brand, B. L., Gleaves, D. H., Dorahy, M. J., Loewenstein, R. J., Cardeña, E., & Spiegel, D. (2012). Evaluation of the evidence for the trauma and fantasy models of dissociation. *Psychological Bulletin*, 138(3), 550–588. <https://doi.org/10.1037/a0027447>
- Dell, P. F. (2009). Understanding dissociation.

- Dereboy, Ç., Demirkapı, E. Ş., Şakiroğlu, M. ve ŞAFAK ÖZTÜRK, C. (2018). Çocukluk Çağı Travmalarının, Kimlik Gelişimi, Duygu Düzenleme Güçlüğü ve Psikopatoloji ile İlişkisi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 29(4).
- Dorahy, M. J., Corry, M., Shannon, M., MacSherry, A., Hamilton, G., McRobert, G., & McGlinchey, A. (2014). Complex trauma and intimate relationships: The impact of shame, guilt and dissociation. *Journal of Affective Disorders*, 147(1-3), 72–79. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2012.10.010>
- Erten, Y. (2006). *Psikanalizden Dinamik Terapilere Seminer Notları*. İstanbul: İçgörü Psikoterapi Merkezi.
- Fairbairn, W. D. (1946). Object-Relationships and Dynamic Structure. *International Journal of Psychoanalysis*, 27, 30-37.
- Fairbairn, W. D. (1952). Chapter VI. Steps in the Development of an Object-Relations Theory of the Personality (1949). *Psychoanalytic Studies of the Personality*, 7,152-161.
- Fairbairn, W. R. (1952). *Psychoanalytic studies of the personality*. Routledge & Kegan Paul, London: Tavistock.
- Fairbairn, W. R. D. (1943). The repression and the return of bad objects (with special reference to the 'war neuroses'). *British Journal of Medical Psychology*.
- Fairbairn, W. R. D. (1954). *An object-relations theory of the personality*. Basic Books.
- Fonagy, P., & Target, M. (1997). Attachment and reflective function: Their role in self-organization. *Development and psychopathology*, 9(4), 679-700.
- Fonagy, P., & Target, M. (2003). *Psychoanalytic theories: Perspectives from developmental psychopathology*. Whurr Publishers.
- Foote, B., Smolin, Y., Kaplan, M., Legatt, M. E., & Lipschitz, D. (2006). Prevalence of dissociative disorders in psychiatric outpatients. *American Journal of Psychiatry*, 163(4), 623-629.
- Freud, S. (1932). *New introductory lectures on psycho-analysis*. Norton.
- Freud, S., & Breuer, J. (1895). *Studies on hysteria*. Basic Books.
- Gabbard. (1996). Notes on some schizoid mechanisms. *The Journal of Psychotherapy Practice and Research*, 5(2), 160-179.
- Gelbul, S. (2021). *Yetişkin bireylerde nesne ilişkileri ve somatizasyon arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Okan Üniversitesi.
- Giesbrecht, T., Lynn, S. J., Lilienfeld, S. O., & Merckelbach, H. (2008). Cognitive processes in dissociation: An analysis of core theoretical assumptions. *Psychological Bulletin*, 134(5), 617–647. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.134.5.617>
- Göka, E., Yüksel, F. V. ve Göral, F. S. (2006). İnsan ilişkilerinde yansıtımlı özdeşim. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 17(1), 46-54.
- Greenberg, J. R. Mitchell, S. A. (1983). *Object Relations in Psychoanalytic Theory*. Cambridge, Mass: Harvard University Press.

- Habip, B. (2011). Özgürlük Arayışına Adanmış Psikanalitik Bir Yaşam Donald Woods Winnicott (1896-1971): Düşüncesi ve Pratipi. *Doğu-Batı Dergisi*, 197-213.
- Hazan, C., & Shaver, P. (2017). Romantic love conceptualized as an attachment process. In *Interpersonal development*, 283-296. Routledge.
- Howell, E. F. (2013). *The dissociative mind*. Routledge.
- Jang, K. L., Paris, J., Zweig-Frank, H., & Livesley, W. J. (1998). Twin study of dissociative experience. *The Journal of nervous and mental disease*, 186(6), 345–351. <https://doi.org/10.1097/00005053-199806000-00004>
- Kahn, E. M. (1986). The discovery of the true self – a case study. *Clinical Social Work Journal*, 14(4), 310—320.
- Karney, B. R., & Bradbury, T. N. (1995). The longitudinal course of marital quality and stability: A review of theory, methods, and research. *Psychological Bulletin*, 118(1), 3.
- Kegan, R. (1982). *The evolving self: Problem and process in human development*. Harvard University Press.
- Kernberg, O. (2004). *Aggressivity, narcissism, and self-destructiveness in the psychotherapeutic relationship: new developments in the psychopathology and psychotherapy of severe personality disorders*. New Haven, Ct, Yale University Press.
- Kernberg, O. F. (1993). *Severe personality disorders: Psychotherapeutic strategies*. Yale University Press.
- Klein, M. (1930). The importance of symbol-formation in the development of the ego. *International Journal of Psychoanalysis*, 11(1), 24-39.
- Klein, M. (1933). The early development of conscience in the child. *The Writings of Melanie Klein, 1*, 1921-1945.
- Klein, M. (1946). Notes on some schizoid mechanisms. *International Journal of Psycho-Analysis*, 27, 99-110.
- Klein, M. (1957). *Envy and gratitude and other works: 1946–1963*. The Free Press.
- Klein, M. (1958). On the development of mental functioning. *International Journal of Psychoanalysis*, 39, 84–90.
- Klein, M. (1975). *Envy and gratitude and other works 1946–1963*: Edited By: M. Masud R. Khan. *Envy and Gratitude and Other Works 1946–1963*, 104.
- Klonsky, E. D., Jane, J. S., Turkheimer, E., & Oltmanns, T. F. (2002). Gender role and personality disorders. *Journal of personality disorders*, 16(5), 464-476.
- Korzekwa, M. I., Dell, P. F., Links, P. S., Thabane, L., & Fougere, P. (2009). Dissociation in borderline personality disorder: a detailed look. *Journal of Trauma & Dissociation*, 10(3), 346-367.
- Köroğlu, E. (2014). *Klinik psikiyatri*. HYB Yayıncılık.
- Laplanche, J., and Pontalis, J. B. (1973). *The language of psycho-analysis*. (Trans. Donald Nicholson-Smith).

- Lynn, S. J., Lilienfeld, S. O., Merckelbach, H., Giesbrecht, T., & Van der Kloet, D. (2012). Dissociation and dissociative disorders: Challenging conventional wisdom. *Current Directions in Psychological Science*, 21(1), 48-53.
- Lyssenko, L., Schmahl, C., Bockhacker, L., Vonderlin, R., Bohus, M., & Kleindienst, N. (2018). Dissociation in psychiatric disorders: A meta-analysis of studies using the dissociative experiences scale. *American Journal of Psychiatry*, 175(1), 37-46.
- Malhotra, N., & Gupta, N. (2018). Dissociative disorders: reinvention or reconceptualization of the concept?. *Indian Journal of Social Psychiatry*, 34 (Suppl 1), S44–S48.
- Masterson, J. F. (1988). *The search for the real self: Unmasking the personality disorders of our age*. Taylor & Francis.
- McCrae, R. R., & Costa Jr, P. T. (1999). A five-factor theory of personality. *Handbook of personality: Theory and research*, 2(1999), 139-153.
- McGovern, P. (2023). Eksiklik patolojisi ve Winnicott'un sahte benliği prizmasından somatizasyonu anlamak. *İngiliz Psikoterapi Dergisi*, 39(3), 501-518.
- McWilliams, N. (2017). *Psikanalitik tanı* (E. Kalem, Çev.). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2010). *Attachment in adulthood: Structure, dynamics, and change* (2nd ed.). Guilford Press.
- Millon, T., & Davis, R. D. (1981). *Disorders of personality: DSM-III, Axis II*. Wiley.
- Millon, T., Grossman, S., Millon, C., Meagher, S., & Ramnath, R. (2004). *Personality disorders in modern life* (2nd ed.). Wiley.
- Mitchell, S. A., & Black, M. J. (2016). *Freud And beyond: A history of modern psychoanalytic thought*. Hachette Uk, 124-148.
- Molla, Oğuzhan. (2024). *Bağlanma stilleri ve nesne ilişkileri bağlamında bekâr sağlık çalışanlarının evlilik kaygısı ve yalnızlık düzeyleri ilişkisinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul Aydın Üniversitesi.
- Moroğlu, G. (2021). *İlişki dışı ilişki (aldatma) eğiliminin nesne ilişkileri kuramı çerçevesinde incelenmesi: İlişki doyumu ve savunma mekanizmalarının aracılık etkisi*. (Doktora Tezi). Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul Arel Üniversitesi.
- Nestadt, G., Romanoski, A. J., Chahal, R., Merchant, A., Folstein, M. F., Gruenberg, E. M., & McHugh, P. R. (1990). A family study of the histrionic personality disorder. *Psychological Medicine*, 20(2), 413-422.
- Nijenhuis, E. R. S., & Van der Hart, O. (2011). Defining dissociation in trauma: A new definition and comparison with previous formulations. *Journal of Trauma & Dissociation*, 12(4), 469–473. <https://doi.org/10.1080/15299732.2011.570599>
- Novais, F., Araújo, A., & Godinho, P. (2015). Historical roots of histrionic personality disorder. *Frontiers in Psychology*, 6, 1463.

- Ogden, T. (2018). *The matrix of the mind: Object relations and the psychoanalytic dialogue*. Routledge.
- Online Etymology Dictionary. (t.y.). Paranoid & schizoid. <https://www.etymonline.com>
- Öztunç, H., Bilge, Y., & Bilge, Y. (2015). Kişilik bozuklukları ile gelir ve cinsiyet değişkenlerinin ilişkisinin incelenmesi. *YDÜ Sosbiller*, 8(1), 63-82.
- Öztürk, E. (2020). *Travma ve dissosiyasyon: Psikotravmatoloji temel kitabı. 2. Baskı*. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.
- Öztürk, E. (2021a). “Disfonksiyonel aile modellerinden fonksiyonel aile modeline: “Doğal ve rehber ebeveynlik stili”. E. Öztürk (Ed.). *Aile Psikopatolojisi içinde*. Ankara: Türkiye Klinikleri, 1-39.
- Öztürk, E. ve Derin, G. (2020). Psikotravmatoloji. *Aydın İnsan ve Toplum Dergisi*, 6(2), 181-274.
- Öztürk, M. O., & Uluşahin, A. (2018). *Ruh sağlığı ve bozuklukları*. Nobel Tıp Kitabevleri.
- Pacetti, M., & Salmaso, D. (2022). Alexithymia and dissociation in personality disorders: a retrospective cross-sectional study. *European Psychiatry*, 65(S1), 665-665.
- Peplau, L. A., & Perlman, D. (1982). Loneliness: A sourcebook of current theory, research, and therapy. (*No Title*).
- Pine, F. (1987). *Developmental theory and clinical process*. Yale University Press.
- Pine, F. (1988) The Four Psychologies of Psychoanalysis and their Place in Clinical Work. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 36, 571-596.
- Putnam, F. W. (1997). *Dissociation in children and adolescents: A developmental perspective*. Guilford Press.
- Putnam, F. W., Helmers, K., & Trickett, P. K. (1993). Development, reliability, and validity of a child dissociation scale. *Child Abuse & Neglect*, 17(6), 731–741. [https://doi.org/10.1016/s0145-2134\(08\)80004-x](https://doi.org/10.1016/s0145-2134(08)80004-x)
- Reich, W. (1933). *Character analysis*. Farrar, Straus and Giroux.
- Ross, C. A., Norton, G. R., & Wozney, K. (1990). Multiple personality disorder: An analysis of 236 cases. *Canadian Journal of Psychiatry*, 35(7), 517–523.
- Sar, V., & Ross, C. (2006). Dissociative disorders as a confounding factor in psychiatric research. *Psychiatric Clinics*, 29(1), 129-144.
- Schimmenti, A., & Caretti, V. (2016). Linking the overwhelming with the unbearable: developmental trauma, dissociation, and the disconnected self. *Psychoanalytic Psychology*, 33(1), 106.
- Segal, H. (1973). *Introduction to the work of Melanie Klein*. London: The Hogarth Press.
- Segrin, C., & Flora, J. (2018). *Family communication*. Routledge.
- Soffer-Dudek, N., Lassri, D., Soffer-Dudek, N., & Shahar, G. (2015). Dissociative absorption: An empirically unique, clinically relevant, dissociative factor. *Consciousness and Cognition*, 36, 338–351.

- Solbakken, O. A., Hansen, R. S., & Monsen, J. T. (2011). Affect integration and reflective function: Clarification of central conceptual issues. *Psychotherapy Research, 21*(4), 482-496.
- Soner, B., ve Aykut, C. (2017). Dissosiyatif kimlik bozukluğunun psikodinamik temelleri. *Klinik Psikoloji Dergisi, 3*(2), 127-139.
- Spiegel, D., & Cardena, E. (1991). Disintegrated experience: the dissociative disorders revisited. *Journal of abnormal psychology, 100*(3), 366.
- Spiegel, D., Loewenstein, R. J., Lewis-Fernández, R., Sar, V., Simeon, D., Vermetten, E., Cardena, E., & Dell, P. F. (2011). Dissociative disorders in DSM-5. *Depression and anxiety, 28*(9), 824-852. <https://doi.org/10.1002/da.20874>
- Sprock, J. (2000). Gender-typed behavioral examples of histrionic personality disorder. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment, 22*(2), 107-122.
- St Clair, M. (1996). *Object relations and self psychology: An introduction*. Thomson Brooks/Cole Publishing Co.
- Steinberg, M. (1994). *Interviewer's guide to the structured clinical interview for DSM-IV dissociative disorders (SCID-D)*. American Psychiatric Pub.
- Stuppy, L. J. (1996). *The relationship between dissociation and object-relations impairment in adult female incest survivor clients with and without personality splitting*. Andrews University.
- Summers, F. (1994). *Object relations theories and psychopathology: A comprehensive text*. London: The Analytic Press.
- Summers, F. (1997). Transcending the self: An object-relations model of the therapeutic action of psychoanalysis. *Contemporary Psychoanalysis, 33*(3), 411-428.
- Şar & M. O. Ozturk (Eds.), *Ruh sağlığı ve hastalıkları* (pp. 481-504). Nobel Tıp Kitabevleri.
- Şar, V. (2007). Prevalence of dissociative disorders among women in the general population. *Psychiatry Research*.
- Şar, V. (2014). *Dissosiyatif bozukluklar: Travma ve ayrışma*. In V.
- Şar, V. (2014). The many faces of dissociation: opportunities for innovative research in psychiatry. *Clinical Psychopharmacology and Neuroscience, 12*(3), 171.
- Şar, V. (2018). Dissosiyatif bozukluklar: Tanı, kuram ve tedavi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 10*(2), 125-142.
- Şar, V., Alioğlu, F., Akyuz, G. ve Karabulut, S. (2014). Dissosiyatif bozukluklarda ve sınırda kişilik bozukluğunda dissosiyatif amnezi: Üniversite popülasyonunda öz değerlendirme. *Travma ve Dissosiyasyon Dergisi, 15*(4), 477-493. <https://doi.org/10.1080/15299732.2014.902415>
- Şar, V., Koyuncu, A., Ozturk, E., Yargic, L. I., Kundakci, T., Yazici, A., Kuskonmaz, E., & Aksüt, D. (2007). Dissociative disorders in the psychiatric emergency ward. *General hospital psychiatry, 29*(1), 45-50.

- Şar, V., Önder, C., Kilincaslan, A., Zoroglu, SS ve Alyanak, B. (2014). Ergenlerde dissosiyatif kimlik bozukluğu: Bir üniversite psikiyatri polikliniğinde yaygınlık. *Travma ve Dissosiyasyon Dergisi*, 15(4), 402-419.
- Şar, V., Öztürk, E., & İkikardes, E. (2012). Validity and reliability of the Turkish version of childhood trauma questionnaire. *Türkiye Klinikleri Tıp Bilimleri Dergisi*, 32(4), 1054-1063.
- Şimşek, A., ve Kaya, K. Y. (2020). Histeriden histriyonik kişilik bozukluğuna. *SSD Journal*, 5(20), 1-12.
- Taylor, G. J., Bagby, R. M., & Parker, J. D. (1999). *Disorders of affect regulation: Alexithymia in medical and psychiatric illness*. Cambridge University Press.
- Tellegen, A., & Atkinson, G. (1974). Openness to absorbing and self-altering experiences ("absorption"), a trait related to hypnotic susceptibility. *Journal of Abnormal Psychology*, 83(3), 268-277. <https://doi.org/10.1037/h0036681>
- Turan, K. (2023). *Panik bozukluğu tanısı almış bireylerin erken dönem nesne ilişkilerinin ayrılma bireyleşme süreçleri ile ilişkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi.
- Uluç, S., Tüzün, Z., Haselden, M. ve Erbaş, S. P. (2015). Bell nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme ölçeği'nin (BORRTI) Türkçe'ye uyarlama çalışması. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 18(4), 112-123.
- Usta, Z. B. (2021). Üniversite öğrencilerinde dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu belirtileri, duygu düzenleme güçlüğü, somatizasyon ve dissosiyasyon arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi.
- Vonderlin, R., Büttner, M., Schäfer, S. K., & Ehring, T. (2018). Dissociation in victims of childhood abuse and neglect: A meta-analytic review. *Psychological Medicine*, 48(15), 2467-2476. <https://doi.org/10.1017/S0033291718000117>
- Waller, N., Putnam, F. W., & Carlson, E. B. (1996). Types of dissociation and dissociative types: A taxometric analysis of dissociative experiences. *Psychological methods*, 1(3), 300.
- Widiger, T. A., & Spitzer, R. L. (1991). Sex bias in the diagnosis of personality disorders: Conceptual and methodological issues. *Clinical Psychology Review*, 11(1), 1-22.
- Widiger, T. A., & Trull, T. J. (2007). Plate tectonics in the classification of personality disorder: shifting to a dimensional model. *American Psychologist*, 62(2), 71.
- Winnicott, D. W. (1951). *Transitional objects and transitional phenomena*. London: Tavistock.
- Winnicott, D. W. (1953). *Transitional objects and transitional phenomena: A study of the first not-me possession*. *International Journal of Psycho-Analysis*, 34, 89-97.

- Winnicott, D. W. (1954). "Mind and Its Relation to the Psyche-some". *British Journal of Medical Psychology*, 27(4), 201-209.
- Winnicott, D. W. (1955). Meta psychological and clinical aspects of regression within the psychoanalytical set-up. *The International Journal of Psychoanalysis*.
- Winnicott, D. W. (1958). "The capacity to be alone". *The International Psychoanalysis*, 39, 416-420.
- Winnicott, D. W. (1960). The theory of the parent-infant relationship. *International Journal of Psychoanalysis*, 41, 585-595.
- Winnicott, D. W. (1963a). Dependence in infant care, in child care, and in the psycho-analytic setting. *International Journal of Psychoanalysis*, 44, 339-344.
- Winnicott, D. W. (1965). *The maturational processes and facilitating environment: Studies in the theory of emotional development*. London: The Hogarth Press and the Institute of Psycho-Analysis.
- Winnicott, D. W. (1971). Mirror-role of mother and family in child development. *Playing and Reality*, 17, 111-118.
- Winnicott, D. W. (1991). *Playing and Reality* (Routledge Classics ed.). London, United Kingdom: Routledge.
- Winnicott, D. W. (2001). *The maturational processes and the facilitating environment* (New ed.). London, United Kingdom: Karnac Books.
- Winnicott, D.W. (1965). A clinical study of the effect of a failure of the average expectable environment on a child's mental functioning. *International Journal of Psycho-Analysis*, 46, 81-87.
- Yanartaş, O., Özmen, H. A., Çıtak, S., Zincir, S. B., Sünbül, E. A., ve Kara, H. (2015). Dissosiyatif bozukluklarda çocukluk çağı travma deneyimleri ve travmayla ilgili psikiyatrik eş tanılar. *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni*, 25(4), 381–389. <https://doi.org/10.5455/bcp.20140123030857>
- Yanık, M. (2017). Dissosiyatif kimlik bozukluğunun tedavisi. *Türkiye Klinikleri Psikiyatri Özel Dergisi*, 10(3), 185-93.
- Yargıç, I., Tutkun, H., & Şar, V. (1995). The reliability and validity of the Turkish version of the dissociative experiences scale. *Dissociation: Progress in the Dissociative Disorders*, 8(1), 10–13.
- Yetkin, S. (2023). *Dissosiyasyon ile benliğin farklılaşması ve problem çözme becerileri arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- Yıldız, S., Kazgan, A., Kurt, O., & Emir, B. S. (2021). Adli psikiyatri servisinde tedavi gören hastalarda çocukluk çağı travması ve dissosiyatif belirtiler. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 13(Ek 1), 216-226.
- Zachrisson, H. D., & Skårderud, F. (2010). Feelings of insecurity: Review of attachment and eating disorders. *European Eating Disorders Review: The Professional Journal of the Eating Disorders Association*, 18(2), 97-106.

EKLER

Ek-A: Onam Formu

Değerli Katılımcı;

Sizi, İstanbul Gedik Üniversitesi Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı kapsamında, Prof. Dr. Fatma Yeşim Can ve Beyza Demirel tarafından yürütülen tez çalışmasına davet ediyoruz. Bu çalışmada Histriyonik Kişilik Örüntüsünde Dissosiyatif Yaşantıları Nesne İlişkileri perspektifinden incelemek amaçlanmıştır.

Bu çalışmaya katılmak gönüllülük esasına dayanmakla birlikte; çalışmaya katılmama, katıldıktan sonra herhangi bir neden belirtmeksizin çalışmayı bırakma hakkına sahipsiniz. Soruları tamamlamayan katılımcıların verileri çalışmada kullanılmayacaktır.

Araştırmanın doğru bir şekilde amacına ulaşabilmesi için bütün soruları eksiksiz ve samimi bir şekilde cevaplamanız; bunun için tahminen 15 dakika ayırmanız beklenmektedir. Çalışmaya katılabilmemiz için 18-65 yaş arasında olmanız gereklidir.

Bu çalışma için paylaştığımız bilgiler tamamen gizli tutulacak olup; kimliğinizi tanımlayabilecek herhangi bir bilgi istenmemektedir. Çalışmanın verileri yalnızca bilimsel araştırma amacıyla kullanılacaktır. Bu formu okuyup onaylamanız, çalışmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir.

Katılımınız için teşekkür ederim.

Ek-B: Demografik Bilgi Formu

1. Cinsiyetiniz:

[ ] Kadın

Erkek

2. Yaşınız:

.....

3. Eğitim Durumunuz:

İlkokul

Ortaokul

Lise

Üniversite

Lisansüstü

4. Medeni Durumunuz:

Evli

Bekar

Boşanmış

Dul

İlişkisi Var

Ek-C: Kısa Histriyonik Kişilik Ölçeği (KHKÖ)

	Asla Doğru Değil	Nadiren Doğru	Sıklıkla Doğru	Her Zaman Doğru
1-Flört etmeyi heyecan verici bulurum.	1	2	3	4
2-İlgi odağı olmayı severim.	1	2	3	4
3-Sürekli yeni arkadaşlar edinirim.	1	2	3	4
4-Tek romantik partnere (eş, sevgili, nişanlı vb.) bağlı kalmayı tercih etmem.	1	2	3	4
5-Çekici bulmadığım insanlarla bile flört ederim.	1	2	3	4
6-Katıldığım eğlence etkinliklerinde ortamdaki herkesi coşturma eğiliminde olurum.	1	2	3	4
7-Birçok insan beni cinsel açıdan çekici bulur.	1	2	3	4
8-İnsanlara kendimi hemen sevdirmeyi bilirim.	1	2	3	4
9-İnsanlar beni fark etmediğinde sinirlenirim.	1	2	3	4
10-Maddi şeylere karşı büyük bir ilgim vardır (Örn. Arabalar, ayakkabılar).	1	2	3	4
11-Birinin beni cinsel olarak arzuladığını bilmek hoşuma gider.	1	2	3	4

Ek-D: Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği (DES)

Bernstein ve Putnam,1986,1993

Türkçe'ye uyarlayanlar: Vedat Şar, L.İlhan Yargıç, Hamdi Tutkun

Bu test günlük hayatınızda başınızdan geçmiş olabilecek yaşantıları konu alan 28 sorudan meydana gelmektedir. Sizde bu yaşantıların ne sıklıkta olduğunu anlamak istiyoruz. Yanıt verirken, alkol ya da ilaç etkisi altında meydana gelen yaşantıları değerlendirmeye katmayınız. Lütfen her soruda, anlatılan durumun sizdekine ne ölçüde uyduğunu 100 üzerinden değerlendiriniz ve uygun olan rakamı daire içine alınız.

Örnek:

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

SORULAR

1. Bazı insanlar, yolculuk yaparken yol boyunca ya da yolun bir bölümünde neler olduğunu hatırlamadıklarını birden fark ederler. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

2. Bazı insanlar zaman zaman, birisini dinlerken, söylenenlerin bir kısmını ya da tamamını duymamış olduklarını birden fark ederler. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

3. Bazı insanlar kimi zaman, kendilerini nasıl geldiklerini bilmedikleri bir yerde bulurlar. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

4. Bazı insanlar zaman zaman kendilerini, giydiklerini hatırlamadıkları elbiseler içinde bulurlar. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

5. Bazı insanlar zaman zaman eşyaları arasında, satın aldıklarını hatırlamadıkları yeni şeyler bulurlar. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

6. Bazı insanlar, zaman zaman, yanlarına gelerek başka bir isimle hitabeden ya da önceden tanıştıklarında ısrar eden, tanımadıkları kişilerle karşılaşır. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

7. Bazı insanlar, zaman zaman, kendilerinin yanbaşıda duruyor ya da kendilerini birşey yaparken seyrediyor ve sanki kendi kendilerine karşıdan bakıyormuş gibi bir his duyarlar. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

8. Bazı insanlara, arkadaşlarını ya da aile bireylerini, zaman zaman tanımadıklarının söylendiği olur. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

9. Bazı insanlar, yaşamlarındaki kimi önemli olayları (örneğin nikah ya da mezuniyet töreni) hiç hatırlamadıklarını fark ederler. Yaşamınızdaki bazı önemli olayları hiç hatırlamama durumunun sizde ne oranda olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

10. Bazı insanlar zaman zaman, yalan söylemediklerini bildikleri bir konuda, başkaları tarafından, yalan söylemiş olmakla suçlanırlar. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

11. Bazı insanlar kimi zaman, aynaya baktıklarında kendilerini tanıyamazlar. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

12. Bazı insanlar kimi zaman, diğer insanların, eşyaların ve çevrelerindeki dünyanın gerçek olmadığı hissini duyarlar. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

13. Bazı insanlar, kimi zaman vücutlarının kendilerine ait olmadığı hissini duyarlar. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

14. Bazı insanlar, zaman zaman geçmişteki bir olayı o kadar canlı hatırlarlar ki, sanki o olayı yeniden yaşıyor gibi olurlar. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

15. Bazı insanlar kimi zaman, olduğunu hatırladıkları şeylerin, gerçekte mi yoksa rüyada mı olduğundan emin olamazlar. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

16. Bazı insanlar zaman zaman, bildikleri bir yerde oldukları halde orayı yabancı bulur ve tanıyamazlar. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

17. Bazı insanlar, televizyon ya da film seyredirken, kimi zaman kendilerini öyküye o kadar kaptırırlar ki çevrelerinde olan bitenin farkına varamazlar. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

18. Bazı insanlar kimi zaman kendilerini, kafalarında kurdukları bir fantazi ya da hayale o kadar kaptırırlar ki, sanki bunlar gerçekten başlarından geçiyormuş gibi hissederler. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

19. Bazı insanlar, ağrı hissini duymamayı zaman zaman başarabildiklerini fark ederler. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

20. Bazı insanlar kimi zaman, boşluğa bakıp hiçbir şey düşünmeden ve zamanın geçtiğini anlamaksızın oturduklarını fark ederler. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

21. Bazı insanlar, yalnız olduklarında, zaman zaman sesli olarak kendi kendilerine konuştuklarını fark ederler. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

22. Bazı insanlar kimi zaman iki ayrı durumda o kadar değişik davrandıklarını görürler ki, kendilerini neredeyse iki farklı insanmış gibi hissettikleri olur. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

23. Bazı insanlar, normalde güçlük çektikleri bir şeyi (örneğin spor türleri, iş, sosyal ortamlar vb.) belirli durumlarda son derece kolay ve akıcı biçimde yapabildiklerini fark ederler. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

24. Bazı insanlar, zaman zaman, bir şeyi yaptıklarını mı yoksa yapmayı sadece akıllarından geçirmiş mi olduklarını (örneğin bir mektubu postaya attığını mı

yoksa sadece atmayı düşündüğünü mü) hatırlayamazlar. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

25. Bazı insanlar kimi zaman, yaptıklarını hatırlamadıkları şeyleri yapmış olduklarını gösteren kanıtlar bulurlar. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

26. Bazı insanlar, zaman zaman eşyaları arasında, kendilerinin yapmış olması gereken, fakat yaptıklarını hatırlamadıkları yazılar, çizimler ve notlar bulurlar. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

27. Bazı insanlar, zaman zaman kafalarının içerisinde, belli şeyleri yapmalarını isteyen ya da yaptıkları şeyler üzerine yorumda bulunan sesler duyarlar. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

28. Bazı insanlar, zaman zaman, dünyaya bir sis perdesi arkasından bakıyormuş gibi hissederler, öyle ki insanlar ve eşyalar çok uzakta ve belirsiz görünürler. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

Ek-E: Bell Nesne İlişkileri Ölçeği

Her bir maddeyi dikkatlice okuyun. Daha sonra sizin yanıtınız olan harfi daire içine alın. Eğer madde içinde söz edilen durum sizin için doğruysa **DOĞRU** sütununda yer alan **D** harfini daire içine alın. Eğer madde içinde söz edilen durum sizin için doğru değilse **YANLIŞ** sütununda yer alan **Y** harfini daire içine alın. Her bir madde için sadece bir tane harfi daire içine alın. Hiç atlamadan tüm maddeleri yanıtlayın.

ÖRNEK

Örneğin aşağıdaki durum sizin için doğruysa. Kendinizi zaman zaman çok mutsuz hissediyorsanız **DOĞRU** yani **D** harfini daire içine alın.

Desteğiniz için şimdiden teşekkürler

Madde		DOĞRU	YANLIŞ
1	En az bir tane tutarlı ve doyurucu ilişkim var.	D	Y
2	Bazen içime şeytan girmiş olduğunu düşünürüm.	D	Y
3	Eğer biri benden hoşlanmazsa o kişiye iyi davranmak için her zaman daha fazla uğraşırım.	D	Y
4	Sonsuza kadar inzivaya çekilmek isterdim.	D	Y
5	Genellikle bazı şeylerin gerçekten mi olduğuna yoksa rüyada mı gerçekleştiğine karar vermekte zorlanırım.	D	Y
6	Birdenbire içime kapanabilir ve haftalarca kimseyle konuşmayabilirim.	D	Y
7	Algılarım doğru olmasa da, bunun hemen farkına varırım ve kendimi kolayca düzeltebilirim.	D	Y
8	Genellikle bana en yakın olanları eninde sonunda incitirim.	D	Y
9	Alkol ya da esrar kullanmak zihnimi öylesine şiddetli etkileyebilir ki, neyin gerçek olduğundan emin olamayabilirim.	D	Y
10	İnsanların üzüntülerini kontrol etme becerilerinin ya çok az olduğuna ya da hiç olmadığına inanırım.	D	Y
11	Çevremdekiler bana bir yetişkinden çok, çocukmuşum gibi davranır.	D	Y
12	Halüsinasyonlar (aslında var olmayan şeyler görme ya da duyma) yaşarım.	D	Y
13	İyi tanıdığım biri uzaklara giderse, onu özleyebilirim.	D	Y
14	Aile ilişkilerimi bozmadan evdeki anlaşmazlıklarla uğraşabilirim.	D	Y
15	Günlerce gerçeklikle bağlantımın koptuğunu hissedirim.	D	Y
16	Eleştirilmeye karşı son derece hassasım.	D	Y

17	İnsanlar üzerinde güç kullanmaktan gizli bir zevk duyarım.	D	Y
18	Bazen istediğimi elde etmek için hemen hemen her şeyi yaparım.	D	Y
19	Gizemli güçlere sahibim.	D	Y
20	Bana yakın olan biri tüm dikkatini bana vermediğinde, çoğu kez kendimi incinmiş ve reddedilmiş hissederim.	D	Y
21	Genellikle, yeni bir durumu hızlıca değerlendirebilirim.	D	Y
22	Eğer biriyle yakınlaşmaya başlarsam ve bu kişi güvenilmez biri çıkarsa, olaylar bu hale geldiği için kendimden nefret edebilirim.	D	Y
23	Hemen hemen hiçbir zaman gerçeklik algımın doğruluğundan şüphe etmek için bir nedenim yoktur.	D	Y
24	Kendi duygularımı bilirim.	D	Y
25	Birine yakınlaşmak benim için zordur.	D	Y
26	Cinsel yaşamım tatmin edicidir.	D	Y
27	Bana karşı düzenlenen bir komplo var.	D	Y
28	Başkalarının benden beklediği gibi biri olmaya çalışırım.	D	Y
29	Bir ilişki ne kadar kötüye giderse gitsin, ona asılırım.	D	Y
30	Bir dış güç tarafından düşüncelerimin benden alınıp götürüldüğünü hissederim.	D	Y
31	Olaylar/durumlar hakkında genellikle güçlü fikirlerim yoktur.	D	Y
32	Çevremdekiler üzerinde hiçbir etkim yoktur.	D	Y
33	Kendi isteğim dışında konuşmaya veya hareket etmeye zorlanan bir robot olduğumu hissediyorum.	D	Y
34	İnsanlar, onları görmediğimde, yoktur.	D	Y
35	Sıklıkla insanların davranışlarından gerçekte olmayan şeyleri çıkarırım.	D	Y
36	Hayatta çok incitildim.	D	Y
37	En derin duygularımı paylaşabildiğim ve benimle böyle duygularımı paylaşan biri var.	D	Y
38	Bana karşı komplo kurulduğuna inanıyorum.	D	Y
39	Ne kadar kaçınmaya çalışırsam çalışayım, en önemli ilişkilerimde aynı zorluklar ortaya çıkar.	D	Y
40	Takip ediliyorum.	D	Y
41	Biriyle tamamen “bir” olmak için güçlü bir istek duyarım.	D	Y
42	Hangi ay ya da yılda olduğumuzdan emin değilim.	D	Y
43	Genellikle doğru şeyleri söyleyebilirim.	D	Y
44	İlişkilerde, karşımdaki kişiyle sürekli bir arada olmadığım sürece tatmin olmam.	D	Y
45	Bedenimin çeşitli yerlerinde açıklayamadığım garip hisler duyarım.	D	Y
46	Başkaları tarafından incitilmemenin tek yolu, bağımsız olmaktır.	D	Y
47	İnsanları çok iyi tartarım.	D	Y
48	Karşı cinsten olanlarla ilişkilerim hep aynı şekilde sonuçlanır.	D	Y
49	Başkaları sık sık beni aşağılamaya çalışır.	D	Y
50	Diğer insanların duymıyormuş gibi görüldüğü sesleri duyabilirim.	D	Y
51	Kendi duygularımla teması nadiren kaybederim.	D	Y

52	Benim yerime kararlarımı vermeleri için genellikle başkalarına bel bağlarım.	D	Y
53	Gerçekten tanıyor olmasam da, insanların, mekânların ya da nesnelere bana tanıdık geldiğine inandığım sık olur.	D	Y
54	Birine güvendiğimde genellikle pişman olurum.	D	Y
55	Bana yakın birine kızdığım zaman, bunu ayrıntılarıyla konuşabilirim.	D	Y
56	Düşüncelerim yayınladığı için diğer insanlar benim ne düşündüğümü bilir.	D	Y
57	İnsanlar, kabul etse de etmese de genellikle bana kızgındırlar.	D	Y
58	İstedikimi almanın en iyi yolu başkalarını ustaca idare etmektir.	D	Y
59	Etrafımda karşı cinsten birileri varken genellikle kendimi gergin hissederim.	D	Y
60	Bazen bedenimin karşı cinse dönüştürüldüğünü hissederim.	D	Y
61	Bir şeylerin dışında bırakılacağımdan sık sık kaygı duyarım.	D	Y
62	Herkesi memnun etmem gerektiğini hissederim aksi takdirde beni reddedebilirler.	D	Y
63	Beni çok az tanıyan insanlar ne zaman isteseler düşüncelerimi okuyorlar.	D	Y
64	Bazen rüyalarım o kadar canlı olur ki uyandığım zaman gerçekten yaşanmış gibi gelir.	D	Y
65	Kendimi kapatıp birkaç ay kimseyle görüşmem.	D	Y
66	Hayatımdaki önemli insanlar tarafından olası reddedilmelere karşı duyarlıyım.	D	Y
67	Sıklıkla diğer insanların zalimliğinin kurbanı olurum.	D	Y
68	Arkadaş edinmek benim için sorun değildir.	D	Y
69	Lanetlenmiş bir insan olduğuma inanırım.	D	Y
70	Karşı cinsten olanlarla nasıl tanışılacağı ya da konuşulacağını bilmem.	D	Y
71	Bana yakın olan birine istediğim bir şeyi yaptıramadığımda, kızgın ya da incinmiş hissederim.	D	Y
72	Düşünce ve davranışlarım hakkında sürekli yorum yapan, başkalarının duymadığı sesler duyarım.	D	Y
73	Yalnız bir yaşam sürmek benim kaderimdir.	D	Y
74	Bana ait olmayan şeyleri düşünmemeye ya da dürtülere sahip olmama zorlayan, kendi dışımda bazı güç ve etkilerin kontrolü altındayım.	D	Y
75	Duygu durumum, olayları/durumları nasıl gördüğümü etkiler.	D	Y
76	İnsanlar birbirine karşı asla dürüst değildir.	D	Y
77	Uykuya dalma ya da uyanma aşamasında olsam bile gerçek ve hayal olanı daima ayırt edebilirim.	D	Y
78	İlişkilere çok şey katar ve çok şey alırım.	D	Y
79	Yakında dünyanın sonunun geleceği hissine kapılıyorum.	D	Y
80	Karşı cinsten olanlarla tanışmak ya da konuşmaktan utanırım.	D	Y
81	Bir ilişkide benim için en önemli şey, diğer kişi üzerinde güç kullanmaktır.	D	Y
82	İyi bir yön duygum vardır ve yolumu hemen hemen hiç kaybetmem.	D	Y
83	Hoş olmayan tüm olayları görmezden gelmeye çalışırım.	D	Y

84	Açıklayamadığım kaygı duyguları yaşarım.	D	Y
85	Alkol ya da madde kullandığımda çevremdeki herkes bana zarar vermek istiyormuş gibi gelir.	D	Y
86	Kendi duygularıma o kadar çok dikkat ederim ki, başkalarının duygularını görmezden gelebilirim.	D	Y
87	Kendi mahallemde olsam bile, sıklıkla nerede olduğumu bilmem.	D	Y
88	Hayatımdaki trajik olayların gerçekliğini kabul etmede zorlanırım, ailedeki birinin ölümü gibi.	D	Y
89	İyi bir annenin, çocuklarını daima memnun etmesi gerektiğine inanırım.	D	Y
90	Bazen sadece görmek istediğimi görürüm.	D	Y

ÖZGEÇMİŞ

ÖĞRENİM DURUMU:

- Lisans: 2017-2021 Üsküdar Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Psikoloji Bölümü
- Yüksek Lisans: İstanbul Gedik Üniversitesi, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı, Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Bölümü, 2025

PSİKOTERAPİ EĞİTİMLERİ:

- Psikodinamik Psikoterapi Eğitimi, Dr. Öğr. Üyesi Engin EKER (2024)
- Bilişsel Davranışçı Terapi Uygulayıcı Eğitimi, Prof. Dr. Ebru Şalcıoğlu-DATEM (2023)
- Çocuk Değerlendirme Testleri Uygulayıcı Eğitimi, Psikoloji Enstitüsü (Gelişim testleri, zeka testleri, dikkat ve algı testleri) (2022)